

อนุสรณ์

นายปราโมทย์ พึ่งสุนทร

นักอภิวัดณ์, เสรีไทย

รายสนามมวยเวที่ราชดำเนินคนแรก

ด้วยอภินันทนาการ จาก ดร. มิ่ง วัฒนพงษ์

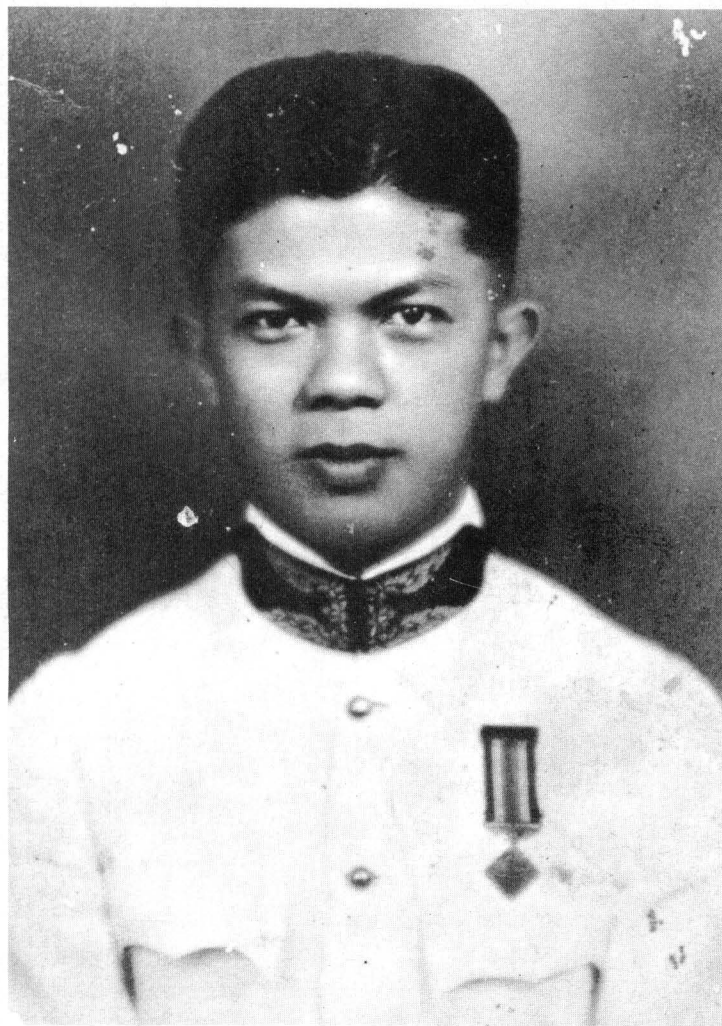
อนุสรณ์

นายปราโมทย์ พึ่งสุนทร

นักอภิวัดน์, เสรีไทย

นายสนามมวยเวทีราชดำเนินคนแรก

วันที่ 28 พฤศจิกายน 2525

นายปราโมทย์ พึ่งสุนทร

ชาติะ ๗ กรกฎาคม ๒๔๔๘

มตะ ๓๐ กรกฎาคม ๒๕๒๔

ถ่ายเมื่อวันทำบุญครบ 7 วัน

วันที่ 30 กรกฎาคม 2525 เมื่อวันทำบุญครบ 1 ปี

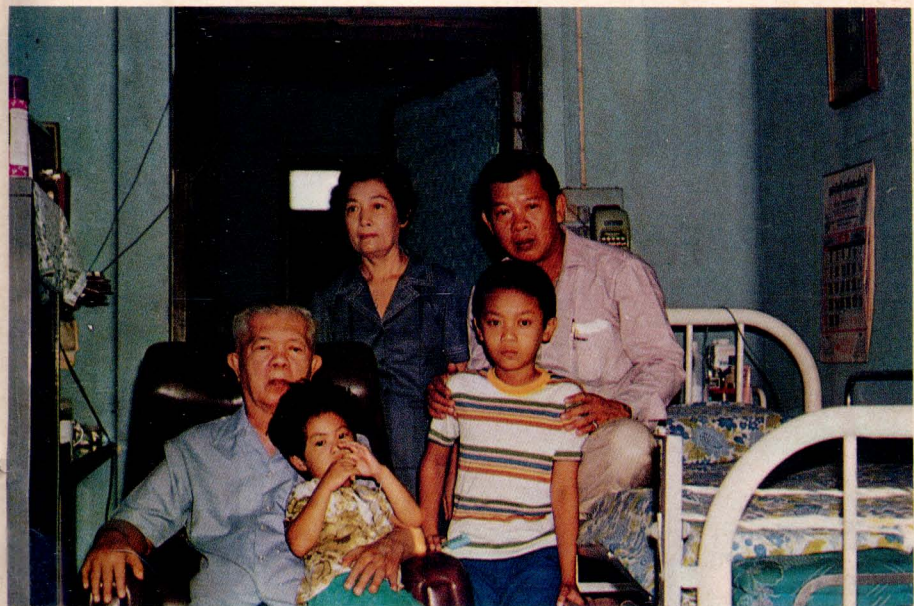
ถ่ายเมื่อ 30 มี.ค. 24 ก่อนเสียชีวิต 4 เดือน

บิดา-มารดา-ครอบครัวคุณปราโมทย์ ภรรยา-บุตรสาว และน้องๆ

ถ่ายเมื่อวันที่ 7 ก.ค. 22 อายุครบ 75 ปี พร้อมกับครอบครัวปวีณาบุตรสาวคนโต

ถ่ายกับบุตรชายคนเล็กและหลาน ๆ

ถ่ายกับบุตรชายคนโตและหลาน ๆ

ถ่ายกับภรรยาและบุตรสาวคนเล็ก เมื่อ 1 พ.ค. 20

ประวัติปราโมทย์ ฯ

และ

บทความบางเรื่องของนายปรีดี พนมยงค์

เกี่ยวกับ

- (๑) ๒๔ มิถุนายน
- (๒) การประชุมค.ร.ม. ๓-๘ ธ.ค. ๒๔๘๔
- (๓) ความหมายแท้จริงแห่งสถาบันเซอร์จิลด์
- (๔) ก่อตั้งขบวนการต่อต้านญี่ปุ่นและเสรีไทย
- (๕) ตอบสัมภาษณ์ : จุดอ่อนของการอภิวัฒน์ไทย ๒๔๗๕ กับเหตุที่ทำให้ระบอบประชาธิปไตยยังไม่เกิดขึ้นอย่างแท้จริงจนทุกวันนี้
- (๖) ตอบสัมภาษณ์ : พัฒนาประชาธิปไตยตามปรัชญานกกระทาของราษฎรระหว่างเวลา ๑๔ ปีที่คณะราษฎรมีหน้าที่บริหารหรือควบคุมการบริหารราชการแผ่นดิน และ ประชาธิปไตยถูกดึงให้ถอยหลังเข้าคลองโดยบุคคลและคณะบุคคลอื่นๆ ตั้งแต่ภายหลังรัฐประหาร ๘ พ.ย. ๒๔๙๐ ฯลฯ

พิมพ์เมื่อ พ.ศ. ๒๕๒๕

คำปรารภของนายปรีดี พนมยงค์

ตอนที่ ๑

ประวัติส่วนครอบครัวของปรีดี พนมยงค์ ๑

ตอนที่ ๒

บทความบางเรื่องของนายปรีดี พนมยงค์

ส่วนที่ ๑ เกี่ยวกับ ๒๔ มิถุนายน ๓

ส่วนที่ ๒ การประชุม ก.ร.ม. ๑-๘ ธ.ค. ๒๔๘๔ ๑๐

ส่วนที่ ๓ ความหมายแท้จริงของสำสันเซอร์ซิลล์ ถึงนายก ร.ม.ต.ไทย
เวลาสายของวันที่ ๘ ธ.ค. พ.ศ. ๒๔๘๔ ๓๑

ส่วนที่ ๔ การก่อตั้งขบวนการต่อต้านญี่ปุ่น และ เสรีไทย ๔๖

ส่วนที่ ๕ นายปรีดี พนมยงค์ ตอบสัมภาษณ์ “ตะวันใหม่” เรื่องจุดอ่อน
ของการอภิวัฒน์ประชาธิปไตย ๒๔๗๕ กับ เหตุที่ทำให้ระบอบ
ประชาธิปไตยยังไม่เกิดขึ้นอย่างแท้จริงจนทุกวันนี้ ๗๘

ส่วนที่ ๖ นายปรีดี พนมยงค์ ตอบสัมภาษณ์ผู้แทนสหภาพเพื่อสิทธิเสรี
ภาพของประชาชน เมื่อ ๒๔ มิถุนายน เรื่อง การพัฒนาประ-
ชาธิปไตยตามปณิธานของคณะราษฎรระหว่างเวลา ๑๔ ปีที่
คณะราษฎรมีหน้าที่บริหารหรือควบคุมการบริหารราชการแผ่นดิน,
การที่ประชาธิปไตยถูกดึงให้ถอยหลังเข้าคลองโดยบุคคล
และคณะบุคคลอื่น ๆ ตั้งแต่ภายหลังรัฐประหาร ๘ พ.ย. ๒๔๙๐,
สมุฏฐานฉ้อราษฎ์บังหลวงกับวิรัชแก้ไข, การใช้จิตใจวิทยา-
ศาสตร์วิเคราะห์ที่กำบอกล้ำและข้อเขียน ฯลฯ ๘๘

คำปรารภของนายปรีดี พนมยงค์

ข้าพเจ้าได้รับทราบด้วยความเสียใจและเสียดยายเป็นอย่างยิ่ง ที่ปราโมทย์ พึ่งสุนทร เพื่อนรักที่ซื่อสัตย์ได้วายชนม์เมื่อวันที่ ๓๐ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๒๔ ข้าพเจ้าจึงได้แจ้งไปยังครอบครัวของปราโมทย์ ๆ ว่า ข้าพเจ้าขอช่วยพิมพ์หนังสืออนุสรณ์ของปราโมทย์ ๆ เพื่อบรรณาการท่านที่เคารพและญาติมิตร

หนังสืออนุสรณ์เล่มนี้ประกอบด้วยข้อความ ๒ ตอนคือ

ตอนที่ ๑ ประวัติส่วนครอบครัวของปราโมทย์ ๆ ซึ่งข้าพเจ้าได้ขอให้โสภณ, ปวีณา, ธำรง บุตรธิดารุ่นบรรลุนิติภาวะแล้วของปราโมทย์ ๆ เป็นผู้บันทึก

ตอนที่ ๒ บทความบางเรื่องของข้าพเจ้าเกี่ยวกับ ๒๔ มิถุนายน, การประชุมท.ร.ม. ๓-๘ ธันวาคม ๒๔๘๔, ความหมายแท้จริงแห่งสาส์นเซอร์ซิดลี, การก่อตั้งขบวนการต่อต้านญี่ปุ่นและเสรีไทย, ตอบสัมภาษณ์ “ตะวันใหม่” เรื่องจุดอ่อนของการกบฏอินโดจีน ๒๔๗๕ กับเหตุที่ทำให้ระบอบประชาธิปไตยยังไม่เกิดขึ้นอย่างแท้จริงจนทุกวันนี้, ตอบสัมภาษณ์ผู้แทนสหภาพเพื่อสิทธิเสรีภาพประชาชน เรื่อง การพัฒนาประชาธิปไตยตามปณิธานของคณะราษฎรระหว่างเวลา ๑๔ ปีที่คณะราษฎรมีหน้าที่บริหารหรือควบคุมการบริหารราชการแผ่นดิน, การที่ประชาธิปไตยถูกดึงให้ถอยหลังเข้าคลองโดยบุคคลและคณะบุคคลอื่น ๆ ตั้งแต่ภายหลังรัฐประหาร ๘ พ.ย. ๒๔๙๐, สมุฏฐานฉ้อราษฎ์บังหลวงกับวิธีแก้ไข, การใช้จิตใจวิทยาศาสตร์วิเคราะห์คำบอกเล่าและข้อเขียน ฯลฯ

โดยที่ปราโมทย์ ๆ ได้มีการกิจรับใช้ชาติและราษฎรไทยในการงานดังกล่าว นั้น ฉะนั้นข้าพเจ้าจึงได้กล่าวถึงประวัติของปราโมทย์ ๆ ส่วนที่รับใช้ชาติและราษฎรไว้ในบทความนี้ด้วย

ข้าพเจ้าขอเดชะคุณพระศรีรัตนตรัย และอานิสงส์ที่ปราโมทย์ ๆ ได้เสียสละ
เพื่อรับใช้ชาติและราษฎรไทยด้วยความซื่อสัตย์สุจริตนั้น โปรดดลบันดาลให้ปรา-
โมทย์ ๆ ผู้สุจริตในสัมปรายภพ พร้อมด้วยเกียรติคุณของปราโมทย์ ๆ ปรากฏชั่ว
กาลนาน เทอญ

ชานกรุงปารีส

๑ พฤษภาคม ๒๕๒๕

ตอนที่ ๑

ประวัติส่วนครอบครัวของปราโมทย์ ๖

- ๑. นายปราโมทย์ พึ่งสุนทร เกิดที่บ้านท่าฉลอม ตำบลท่าฉลอม อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร เมื่อวันที่ ๗ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๔๘
- ๒. นามบิดา นายคร้าม พึ่งสุนทร นามมารดา นางสั้น พึ่งสุนทร (สกุลเดิม ศรีจันทร์)
- ๓. การศึกษา
 - ก. เมื่อเข้าวัยที่โรงเรียนบ้านแหลมสุวรรณาราม
 - ข. ชั้นมัธยมที่โรงเรียนบ้านสมเด็จพระยา และโรงเรียนกรุงเทพคริสเตียนวิทยาลัย
 - ค. สำเร็จมัธยมศึกษาปริญญาตรีแล้ว เข้าศึกษาที่โรงเรียนกฎหมายกระทรวงยุติธรรม
- ๔. สมรส
 - ก. ครั้งที่ ๑ กับนางสาวประยงค์ วีระไวทยะ มีบุตรธิดา คือ
 - ๑. นายโสภณ พึ่งสุนทร
 - ๒. นางปวีณา สุทัศน์ ณ อยุธยา
 - ๓. นายธีรารัง พึ่งสุนทร
 - ข. ครั้งที่ ๒ กับนางสาวพูนศิริ สุวรรณเมนะ มีธิดา คือ นางสาววิภาวี พึ่งสุนทร
- ๕. นายปราโมทย์ ๖ มีพี่น้องร่วมบิดามารดาเดียวกัน รวม ๗ คน คือ
 - (๑) นางสาวกุ่ม พึ่งสุนทร (ถึงแก่กรรม)
 - (๒) นายบุญล้อม (ปราโมทย์) พึ่งสุนทร (ถึงแก่กรรม)
 - (๓) นายวิรัช พึ่งสุนทร (ถึงแก่กรรม)
 - (๔) นางสาวดี ตูจินดา (ถึงแก่กรรม)

(๕) นางสาวร่าย พยัคฆนันท์ (ถึงแก่กรรม)

(๖) นายบุญส่ง พึ่งสุนทร

(๗) นางสละ ธาราทรัพย์

๖. นายปราโมทย์ ๑ มรณกรรม เมื่อวันที่ ๓๐ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๒๔

หมายเหตุ

ปราโมทย์ ๑ มีชื่อเดิมว่า “บุญล้อม” ต่อมาจอมพล ป. พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรี ได้จัดทำบัญชีชื่อบุคคลที่เป็นชายและที่เป็นหญิง และได้มีการแนะนำให้ข้าราชการผู้ชายที่มีชื่อเดิมของตนตกไปอยู่ในบัญชีชื่อของผู้หญิงนั้น ต้องเปลี่ยนชื่อใหม่ให้เข้าอยู่ในบัญชีชื่อผู้ชาย

โดยที่ชื่อ “บุญล้อม” ตกไปอยู่ในบัญชีชื่อของผู้หญิง ฉะนั้น “บุญล้อม” จึงขอให้ข้าพเจ้าเปลี่ยนชื่อเดิมของเขาให้เป็นชื่อที่เข้าอยู่ในบัญชีชื่อของผู้ชาย ข้าพเจ้าจึงได้เลือกชื่อใหม่ให้ “บุญล้อม” ว่า “ปราโมทย์” ซึ่งแปลว่า “ความบันเทิงใจ ความปลื้มใจ”. อันมีความหมายคล้ายคลึงกับคำว่า “ปรีดี” ที่เป็นชื่อของข้าพเจ้า

ป.พ.

ตอนที่ ๒

บทความบางเรื่องของนายปรีดี พนมยงค์

ส่วนที่ ๑

เกี่ยวกับ ๒๔ มิถุนายน

๑. ปราโมทย์ฯ ร่วมการอภิวัฒน์เปลี่ยนแปลงการปกครอง ๒๔ มิถุนายน

๒๔๗๕

ข้าพเจ้ารู้จักปราโมทย์ฯ ตั้งแต่ก่อน พ.ศ. ๒๔๗๕ ขณะที่ปราโมทย์ฯ เป็นนักเรียนกฎหมายกระทรวงยุติธรรมซึ่งข้าพเจ้าเป็นผู้สอนคนหนึ่งแห่งโรงเรียนนั้น

ปราโมทย์ฯ เป็นนักเรียนกฎหมายคนหนึ่งในบรรดานักเรียนกฎหมายอีกหลายคนที่ได้สมัครเป็นสมาชิกคณะราษฎรอุทิศตนเพื่อเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์เป็นระบอบปกครองที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขภายใต้รัฐธรรมนูญประชาธิปไตย

ปราโมทย์ฯ สังกัดสายงานส่วนที่นายสงวน ตุลารักษ์ เนติบัณฑิตกับนายชิม วีระไวทยะ เนติบัณฑิตเป็นหัวหน้า

ปราโมทย์ฯ ได้ปฏิบัติตามวินัยของคณะฯ อย่างเคร่งครัด ด้วยความเสียสละและกล้าหาญ ในตอนเช้าตรู่ของวันที่ ๒๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๗๕ ปราโมทย์ฯ ได้ปฏิบัติตามคำสั่งของคณะฯ ที่กำหนดให้สมาชิกพลเรือนในคณะร่วมกับสมาชิกที่เป็นนายทหารจำนวนหนึ่งไปคุ้มบ้านบุคคลสำคัญแห่งระบบเก่า เพื่อมิให้บุคคลสำคัญนั้น ๆ ออกมาจากบ้านซึ่งอาจจะใช้กำลังต่อต้านคณะราษฎร เมื่อคณะราษฎรได้ยึดพระที่นั่งอนันตสมาคมเพื่อตั้งเป็นกองบัญชาการของคณะฯ เสร็จแล้วปราโมทย์ฯ ก็กับสมาชิกคณะราษฎรคนอื่น ๆ ที่ปฏิบัติหน้าที่ตอนเช้าเสร็จแล้ว ก็ได้

ไปยังพระที่นั่งอนันตสมาคม เพื่อช่วยงานธุรการของคณะฯ และปฏิบัติกรอื่น ๆ ตามคำสั่งของกองบัญชาการในระหว่างเหตุการณ์ฉุกเฉิน

ในวันที่ ๒๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๗๕ นั้น คณะราษฎรได้ตั้งผู้รักษาพระนครฝ่ายทหารขึ้น ๓ นาย ประกอบด้วย

- ๑) นายพันเอก พระยาพลพลพยุหเสนา เป็นหัวหน้า
- ๒) นายพันเอก พระยาทรงสุรเดช และ
- ๓) นายพันเอก พระยาฤทธิอัคเนย์

คณะผู้รักษาพระนครฝ่ายทหารได้มีหนังสือกราบบังคมทูลพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งขณะนั้นประทับอยู่ ณ สวนไกลกังวล หัวหิน ขออัญเชิญกลับสู่พระนครเพื่อทรงเป็นกษัตริย์ต่อไปโดยอยู่ใต้รัฐธรรมนูญการปกครองแผ่นดิน อนึ่งคณะผู้รักษาพระนครฝ่ายทหารได้ส่งนายนาวาตรีหลวงศุภชลาศัยนำเรือหลวงสุโขทัยไปยังหัวหิน เพื่อกราบบังคมทูลให้เสด็จพระราชดำเนินกลับมาพระนครโดยเรือหลวงลำนั้น

ครั้นถึงวันที่ ๒๕ มิถุนายน คณะผู้รักษาพระนครฝ่ายทหารได้รับโทรเลขนายนาวาตรีหลวงศุภชลาศัย มีความดังต่อไปนี้

“พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี พร้อมด้วยกรมพระกำแพงเพชรอัครโยธิน จะเสด็จกลับจากหัวหินโดยทางรถไฟไม่มีกองทหารติดตาม ”

ดังนั้นหัวหน้าคณะราษฎรจึงสั่งให้กระทรวงการเจ้าหน้าที่ ถวายความสะดวกทุกประการ

พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ และสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณีฯ ได้เสด็จจากหัวหินกลับกรุงเทพฯ โดยขบวนรถไฟพิเศษวันที่ ๒๕ มิถุนายน เวลา ๑๘.๔๕ น. เสด็จลงที่สถานีรถไฟจิตรลดาวันที่ ๒๖ มิถุนายน เวลา ๐.๓๗ น. แล้วเสด็จตรงไปประทับที่วังสุโขทัย แล้วมีพระราชกระแสรับสั่งให้คณะราษฎรเข้าเฝ้าที่วังสุโขทัย เวลา ๑๑.๐๐ น. ของวันที่ ๒๖ มิถุนายนนั้น

หัวหน้าคณะราษฎรได้แต่งตั้งผู้แทนจำนวน ๗ คน ไปเฝ้าพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวตามพระราชกระแส

ผู้แทนคณะราษฎร ได้ถวายพระราชบัญญัติธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยามชั่วคราวกับพระราชกำหนดนิรโทษกรรมในการเปลี่ยนแปลงการปกครองแผ่นดินพุทธศักราช ๒๔๗๕ ซึ่งคณะราษฎรเป็นผู้ร่างขึ้นเพื่อทรงลงพระปรมาภิไธยพระราชทาน

พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ ได้ทรงลงพระปรมาภิไธยพระราชกำหนดนิรโทษกรรม ในคราวเปลี่ยนแปลงการปกครองแผ่นดินพุทธศักราช ๒๔๗๕ ณ บัดนั้น ส่วนพระราชบัญญัติธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยามชั่วคราวรับไว้พิจารณา ๑ วัน ครั้นแล้วได้ทรงลงพระปรมาภิไธยเมื่อวันที่ ๒๗ มิถุนายน ฉะนั้นพระราชกำหนดนิรโทษกรรมฉบับนั้นและพระราชบัญญัติธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยามชั่วคราวจึงเป็นบทกฎหมายที่ถูกต้องสมบูรณ์ เพราะขณะที่พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ ทรงลงพระปรมาภิไธยนั้น พระองค์ยังทรงดำรงฐานะเป็นพระมหากษัตริย์สมบูรณ์ตามรัฐธรรมนูญ ซึ่งทรงมีพระอำนาจลงพระปรมาภิไธยในบทกฎหมาย พระราชหัตถเลขา และพระบรมราชโองการอันเกี่ยวกับราชการแผ่นดินได้โดยลำพังพระองค์เอง คือ ไม่ต้องการมีสนองพระบรมราชโองการโดยรัฐมนตรีหรือบุคคลที่ได้รับแต่งตั้งโดยถูกต้องตามกฎหมาย ให้มีอำนาจเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ จึงต่างกับรัฐธรรมนูญและธรรมนูญการปกครองแผ่นดินหลายฉบับที่เป็นโมฆะ

๒. ปราโมทย์ฯ เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรประเภทที่ ๒ และพลุฒสมาชิก

โดยที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรประเภทที่ ๑ ซึ่งได้รับการเลือกตั้งโดยการเลือกตั้งผู้แทนราษฎรครั้งที่ ๑ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๖ จะครบวาระ ๔ ปี ในวันที่ ๕ ธันวาคม ๒๔๘๐ จึงได้มีพระราชกฤษฎีกาใหม่การเลือกตั้งผู้แทนราษฎรประเภทที่ ๑ ชุดใหม่ในวันที่ ๗ พฤศจิกายน ๒๔๘๐ ซึ่งเป็นการเลือกตั้งโดยตรงจากราษฎรผู้มี

สิทธิออกเสียง โดยวิธีแบ่งเขต คือ ราษฎรแต่ละเขตเลือกผู้แทนราษฎรได้เพียง ๑ คน ผู้แทนราษฎรชุดนี้มีจำนวน ๕๑ คนมากกว่าชุดก่อน ๑๓ คน

ดังนั้นในวันที่ ๘ ธันวาคม ๒๔๘๐ ผู้แทนราษฎรประเภทที่ ๒ จึงได้มีการประชุมกันเลือกผู้สมควรเป็นสมาชิกประเภทที่ ๒ อีก ๑๓ คน เพื่อให้สมาชิกประเภทที่ ๒ มีจำนวนเท่ากับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรประเภทที่ ๑ ตามรัฐธรรมนูญฉบับ ๑๐ ร.ก. ๒๔๗๕ มาตรา ๖๕ ปราโมทย์ ฯ เป็นผู้หนึ่งที่ได้รับแต่งตั้งเป็นสมาชิก ฯ ประเภทที่ ๒ ครั้งนั้น

ผู้ที่ศึกษาสิ่งพิมพ์ย้อรัฐธรรมนูญ เพื่อสะดวกในการสอบได้ และศึกษาจากคำบอกเล่าของบุคคลที่ต่งตนเป็นปรบักษ์ต่อคณะราษฎรใ้ความว่า สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรประเภทที่ ๒ สนับสนุนรัฐบาลอย่างหลั้หลั้ตานั้นก็อาจเข้าใจผิดว่า สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรประเภทที่ ๒ ทุกคนได้ยกมือลงคะแนนให้รัฐบาลอย่างหลั้หลั้ตาโดยไม่มีการคัดค้าน แต่ผู้ที่ศึกษาหลักฐานการปฏิบัติของสภาผู้แทนราษฎรจากรายงานการประชุมสภา และเอกสารหลักฐานแท้จริงนั้ก็ย่อมทราบความจริงว่า สมาชิกสภาประเภทที่ ๒ ส่วนข้างมากได้มีจิตสำนึกในหน้าที่เป็นผู้แทนราษฎรโดยถือประโยชน์ของมวลราษฎรเป็นใหญ่เหนือส่วนตนและของคณะพวกพ้อง ดังปรากฏหลายครั้งที่สมาชิกประเภทที่ ๒ ส่วนข้างมากได้ร่วมกันกับสมาชิกประเภทที่ ๑ ทำการคัดค้านรัฐบาลอันเป็นเหตุให้รัฐบาลแพ้คะแนนเสียงส่วนข้างมากในสภาและรัฐบาลต้องลาออก อาทิ

เมื่อพ.ศ. ๒๔๗๗ รัฐบาล (พหล ฯ) ได้ลงนามในสัญญากำหนดโควต้า ข่างพารากันนานาประเทศ เพื่อความมุ่งหมายที่จะให้ผู้ที่ทำสวนยางได้รับประโยชน์ และให้ยางราคาค่ขึ้น กรึ้นแล้วรัฐบาลได้เสนอสัญญาดังกล่าวเพื่อขออนุมัติจากสภาในการที่จะให้สัตยาบันสัญญานั้น สภา ฯ ได้ประชุมพิจารณาเรื่องนี้อย่างละเอียดถี่ถ้วนตั้งแต่วันที่ ๑๐ ก.ย. - ๑๓ ก.ย. ปีนั้น ในที่สุดสมาชิกประเภทที่ ๒ ส่วนมากได้ร่วมกับสมาชิกประเภทที่ ๑ ลงมติไม่อนุมัติให้รัฐบาลทำสัตยาบันสัญญาฉบับนั้น เพราะเห็นว่าควรทำข้อตกลงใหม่เพื่อให้ผู้ที่ทำสวนยางได้ประโยชน์มากขึ้นอีก รัฐบาลจึงต้องลาออกตามวิถีทางรัฐธรรมนูญ

ในพ.ศ. ๒๔๘๗ ระหว่างสงครามโลกครั้งที่ ๒ นั้น รัฐบาล (พิบูลฯ) ได้ประกาศพระราชกำหนดระเบียบราชการบริหารนครบาลเพชรบูรณ์ เพื่อจะย้ายเมืองหลวงจากกรุงเทพฯ ไปเพชรบูรณ์ อีกทั้งได้ประกาศพระราชกำหนดจัดสร้างพุทธบรมมณฑลเพื่อจัดตั้งบริเวณพระพุทธบาทเป็นพุทธมณฑล เมื่อรัฐบาลได้ประกาศพระราชกำหนด ๒ ฉบับนั้นแล้ว รัฐบาลจึงได้เสนอขออนุมัติพระราชกำหนดดังกล่าวนี้ สมาชิกประเภทที่ ๒ ส่วนมากได้ร่วมกับสมาชิกประเภทที่ ๑ ลงมติด้วยคะแนนลับไม่อนุมัติพระราชกำหนด ๒ ฉบับนี้ รัฐบาล (พิบูลฯ) จึงต้องลาออกจากตำแหน่งตามวิถีทางรัฐธรรมนูญฉบับ ๑๐ ธันวาคม ๒๔๘๕

เมื่อพ.ศ. ๒๔๘๘ สมาชิกสภาประเภทที่ ๒ ส่วนมากได้เสนอญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญฉบับ ๑๐ ธ.ค. ๒๔๘๕ เพื่อยกเลิกสมาชิกประเภทที่ ๒ และร่างรัฐธรรมนูญขึ้นใหม่โดยมีรัฐสภา ซึ่งประกอบด้วยสภาผู้แทนซึ่งสมาชิกเป็นผู้ได้รับเลือกตั้งโดยตรงจากราษฎร กับวุฒิสภาซึ่งสมาชิกเป็นผู้ที่ได้รับเลือกตั้งโดยทางอ้อมจากองค์การเลือกตั้งของราษฎร คณะกรรมการวิสามัญของสภาฯ ได้พิจารณาและแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติแห่งร่างรัฐธรรมนูญใหม่แล้วเสนอสภาฯ สภาฯ เห็นชอบด้วยแล้วจึงได้ทุนเกล้าฯ ถวายสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล เมื่อทรงพระราชวิจารณ์ถ้วนแล้วทั้งกระบวนการ จึงมีพระบรมราชโองการโดยคำแนะนำและยินยอมของสภาผู้แทนราษฎรให้ตรารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับ ๑๐ ธ.ค. พ.ศ. ๒๔๘๘ ใช้แทนรัฐธรรมนูญฉบับ ๑๐ ธ.ค. ๒๔๘๕

เมื่อวันที่ ๒๔ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๘๘ ปราโมทย์ฯ ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกวุฒิสภา

ปราโมทย์ฯ ได้ปฏิบัติหน้าที่ผู้แทนราษฎรและวุฒิสมาชิก ด้วยความซื่อสัตย์สุจริตต่อมวลราษฎรเหมือนดังผู้แทนที่ดีของราษฎรทั้งหลาย

๓. ปราโมทย์ฯ เป็นเลขานุการรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง

ในระหว่างที่ข้าพเจ้าเป็นร.ม.ต.ว่าการกระทรวงมหาดไทย และต่อมาเป็นร.ม.ต.ว่าการกระทรวงการต่างประเทศ ในรัฐบาลที่นายพันเอกพระยาพลพลพยุห-

เสนาเป็นนายกร.ม.ต. (กันยายน ๒๔๓๓-ธันวาคม ๒๔๔๑) นั้น ข้าพเจ้าได้ตั้งผู้ทรง
คุณวุฒิหลายคนเป็นเลขานุการรัฐมนตรีแห่งตำแหน่งที่ข้าพเจ้าดำรงอยู่นั้น นอกจาก
นั้นข้าพเจ้าได้ขอให้ปราโมทย์ ฯ ช่วยกิจการเสมือนเป็นเลขานุการส่วนตัวของข้าพ-
เจ้า

ต่อมาเมื่อวันที่ ๒๐ ธันวาคม ๒๔๔๑ ข้าพเจ้าเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวง
การคลังในรัฐบาลของพันเอกหลวงพิบูลสงคราม (บรรดาศักดิ์ขณะนั้น) เป็นนายกร
ร.ม.ต. ข้าพเจ้าเห็นว่าปราโมทย์ ฯ ได้ปฏิบัติหน้าที่เป็นผู้แทนราษฎรประเภทที่ ๒
และเลขปฏิบัติหน้าที่เลขานุการส่วนตัวของข้าพเจ้ามาแล้ว ปราโมทย์ ฯ จึงทราบวิธี
ปฏิบัติราชการและวิธีดำเนินการเมืองทางรัฐสภาพอสมควร ประกอบด้วยปราโมทย์ ฯ
แสดงให้เห็นประจักษ์ว่าเป็นผู้มีความซื่อสัตย์สุจริตต่อหน้าที่ซึ่งได้รับมอบหมาย ข้าพ-
เจ้าจึงได้แต่งตั้งปราโมทย์ ฯ เป็นเลขานุการรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง ปรา-
โมทย์ ฯ ได้ปฏิบัติหน้าที่อันเป็นการแบ่งเบาภาระของข้าพเจ้าได้หลายประการ

เมื่อวันที่ ๑๖ ธันวาคม ๒๔๔๔ สภาผู้แทนราษฎรได้ลงมติแต่งตั้งให้
ข้าพเจ้าดำรงตำแหน่งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ข้าพเจ้าจึงพ้นจากตำแหน่ง
ร.ม.ต.ว่าการกระทรวงการคลัง และปราโมทย์ ฯ ก็ต้องพ้นจากตำแหน่งเลขานุการ
รัฐมนตรีซึ่งข้าพเจ้าดำรงอยู่นั้นด้วย แต่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังคนใหม่ก็
ได้แต่งตั้งให้ปราโมทย์ ฯ เป็นเลขานุการ ร.ม.ต. คนใหม่ต่อไปด้วย

เมื่อวันที่ ๒๔ กรกฎาคม ๒๔๔๗ จอมพล ป.พิบูลสงคราม (ยศและชื่อ
ขณะนั้น) ได้ลาออกจากตำแหน่งนายกร.ม.ต. เนื่องจากสภาผู้แทนราษฎรไม่อนุมัติ
พระราชกำหนดระเบียบบริหารนครบาลเพชรบูรณ์ และพระราชกำหนดจัดสร้าง
พุทธบุรีมณฑล

วันที่ ๓๑ กรกฎาคมปีนั้น ประธานคณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ (พระ
องค์เจ้าอาทิตย์ ฯ) ทรงลาออกจากตำแหน่ง รุ่งขึ้นวันที่ ๑ สิงหาคม สภาผู้แทน
ราษฎรจึงประชุมลงมติแต่งตั้งข้าพเจ้าเป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์แต่ผู้เดียว
(ประกาศประธานสภาผู้แทนราษฎรลงวันที่ ๑ สิงหาคม ๒๔๔๗) ครั้นแล้วข้าพเจ้า

ในฐานะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์จึงแต่งตั้งนายควง อภัยวงศ์ เป็นนายกรัฐมนตรี.ม.ต. กับเป็น ร.ม.ต. ว่าการกระทรวงการคลัง และแต่งตั้งนายเล็ง ศรีสมวงศ์ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการคลัง

ข้าพเจ้าได้ตกลงกับนายควง ฯ และนายเล็ง ฯ เป็นการลับถึงการสมควรแต่งตั้งให้ปราโมทย์ ฯ ดำรงตำแหน่งผู้ช่วยผู้อำนวยการทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ เพื่อช่วยเหลือข้าพเจ้าในงานเสรีไทย เพราะองค์การเสรีไทยจำเป็นต้องอาศัยสถานที่และยานพาหนะกับพัสดุหลายอย่างของทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์เป็นการลับ กระทรวงการคลังจึงมีคำสั่งที่ ๕๐๕๔๘/๒๔๘๓ แต่งตั้งปราโมทย์ ฯ ดำรงตำแหน่งดังกล่าวและให้หังคำสั่งลับของข้าพเจ้าเกี่ยวกับงานเสรีไทย (ข้าพเจ้าจะได้กล่าวถึงการทำงานของปราโมทย์ ฯ ที่ร่วมกับเสรีไทยไว้ในส่วนที่ ๓ และ ๔ ต่อไป)

ตอนที่ ๒

ส่วนที่ ๒

การประชุม ค.ร.ม. ๓-๘ ธ.ค. ๒๔๘๔

๒.๑

เหตุการณ์ระหว่างตอนค่ำ ๗ ธันวาคม ถึงตอนเช้า ๘ ธันวาคม ๒๔๘๔

๒.๑.๑ ไม่ทราบว่ นายกรัฐมนตรีไปไหน

เมื่อวันที่ ๗ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๘๔ (ค.ศ. ๑๙๔๑) เวลาประมาณ ๒๒.๐๐ น. ข้าพเจ้า (ขณะนั้นเป็น ร.ม.ต. กลัง) ได้รับโทรศัพท์จากเลขาธิการคณะ ร.ม.ต. ให้รีบไปประชุมคณะ ร.ม.ต. เป็นการด่วน ณ สำนักงานคณะ ร.ม.ต. (ขณะนั้นตั้งอยู่ตรงข้ามวังสวนกุหลาบ) ข้าพเจ้าจึงได้รับไปทันที เมื่อถึงที่นั่นแล้วข้าพเจ้าได้พบ พล.ต.ต. อุดุล อุดุลเดชจรต รองนายกรัฐมนตรี. แจ้งว่าผู้แทนรัฐบาลญี่ปุ่นประกอบด้วยเอกอัครราชทูต และทูตทหาร ได้มาทำทำเนียบนายกรัฐมนตรี (ขณะนั้นตั้งอยู่ที่วังสวนกุหลาบ) ขึ้นบนที่ก่อดีรัฐบาลขอเดินทัพผ่านประเทศไทยเพื่อไปโจมตีอังกฤษ และเขาได้แจ้งว่าญี่ปุ่นได้ประกาศสงครามกับอังกฤษและอเมริกาแล้ว และเขาจะเข้าโจมตีพร้อม ๆ กันขออย่าให้ไทยขัดขวาง โดยเขารับรองว่าจะไม่ทำลายอธิปไตยของไทย นอกจากขอผ่านท่ากรุงเทพ ฯ และบางเมืองที่จำเป็นในทางทหารเท่านั้น และเขาขอให้ตอบภายใน ๒.๓๐ น.ของวันที่ ๘ ธันวาคม แต่นายกรัฐมนตรี (จอมพล ป. พิบูลสงคราม) ยังไม่อยู่ พล.ต.ต. อุดุล ฯ จึงได้สั่งให้เลขาธิการคณะ ร.ม.ต. โทรศัพท์เชิญ ร.ม.ต. มาพร้อมกันเพื่อเตรียมเข้าประชุมได้ทันทีเมื่อนายก ร.ม.ต. กลับมาทำเนียบ

๒.๑.๒ รองนายกรัฐมนตรีตัดสินใจเปิดประชุม ค.ร.ม.

ครั้นถึงเวลาประมาณ ๒๓.๐๐ น. นายกรัฐมนตรีก็ยังไม่กลับมาทำทำเนียบ ฉะนั้นพล.ต.ต. อุดุล ฯ จึงตัดสินใจเปิดประชุมคณะรัฐมนตรี

ข้าพเจ้าขอความสำคัญบางประการ จากบันทึกการประชุมคณะกรรมการ
วันที่ ๗ และ ๘ ธ.ค. ๒๕๕๔ เวลาเช้า มาลงพิมพ์ไว้ดังต่อไปนี้

๑) เมื่อได้อภิปรายกันพอสมควรแล้ว คณะรัฐมนตรีจึงมีมติส่งผู้แทน
ประกอบด้วยข้าพเจ้า, นายดิเรก ชัยนาม และพระองค์เจ้าวรรณไวทยากร (ต่อ ๆ
มาทรงเลื่อนขึ้นเป็น “กรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์”) ไปทำหน้าที่นายกรัฐมนตรื
(วงสวนกุหลาบ) แจกแก่ผู้แทนรัฐบาลญี่ปุ่นว่า เรายังตอบเด็ดขาดไม่ได้เพราะนายกร
รัฐมนตรีไม่อยู่ ขอใช้เวลาตอบคำขาดไปเป็น ๕.๐๐ น.

ข้าพเจ้ากับอีกสองท่านได้ไปพบกับผู้แทนรัฐบาลญี่ปุ่น แจกคำตอบตามที่
คณะรัฐมนตรีมีมติ แต่ฝ่ายญี่ปุ่นขอร้องให้รัฐมนตรีที่ยังอยู่นั้นช่วยจัดการส่งมิให้
ทหารไทยทำการต่อสู้ทหารญี่ปุ่น ข้าพเจ้าจึงชี้แจงแก่ฝ่ายญี่ปุ่นว่า ฝ่ายไทยจะทำได้
เพียงใดนั้นจะต้องหารือที่ประชุมคณะรัฐมนตรีก่อนแล้วจะแจ้งให้ทราบ ขอให้เข
ารอคอยอยู่

ครั้นแล้วข้าพเจ้ากับอีก ๒ ท่านก็ได้กลับไปยังสำนักงานคณะ ร.ม.ต. ๆ จึง
มีมติให้ข้าพเจ้ากับอีก ๒ ท่านกลับไปแจ้งแก่ฝ่ายญี่ปุ่นขอร้องเขาอีกครั้งหนึ่งเพื่อ
ให้เขารอจนกว่านายกรัฐมนตรืจะกลับมา

ข้าพเจ้ากับอีก ๒ ท่านจึงกลับไปเจรจากับฝ่ายญี่ปุ่นอีกครั้งหนึ่ง ขอให้เขา
ยับยั้งการยกทหารเข้ามาเพื่อรองกว่านายกรัฐมนตรืจะกลับ ข้าพเจ้าได้ชี้แจงด้วย
ว่าเมื่อไม่กี่วันก่อนที่ผู้แทนรัฐบาลญี่ปุ่นจะมาขอร้องเรื่องดังกล่าวนี้ ได้มีพระราช
กฤษฎีกาตั้งผู้บัญชาการทหารสูงสุดให้มีอำนาจสั่งทหารทั่วไป คณะรัฐมนตรีไม่อาจ
ที่จะส่งลงล่างอำนาจของผู้บัญชาการทหารสูงสุดได้ ฝ่ายญี่ปุ่นถามว่ารัฐมนตรีว่าการ
กระทรวงกลาโหมไม่มีอำนาจสั่งหรือ ข้าพเจ้าชี้แจงว่าตามพระราชกฤษฎีกาดังกล่าว
ได้กำหนดหน้าที่ให้ผู้บัญชาการทหารสูงสุดบังคับบัญชากิจการของกระทรวงกลาโหม
ด้วย ฝ่ายญี่ปุ่นกล่าวว่าแม้จะทราบว่ามีกฎหมายกำหนดหน้าที่เช่นนั้นก็ตาม แต่ก็
ไม่อยากจะยอมรับทราบ อยากจะขอร้องให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมหรือรอง
ผู้บัญชาการทหารสูงสุดสั่งให้ทหารไทยยอมให้ทหารญี่ปุ่นเข้ามา ข้าพเจ้าจึงชี้แจง

กับเขาว่า ขอให้เขาขยับขังการยกทหารเข้ามาไว้ก่อน ส่วนคำขอร้องของเขาที่ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมหรือรองผู้บัญชาการทหารสูงสุดสั่งทหารได้นั้น ก็จะได้รับมาแจ้งให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมและรองผู้บัญชาการทหารสูงสุดทราบ และทางผู้บัญชาการทหารสูงสุดนั้นเราก็จะพยายามทำการติดต่อโดยทุกทางเท่าที่สามารถจะทำได้

ข้าพเจ้ากับอีก ๒ ท่านได้ชี้แจงแก่ที่ประชุมคณะรัฐมนตรีในวาระก่อนนั้นแล้ว และข้ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมทราบตามหน้าที่โดยตรงด้วย รัฐมนตรีผู้นั้นแจ้งว่ารับทราบ

๒) ครั้นแล้วรองนายกรัฐมนตรี ก็ได้พยายามที่จะติดต่อกับนายกรัฐมนตรีตามแนวทางที่คาดคะเนว่านายกรัฐมนตรีอาจจะเดินทางไปไหน ๆ แล้วได้ส่ง พล.อ.ต. มุนี มหาสันทนะ เวชยันต์รังสฤษฎ์ ออกเดินทางรถยนต์จากกรุงเทพ ฯ ไปตามถนนที่จะไปสู่รัฐประเศเพื่อว่าถ้าพบนายกรัฐมนตรีก็ลงทางก็จะเล่าเรื่องให้ทราบได้

ระหว่างรองนายกรัฐมนตรีอยู่นั้น รองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีบางท่านก็ได้รับรายงานจากสายงานของท่าน ซึ่งท่านได้รับรายงานให้คณะรัฐมนตรีทราบคือ ญุ่นนำเสียงทหารขึ้นบกที่สงขลา บัดตานี้ นครศรีธรรมราช สุราษฎร์ธานี ชุมพร ประจวบคีรีขันธ์ และได้มีการปะทะกันขึ้นกับกำลังฝ่ายไทย และญุ่นนำรถยนต์ไปประมาณ ๑๔-๑๕ คันออกจากกรุงเทพ ฯ ไปตามถนนสายสมุทรปราการ สันนิษฐานว่าญุ่นจะไปรับทหารที่จะมาขึ้นบกที่ปากน้ำ ในรายงานการประชุมคณะร.ม.ต.วันที่ ๑ และ ๘ ธ.ค. เวลาเช้า มีบันทึกดังต่อไปนี้

“รัฐมนตรีว่าการคลัง (ข้าพเจ้า) จึงเสนอว่า ถ้าเช่นนั้นให้ส่งปิดถนนสายสมุทรปราการ-กรุงเทพ ฯ ทันที รถใครจะผ่านไปมาก็ห้ามเด็ดขาด นอกจากทางราชการไทย และการปิดนั้นก็ให้ปิดตอนที่มัสตาดำรวจ เช่น ที่พระโขนง เป็นต้น

“ นายพลตำรวจ อุดุล อุดุลเดชจรตัส จึงได้ส่งปิดถนนสายสมุทรปราการ-กรุงเทพ ฯ เวลา ๓.๐๐ น. ”

ฝ่ายผู้ป่วนแจ้งว่า กำลังส่วนหนึ่งของเขาจะขึ้นที่ปากน้ำ ฝ่ายเราจึงขอให้ ยับยั้งไว้มิให้เกิดปะทะกันขึ้น คณะรัฐมนตรีจึงได้ส่งนายทหารเรือคือ หลวงยอด- อวรุฑ์กับหลวงประดิษิตินาวายุทธไปที่สถานทูตญี่ปุ่น เพื่อให้เดินทางไปปากน้ำกับ เจ้าหน้าที่ประจำสถานทูต โดยขอร้องให้ฝ่ายเขายับยั้งการขนบถ ถ้าขึ้นแล้วให้กลับ ไปลงเรือ ถ้าไม่สามารถกลับลงไปได้ก็ให้หยุดยั้งอยู่เพียงนั้น ส่วนกำลังส่วนอื่นที่ ยังมีได้ขึ้นให้ระงับไว้ กับขอห้ามเด็ดขาดไม่ให้ลำเลียงทหารเข้ากรุงเทพฯ ฯ จนกว่า ท่านนายกร.ม.ต.จะกลับและให้คำตอบเด็ดขาด

๒.๑.๓ เวลา ๖.๕๐ น. นายกรัฐมนตรีได้เดินทางกลับจากพระตะบองเข้า ที่ประชุมคณะ ร.ม.ต.

รองนายก ร.ม.ต. ได้รายงานถึงการปฏิบัติระหว่างนายก ร.ม.ต. ไม่อยู่ และการพยายามติดต่อกับนายก ร.ม.ต. โดยให้นายจำรัสฯ (เลขานุการนายก ร.ม.ต.) ส่ง โทรเลขลับถึงนายก ร.ม.ต. ได้รับตอบว่าจะมาในวันรุ่งขึ้น (๘ ธันวาคม) ดังนั้น รองนายก ร.ม.ต. จึงส่งโทรเลขไปอีกฉบับหนึ่งว่า ให้รีบกลับมาให้ทันภายในเวลา ๒.๓๐ น. เพราะเอกอัครราชทูตญี่ปุ่นต้องการจะได้คำตอบภายในเวลา ๒.๓๐ น. ในตอนสุดท้ายรายงาน รองนายก ร.ม.ต. ได้กล่าวว่า

“ ส่วนข้อเสนอมืออยู่อย่างไรนั้น เท่าที่คุณดิเรก ชัยนาม จดไว้ก็จะได้อ่าน ให้ฟัง ”

ครั้นแล้วนายดิเรก ฯ ได้กล่าวดังต่อไปนี้

“ กระผมขอประทานชี้แจง ก็ ได้รับโทรศัพท์จากวังสวนกุหลาบบอกว่า เวลา ๙ นายพลตำรวจตรีหรือคุณ ฯ อยู่ที่วังสวนกุหลาบ ”

เมื่อนายก ร.ม.ต. ได้ฟังเพียงนายดิเรก ฯ กล่าวประโยคแรกตั้งนั้นแล้ว นายกร.ม.ต. จึงได้พูดตัดบทดังต่อไปนี้

“ เดียวก่อน นั้นเอาไว้ทีหลัง เขาจะเอาอะไร ”

นายดิเรก ฯ จึงตอบว่า

“ ขณะที่ผมพูดกับเขานั้น ทูตญี่ปุ่นพูดภาษาญี่ปุ่น และนายอามาตาคาเป็นผู้แปลเป็นภาษาไทย ”

ครั้นแล้วนายคิเรก ๆ ก็ได้รายงานข้อความที่ฝ่ายญี่ปุ่นได้ขอร้อง สรุปเป็นใจความว่า ญี่ปุ่นขอผ่านดินแดนไทยโดยความจำเป็นทางยุทธศาสตร์เท่านั้น ขอความสะดวกในทางยุทธศาสตร์ทุก ๆ ประการ ขออย่าให้กองทัพทั้งสองต้องปะทะกัน ญี่ปุ่นไม่ถือว่าไทยเป็นศัตรูของญี่ปุ่น ญี่ปุ่นหวังว่าไทยจะมีความสามัคคีร่วมมือกับญี่ปุ่น ญี่ปุ่นบอกว่าเวลานี้น้อยแล้ว ขอให้ทหารของเขาผ่านเข้ามาได้ เวลานั้นที่เขาพูดเป็นเวลา ๕ หุ่มาแล้วพูดกันเสร็จเป็นเวลา ๕ หุ่ ๓๗ นาที เขาบอกว่าตี ๑ เป็นเวลาเดินทางแล้ว จะเข้าประเทศไทยทุกแห่ง ขณะนั้นก็รีบกันแล้วที่แหลมมลายู ในดินแดนของไทยได้รับกันแล้วกับอังกฤษ นายวนิช ปานะนนท์ จึงบอกญี่ปุ่นว่า

“ ท่านบอกว่าเวลา ๒.๓๐ น. ไม่ใช่หรือ ” เขาก็ตอบว่าเป็นเวลาเจแปน-ไทม์ (เวลาญี่ปุ่น) คือของเรา ตี ๑

เมื่อนายคิเรกรายงานจบแล้ว พล.ต.ต.อดุล ๆ ก็ได้รายงานต่อไปถึงความเคลื่อนไหวของขบวนการญี่ปุ่นที่มาจากเรือมุ่งหน้ามาทางชายฝั่งไทย และที่ชนชายฝั่งไทยแล้วหลายแห่งซึ่งมีการปะทะกันกับทหารตำรวจและราษฎรไทย

ส่วนรัฐมนตรีอื่น ๆ รายงานถึงข่าวที่แต่ละคนได้รับทราบจากรายงานของผู้ใต้บังคับบัญชาให้ทราบโดยตรงบ้าง จากข่าววิทยุรายงานด่วนของต่างประเทศบ้าง ถึงการโจมตีของฝ่ายไทยและมลายู ๆ ล ๆ

รองนายก ร.ม.ต. ได้ชี้แจงความเห็นของตนรวมใจความว่า ฝ่ายไทยควรจะผ่อนหนักเป็นเบาตามสมควรแก่ญี่ปุ่น เพราะเราขึ้นสู้สู้ไม่ได้ จริงอยู่ความเป็นเอกราชของเราลดลงไป แต่การลดลงไปเพียงเท่านั้นก็ยังเป็นการดีกว่าที่จะลดลงไปถึงกับ ๑๐๐ เปอร์เซนต์จนถึงกับเป็นเมืองขึ้นของเขา ในประโยคสุดท้าย รองนายก ร.ม.ต.กล่าวว่า

“ สำหรับความเห็นของท่านผู้นั้นนั้น ผมไม่ทราบว่ามีความเห็นเป็นเช่นไร ”

ครั้นแล้วปรากฏความตามบันทึกรายงานการประชุมค.ร.ม. ดังต่อไปนี้

“ นายปรีดี พนมยงค์—ก็สำหรับผมนั้นขออภิปรายว่า เวลานั้นเป็นเหตุการณ์
 “ สำคัญแล้ว ถือว่าเป็นโชคชะตาอันสำคัญของประเทศ เพราะฉะนั้นข้อที่จะตกลง
 “ อย่างไรนั้น ผมไม่มีข้อขัดข้อง แต่ขออภิปรายให้เห็นทั้งเหตุและผลเสียก่อน ก่อน
 “ ที่เราจะวินิจฉัยลงไป

“ นายกรัฐมนตรี—ประเดี๋ยว ผมอยากจะพูดเสียก่อนคือเวลานี้กำลังรบกันอยู่
 “ เราจะให้รบต่อไปหรือจะให้หยุด เพราะที่เราพูดกันอยู่ทุกวินาทีนั้นคนต้องตาย เรา
 “ จะให้หยุดหรือจะให้รบต่อไป ส่วนเรื่องอื่นนั้นไว้อีกทีหนึ่งที่หลังไม่อย่างนั้นทหารรบ
 “ กันตาย นี่ก็ละลายไปกองพันหนึ่งแล้วที่ปัตตานี และที่สมุทรปราการนั้นจะให้สู้
 “ หรือไม่ให้สู้ นายมังกร พรหมโยธี ว่าอย่างไร

“ พล.ท. มังกร พรหมโยธี—แล้วแต่ท่านนายก ๆ กระผมได้เคยเรียนเหตุ-
 “ การณ์ไว้แล้ว และไม่เปลี่ยนแปลงอย่างไร

“ นายกรัฐมนตรี—ไม่ใช่ ต้องแล้วแต่ที่ประชุม จะให้รบต่อไปหรืออย่างไร

“ พล.ต.ต. อุดล อุดลเดชจรต—ความเห็นของผม ผมได้เสนอแล้ว และได้
 “ ปริญญาภิรัฐมนตรีบางท่านแล้ว ผมว่ามีทางเดียวต้องผ่อนปรนไปตามสมควร เมื่อ
 “ ผ่อนแล้วต้องตั้งหยุดยิง แล้วขึ้นข้อเสนอนั้นเราจึงจะพูดกันอย่างไรต่อไปอีกชั้น
 “ หนึ่ง

“ นายกรัฐมนตรี—ที่พระตะบองผมเข้าใจว่าจะเข้ามาเหมือนกัน เพราะเวลานี้
 “ กองทัพกำลังเคลื่อนที่เข้าหากัน และรบกันเรื่อยไป เดี่ยวจะเกิดรบกันใหญ่

“ พล.ต.ต. อุดล อุดลเดชจรต—ผมบอกเขาไปแล้ว ทางญู๋นั้นส่งไปทัพไซ่ง่อน
 “ แล้ว แต่จะได้รับแล้วหรือยังไม่ทราบ

“ นายวิลาศ โอสถานนท์—ร.มช. กระทรวงคมนาคม วิฑูลสิงคโปร์ว่าทางการ
 “ เมืองอังกฤษ ณ สิงคโปร์ได้ออกแถลงการณ์แจ้งว่า ญู๋นั้นพยายามส่งกำลังทหาร
 “ ขนบกเมื่อเวลา ๑.๐๐ น. วันนั้น พร้อมด้วยโจมตีพระเบ็ดฐานทัพต่าง ๆ ของ

“ สหรั้มลาญ ทหารญี่ปุ่นหน่วยหนึ่งได้ขึ้นบกสำเร็จ ณ บริเวณชายหาดแห่งหนึ่ง
 “ ในสหรั้มลาญเมื่อเวลา ๓.๓๐ น. ทันใดหน่วยรักษาฝั่งของอังกฤษก็ได้ขัดขวาง
 “ และฝูงบินอังกฤษได้พยายามเข้าโจมตีซึ่งอยู่ห่างจากพรมแดนไทยไปทางใต้ประมาณ
 “ ๑๖ ไมล์ ปรากฏว่าทั้งสองฝ่ายได้เสียชีวิตและบาดเจ็บ เรือรบทุกเครื่องบินของ
 “ อังกฤษลำหนึ่งได้ถูกยิงห่างจากฝั่งประมาณ ๑,๓๐๐ ไมล์ ประมาณว่าเครื่องบิน
 “ ญี่ปุ่นได้เข้าครอบครองน่านน้ำเขตนานาชาติไว้แล้ว เรือบินของญี่ปุ่นได้อัปปางลง
 “ บ้างยังไม่ได้ข่าวอะไรทางด้านไทยและฮ่องกงอย่างใดเลย

“ นายกรัฐมนตรี—ให้เขาเปิดวิทยุกระจายเสียง

(นายวิลาศ ฯ กับนาย ก.ร.ม.ต. ได้พิจารณาต่อไปถึงการรับฟัง และการเสนอ
 ข่าวทางวิทยุ)

ครั้นแล้วปรากฏตามบันทึกรายงานการประชุม ก.ร.ม. ต่อไปนี้

“ พล.ต.ต. อคูล อคูลเดชจรัส—จะสั่งให้หยุดยิงหรือไม่สั่งหยุดยิง ผมอยาก
 “ ขอทราบคำสั่งของท่านนายกรัฐมนตรี

“ นายกรัฐมนตรี—ก็ขอให้สั่งหยุดยิงดีกว่า แล้วเราก็ขอร้องกับทางสถานทูต
 “ ญี่ปุ่นเขา ส่วนที่จะตกลงกันแค่นั้นก็ไปอีกรูปหนึ่ง ซึ่งต่อไปจะเป็นอย่างไรนั้นก็ให้
 “ รอฟังคำสั่งจากผลของการตกลงกันทางทูต ทางทหารบก หลวงวิจิตร ฯ ก็ไปสั่งให้
 “ หยุดยิงได้

“ ที่ประชุมตกลงเวลา ๓.๓๐ น. เห็นพ้องด้วยในการที่จะสั่งให้ฝ่ายเราหยุดยิง
 “ พล.ต. หลวงวิจิตรสงคราม—ผมจะสั่งว่าถ้ารบอยู่ที่ขอให้หยุด คือเขาอยู่ไหน
 “ ก็ให้หยุดที่นั่น ส่วนญี่ปุ่นเขาคงไม่ยอมหยุด เพราะฉะนั้นถ้ารบอยู่ที่ให้หยุด แล้วก็
 “ หลีกให้เขาผ่านไป

“ พ.อ. ช่วง เขวงศักดิ์สงคราม—ผมจะได้ไปส่งทางจังหวัดด้วย

“ นายกรัฐมนตรี—ผมเห็นว่าเรายังตกลงอะไรกันไม่ได้ แต่ควรจะสั่งหยุดยิง
 “ ก่อน เพราะสู้ไปก็แพ้แหละ แล้วเราก็มาเจรจาทางการทูตกัน เขาจะว่าอย่างไรฟัง

“เสียงเขาดู ถ้าไม่ตกลงกันหรืออย่างไร เราจะได้ตัดสินใจว่า จะรบหรือไม่รบต่อไป
“ ส่วนทางเรือ คุณพัน นาวาวิจิตร ก็ตั้งเสียด้วย

“ พล.ร.ต. พัน นาวาวิจิตร—กองเรือของเราเวลาน้อยู่ที่เกาะสีชัง เขาคงผ่าน
“ นอกสีชังเข้ามา ผมเกรงว่าเขาน่าจะปะทะกันได้ ผมส่งเมือคนนั้นขอให้เขาระวังตัว
“ ยังไม่ได้รับรายงานเลย ผมจะได้ไปสั่งเขาอีกที

๒.๑.๔

“ นายกรัฐมนตรี—เรื่องเจตนาของญี่ปุ่นนั้น ก็ผมก็ไม่เชื่อ เท่าที่ผมได้ติด
“ ต่อกับญี่ปุ่นมานานแล้ว ในเรื่องนี้ก็ได้ต่อรองกันมานานแล้ว ก็อแก้วจะเข้ากับแก
“ หรือไม่ ข้อ ๒ ถ้าไม่เข้ากับแก ๓. หรือจะทำเฉยๆ ไม่รู้ไม่ชี้ เมื่อพูดกันแล้ว
“ ผมก็ได้บอกกับคณะรัฐมนตรีเมื่อวานซืนนี้ แล้วทางนี้ยังไม่ได้ตกลงอะไรกันโตโจ
“ ก็สั่งเดินพรวดๆ เข้ามา ก็ประกาศสุดท้ายนั้นเขาก็ส่งคนไปโตเกียวแล้วเขาจะทำ
“ อย่างไรนั้น ผมก็คิดว่าคงไม่มีเรื่องทิ้งดุก่อน แล้วเมื่อวานนี้ก็ได้ไปอธิบายกับ
“ พวกที่พระตะบองอยู่เป็นเวลานาน ผมก็นึกว่าเราอดูเขาก่อน จังหวัดพิบูลสงคราม
“ ก็เข้ามาแล้วเมื่อเวลา ๑.๒๕ น. นั้นเป็นข่าวที่ได้รับ

[ข้อสังเกต : คำว่า “วานซืน” ในภาษาไทยหมายถึง “วันก่อนวานหนึ่งวัน” คือ
จะต้องเป็น “วันที่ ๖ ธ.ค.” แต่วันที่ ๖ ธ.ค. ๒๔๘๔ นั้น “ไม่มีการประชุม
ค.ร.ม.” เพราะจอมพลป. ไปต่างจังหวัด ดังปรากฏในบันทึกของท่านผู้ซึ่ง
พล.ต.อนันต์ พิบูลสงคราม ได้นำมาลงพิมพ์ไว้ในหนังสือชื่อ “จอมพลป.พิบูล-
สงคราม” เล่ม ๔ นั้นแล้ว

คณะ ร.ม.ต. มีการประชุมครั้งสุดท้ายที่สุดก่อนเหตุการณ์ ๗-๘ ธันวาคมนั้นคือ
“วันที่ ๓ ธันวาคม” ปรากฏในบันทึกการประชุมวันนั้นซึ่งคณะกรรมการอาชญากร
สงคราม (โดยพระยาอรรถกรมนนุตตี) เป็นใจทักอ้างเป็นเอกสารหลักฐาน
ประกอบกับการกล่าวของจอมพลป. เมื่อวันที่ ๒๘ พฤศจิกายน ตามฟ้องข้อ ๓ (ข)
(๑) มีความดังต่อไปนี้

“เมื่อวันที่ ๒๕ พฤศจิกายน และวันที่ ๓ ธันวาคม ๒๔๘๔ เวลากลางวัน

“ จำเลย (จอมพลพิบูล ฯ) ได้กล่าวในที่ประชุมคณะรัฐมนตรี ชักจูงโดยอุบายด้วย
 “ ประการต่าง ๆ ให้รัฐมนตรีเห็นดีเห็นชอบด้วยกับความคิดเห็นของจำเลย ในการ
 “ ที่จะให้ประเทศไทยเข้าร่วมทำสงครามเข้าข้างประเทศญี่ปุ่น โดยจำเลยได้อ้างเหตุ
 “ จูงใจเป็นใจความว่า ถ้าเข้ากับญี่ปุ่นรบอังกฤษจะเสียหายน้อยกว่า และถ้าประชาชน
 “ จะได้อินแดนเก่าที่เสียไปกลับคืนด้วย”]

“ เวลา ๑.๔๕ นาฬิกา นายกรัฐมนตรีพร้อมด้วยรัฐมนตรีว่าการกระทรวง
 “ ต่างประเทศ นายคิเรก ชัยนาม ได้ออกไปเจรจากับเอกอัครราชทูตญี่ปุ่นกับคณะ
 “ ชงได้ให้ตามมาพบ

“ เวลา ๘.๔๕ น. นายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประ-
 “ เทสกลับเข้าสู่ที่ประชุม

“ นายกรัฐมนตรี-ผมได้ ไปพูดกับเขา ก็คงมีเรื่องเช่นเดียวกับที่ได้พูดกันแล้ว
 “ เป็นส่วนมาก ที่ผมได้ถามเขาว่าเขาจะประสงค์อะไร จะทำกับเราเหมือนกับ
 “ อินโดจีนหรือ เขาก็บอกว่าเขาไม่ได้ประสงค์จะทำเช่นนั้น เขาบอกว่าศัตรูของเขา
 “ คืออังกฤษกับอเมริกา เพราะฉะนั้นเขาบอกว่าเมื่อพิจารณาภูมิประเทศเมืองไทย
 “ แล้วการที่จะไปทางมลายูหรือพม่าก็จำเป็นจะต้องผ่านดินแดนของเรา เพราะฉะนั้น
 “ เขาขอความสะดวก ที่เขาเลยยื่นมา ๔ ข้อ เขาบอกว่าถ้าตกลงจะร่วมมือกับเขา
 “ ก็มีอยู่ ๔ อย่างซึ่งเขาให้เราเลือกเอา และสัญญาว่าเขาจะเซ็นหรือไม่เซ็น
 “ ก็ได้

“ นายคิเรก ชัยนาม-(อ่านสัญญาญี่ปุ่นขึ้นมาและแปลคงต่อไปนี้)

“ เนื่องจากการสนทนาในวันนี้ เราจึงได้ตกลงกันในข้อความดังต่อไปนี้
 “ ดังนี้

“ (๑) ประเทศญี่ปุ่นและประเทศไทยจะทำสัมพันธไมตรีในทางธุรกิจและ
 “ ป้องกันตัวร่วมกัน

“ (๒) ประเทศไทยจะให้ความร่วมมือแก่ประเทศญี่ปุ่นในทางการทหาร

“เท่าที่จำเป็นตามที่กล่าวในข้อ (๑) (รวมทั้งการอนุญาตให้กองทัพญี่ปุ่นเดินทาง
 “ผ่านประเทศไทย และอำนวยความสะดวกเท่าที่จำเป็นทั้งหมดเพื่อให้การเดินทาง
 “ผ่านนั้นทำนองเดียวกันกับการที่จะปฏิบัติการอย่างหนึ่งอย่างใด เพื่อมิให้มีการ
 “ปะทะกันและกัน อันอาจจะเกิดขึ้นได้ระหว่างกองทัพญี่ปุ่นและกองทัพไทย)

“ (๓) รายละเอียดแห่งการปฏิบัติการตามข้อ (๑) และข้อ (๒) ดังกล่าว
 “ข้างต้นนั้นจะจัดทำการตกลงกันระหว่างเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจทั้งสองประเทศ

“ (๔) ญี่ปุ่นจะให้ประกันในความเป็นเอกราชอธิปไตย และเกียรติยศของ
 “ประเทศไทยจะได้รับความเคารพ และประเทศญี่ปุ่นจะเข้าร่วมมือกับประเทศไทย
 “ในการที่จะเอาดินแดนที่เสียไปกลับคืนมา

“ (๕) ข้อตกลงดังกล่าวนี้ จะถูกยืนยันกันในภายหลังโดยแลกเปลี่ยน
 “เอกสารในทางราชการระหว่างรัฐบาลเราทั้งสองฝ่าย

“ พระองค์เจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าวิภาวดีรังสิต (ทรงแปลอีกฉบับหนึ่ง) มีความว่า

“ (๑) ประเทศไทยจะเข้าในกติกาสัญญาไตรภาคีฉบับลงวันที่ ๒๗ กันยายน
 “ ค.ศ. ๑๙๔๐

“ (๒) ประเทศไทยจะให้ความร่วมมือทางทหารแก่ประเทศญี่ปุ่น รวมทั้ง
 “การอนุญาตให้ทหารญี่ปุ่นผ่านอาณาเขตไทยไป และให้ความสะดวกที่จำเป็นทุก
 “ประการในการที่จะผ่านไปนั้น กับทั้งจะได้จัดการทันทีเพื่อป้องกันการปะทะกัน
 “ใดๆ ที่อาจจะเกิดขึ้นได้ระหว่างญี่ปุ่นกับทหารไทย

“ (๓) รายละเอียดในการปฏิบัติตามวรรค (๑) และ (๒) ข้างบนนี้ ให้
 “ทำความตกลงกันระหว่างเจ้าหน้าที่แห่งประเทศทั้งสอง

“ (๔) ญี่ปุ่นจะให้ประกันว่า เอกราชอธิปไตยและเกียรติยศของประเทศไทย
 “จะได้รับความเคารพ และจะร่วมมือกับประเทศไทยในการเอาดินแดนซึ่งประเทศ
 “ไทยได้เสียไปคืนมา

๒.๑.๕

ระหว่างที่คณะรัฐมนตรีแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันนั้น ปรากฏในรายงานการประชุมคณะรัฐมนตรีที่อ้างถึงแล้ว มีความตอนหนึ่งว่า

“นายกรัฐมนตรี-ผมขอเสนอให้หยุดยิงกันเสียก่อน แล้วจะรบกันก็เอา หรือ จะร่วมกันก็เอา ผมเอาทั้งนั้น”

รัฐมนตรีหลายคนก็ยังแสดงความคิดเห็นถึงแผนการที่ญี่ปุ่นเสนอมานั้น ความปรากฏในรายงานการประชุมคณะรัฐมนตรีฉบับดังกล่าว มีความตอนหนึ่งว่า

“นายกรัฐมนตรี-ว่าอย่างไร เอาหรือไม่เอา ไม่เอาก็ออกไปกันวันนี้ ว่าอย่างไร จะรบหรือไม่รบ”

รัฐมนตรีอีกหลายท่านก็ยังอภิปรายต่อไปอีก ถึงผลได้ผลเสียที่จะยอมตามแผนของญี่ปุ่นหรือไม่ ความปรากฏในรายงานการประชุมคณะรัฐมนตรี มีความอีกตอนหนึ่งว่า

“นายกรัฐมนตรี-ผมเองก็ไม่รู้จะตกลงอย่างไรเหมือนกัน คือ ไม่รู้ว่าเสี่ยง ประชาชนส่วนมากเป็นอย่างไร”

“นายวิจิตร วิจิตรวาทการ-ทางประชาชนผมเข้าใจว่า ถ้ารัฐบาลไปในทางใด ผมนี้กลัวแกร็บเพราะแก่ไม่รู้อะไรมากกว่านี้ ผมขอเรียนเพิ่มเติมเป็นข้อดำริอีกอันหนึ่งว่าอาจจะเลือกอันหนึ่งกับอันสอง ผมคิดว่าบางที่อันสองที่เข้าแอกซัส (ฝ่ายเยอรมัน, อิตาลี, ญี่ปุ่น) นั้น บางทีจะดีกว่า ที่ดินนั้นคือเพราะเหตุว่า อันหนึ่งมีญี่ปุ่นคนเดียวการันตี แต่อันที่สองนั้นเมื่อเข้าแอกซัสแล้ว ยังมีเยอรมัน อิตาลี การันตีด้วย แต่ผลภายนอกนั้นก็คงเป็นเช่นเดียวกัน ก็จะต้องแตกกับอังกฤษ และอเมริกา

“ นายปรีดี พนมยงค์ - ผมเห็นอย่างนี้ คือ เมื่อเราหยุดยิงและวินิจฉัยไปในทางที่เราจะไม่รบแล้ว ผลที่ตกลงนั้นจะต้องเห็นว่าเราไม่ไปรบกับอีกทางหนึ่ง ทั้งนี้เมื่อเป็นดังนั้นแล้ว แปลนที่ ๓ จะเป็นอย่างไร จะมีทางแก้ไขอย่างไร คือให้

“ เป็นไปในทางที่ถูกต้อง อุดมเดชจรั้วว่า ก็ถ้าเป็นไปในรูปนั้นก็คงเบาบาง แต่ถึง
 “ จะตกลงไปในทางใด ผลมันน่าจะต้องรวันยังก็”

“ นายประยูร ภมรมนตรี — ถึงเราอยู่เฉย ๆ มันก็เข้ามา

“ นายปรีดี พนมยงค์ — นั่นสิ ผลมันก็ต้องรบ เขาเสนอมมา ๔ แปลน เขา
 “ ให้เราเลือกว่า จะเอาอย่างไร เดียวนี้เราไม่อยากจะรบแล้ว เราจะมีทางใด”

รัฐมนตรีหลายท่านก็ยังแสดงความเห็นเกี่ยวกับแผนการต่าง ๆ ที่ญี่ปุ่น เสนอ
 มา ความปรากฏในรายงานการประชุมคณะรัฐมนตรีฉบับที่อ้างถึงแล้ว มีความ
 ตอนหนึ่งว่า

“ นายปรีดี พนมยงค์ — ประเดี๋ยวก่อน กรณีสวีเดนเป็นอย่างไร

“ พระองค์เจ้าวรรณไวทยากร — สวีเดนนั้นเป็นแต่ให้ผ่านไปเท่านั้น

“ นายปรีดี พนมยงค์ — นั่นสิ ถ้าจะเอากรณีอย่างสวีเดนแล้ว ข้อไขของเขา
 “ นี้เป็นเรื่องร่วมดีเฟนส์ออฟไทยแลนด์ (ป้องกันประเทศไทย) นี้เป็นเรื่องร่วมดี
 “ เฟนส์ ไม่ใช่เรื่องพาสเจส (เดินผ่าน) ผมเห็นว่าลองร่างดูเสียใหม่ให้เป็นพาสเจส
 “ ลองร่างดูแล้วมาปรึกษากันอีกที ผมเห็นอย่างนี้”

ที่ประชุมตกลงให้เสนอร่างใหม่โดยเอาแผน ๓ เติม ๔ และมอบให้นาย
 วณิช ปานะนนท์ไปเจรจา ครั้นแล้วปรากฏในรายงานการประชุมคณะรัฐมนตรี
 ฉบับที่อ้างถึงมีความตอนหนึ่งว่า

“ นายกรัฐมนตรี — ก็ดีแล้ว จำไว้ด้วยนะ ผมสั่งแล้วจะให้หยุดยิง ถ้าที่หลัง
 “ มันตายแล้วจะมาว่าเราไม่ได้”

“ น.อ. ถวัลย์ ชำรงนาวาสวัสดิ์ — เวลา ๗.๓๐ น. ที่ท่านนายกรัฐมนตรีสั่งให้
 “ หยุดยิง

นายวณิช ฯ ได้ออกไปเจรจากับญี่ปุ่นคนเดียวกันแล้วกลับมารายงานคณะ
 รัฐมนตรี คณะรัฐมนตรีจึงมีมติใหม่ให้นายดิเรก, พระองค์เจ้าวรรณ ฯ, นายวณิช ฯ,

ไปเจรจากับญี่ปุ่นอีก แล้วกลับเข้ามารายงานคณะรัฐมนตรี เมื่อรัฐมนตรีบางท่านได้อภิปรายตามรายงานของ ๓ ท่านนั้นแล้ว ความปรากฏในรายงานการประชุมคณะรัฐมนตรีฉบับที่อ้างข้างบนนั้นดังต่อไปนี้

“ นายกรัฐมนตรี— เรื่องพาสเจตนั้น ขอให้ไปเจรจากับเขาวัว ขอให้ผ่านไป
“ เลข อย่าให้พักเพราะที่พักของเราไม่มี เเสบียงอาหารก็ไม่มี

“ นายปรีดี พนมยงค์— ทางขอเวอเรนตี (อธิปไตย) นั้น ต้องไปข้อมความ
“ เข้าใจกับเขามากกว่า ที่พูดกันนี้เฉพาะในเรื่องทางทหารเท่านั้น ส่วนทางอื่นนั้น เขา
“ จะต้องเคารพเรา และจะมาเอาการเศรษฐกิจการคลังด้วยนั้นไม่ได้ นี่ต้องข้อม
“ ความเข้าใจให้เขาเข้าใจเสียด้วย

“ พล.ร.ท. สิ้นธุ์ กมลนาวิน— ของมันกว้างมาก

“ นายวนิช ปานะนนท์— สมเป็นผู้รับคำสั่งให้ไปพูดตามที่ตกลง จึงข้อม
“ เสียก่อนที่จะพูดอีก

“ (๑) เข้าใจว่าไม่ใช่เป็นการปลดอาวุธเรา ถัดนั้นไม่ยอม

“ (๒) เรื่องพาสเจตจะไม่พักที่บางกอก ถ้าพักไม่ยอม

“ (๓) ในข้อ ๒ เข้าใจว่า เฉพาะกับทหารเท่านั้น

“ (๔) นี่เป็นการข้อมความเข้าใจ ไม่เกี่ยวกับข้อตกลงซึ่งเป็นที่นั้นแล้ว

“ ที่ประชุมตกลงให้นายวนิช ปานะนนท์, นายดิเรก ชัยนาม และพระองค์
“ เจ้าวรรณไวทยากร ออกไปข้อมความเข้าใจ”

๒.๑.๖

ระหว่างที่คณะรัฐมนตรีปรึกษารัฐธรรมนูญกันอยู่นั้น รัฐมนตรีและเจ้าหน้าที่ได้รายงานข่าวเกี่ยวกับกองกำลังทหารญี่ปุ่นได้เคลื่อนจากจังหวัดพระตะบอง และกำลังเคลื่อนที่มายหน้าเข้ามาทางมณฑลบุรี ฯลฯ และได้ข่าวถึงการที่ญี่ปุ่นได้มีความสำเร็จในการทำลายกองทัพอเมริกันที่อ่าวเพิร์ล (Pearl Harbour) และความสำเร็จในการยกพลขึ้นบกที่กวนตันแห่งรัฐมลายูของอังกฤษ

คณะรัฐมนตรีจึงได้อนุมัติให้นายดิเรก ชัยนาม รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ เป็นผู้แทนฝ่ายไทยในการลงนามข้อตกลงระหว่างผู้แทนฝ่ายไทยและฝ่ายญี่ปุ่นซึ่งทำขึ้นเป็นภาษาอังกฤษ ดังปรากฏในคำแปลต่อไปนี้

“ คำแปล

“ ข้อตกลงระหว่างผู้แทนฝ่ายไทยและญี่ปุ่น

“ ผู้ลงนามข้างทำขึ้น ซึ่งได้รับมอบอำนาจโดยถูกต้องแล้วจากรัฐบาลของตน ตกลงกันดังต่อไปนี้

“ ๑. เพื่อจะจัดการกับสถานการณ์เร่งด่วนในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ประเทศไทย จะอนุญาตให้กองทหารญี่ปุ่นผ่านดินแดนของประเทศไทยไปได้ และจะให้ความสะดวกทุกอย่างเท่าที่จำเป็นเพื่อการผ่านดังกล่าว ตลอดจนการดำเนินการต่าง ๆ โดยทันที เพื่อหลีกเลี่ยงความเป็นปฏิปักษ์ต่อกันทุกอย่างอันอาจจะเกิดขึ้นได้ระหว่างกองกำลังทหารญี่ปุ่นกับกองกำลังทหารไทย

“ ๒. รายละเอียดเพื่อการปฏิบัติตามวรรคแรก จะต้องตกลงกันระหว่างเจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารของทั้งสองประเทศ

“ ๓. ประเทศญี่ปุ่นให้ประกันว่า เอกราช อธิปไตย และเกียรติยศของประเทศไทยจะได้รับการเคารพ

“ ทำไว้สองชุด ที่กรุงเทพฯ เมื่อวันที่ ๘ ธันวาคม ๑๙๔๑

“ (ลงชื่อ) ดิเรก ชัยนาม

“ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศฝ่ายไทย

“ (ลงชื่อ) ท. ทสุโบกะมิ

“ เอกอัครราชทูตญี่ปุ่นประจำประเทศไทย”

๒.๑.๗

อนึ่ง ปรากฏความตามบันทึกรายงานการประชุมคณะรัฐมนตรีฉบับที่อ้างถึง
นั้น มีความตอนหนึ่งว่า

“ นายกรัฐมนตรี— เห็นจะต้องออกแถลงการณ์ว่า เมื่อเช้านี้ คือ เวลา ๒.๐๐
“ นาฬิกา ทหารญี่ปุ่นได้ล่องเข้ามาเรื่อย ๆ จนกระทั่งถึงเวลาเที่ยง

“ นายปรีดี พนมยงค์—และแถลงไปด้วยว่าเราได้พยายามต่อสู้แล้ว แต่ภาย
“ หลังเขาได้ขี้นมาหลายจุดต่อหลายจุดก็เหลือกำลังที่เราจะป้องกันได้ และเขาได้มา
“ ขอเจรจากับเรา

“ น.อ. ถวัลย์ ชำรงนาวาสวัสดิ์— ก็บอกว่าภายหลังก็ได้มีการตกลงนี้แล้วด้วยกัน

“ นายปรีดี พนมยงค์— ไม่ใช่ตกลงอย่างนี้ ต้องว่าแล้วเขาได้มาขอเจรจากับ
“ เรา เพราะมีละเนื้เราจะเสียหาย (หมายความว่าเราจะเสียศักดิ์ศรีของชาติที่ขอยอมแพ้
“ ก่อน)

“ นายกรัฐมนตรี— บอกว่าเราได้พยายามต่อสู้แล้ว ในที่สุดทางญี่ปุ่นก็ได้มา
“ เกรงใจขออย่างนี้ ๆ และเราเห็นว่าภารกิจที่จะต่อสู้ต่อไปนั้นก็เป็นการเปลืองชีวิตผู้คน
“ และทรัพย์สินสมบัติ เราจึงได้ผ่อนผันตกลงกับเขา และในที่สุดท้ายก็ขอให้ประชาชน
“ พลเมืองจงเชื่อฟังรัฐบาลต่อไปเถิด

“ นายปรีดี พนมยงค์— ขอให้คุณวิจิตร วิจิตรวาทการ ไปร่างดู

“ นายกรัฐมนตรี— เอ นี่เป็นความผิดของเราหรือไม่

“ นายวิจิตร วิจิตรวาทการ— เขามาตามธรรมชาติ เราไม่ได้ทำผิดอะไร”

ปิดประชุมเวลา ๑๑.๕๕ น.

(ตรงกับ ๕.๕๕ น. เวลากรีนวิช,

อังกฤษ และตรงกับ ๒๓.๕๕ น.

เวลาวอชิงตัน, ศ.ร.อ.)

เมื่อเสร็จประชุมตอนเช้าแล้ว ข้าพเจ้ากลับบ้าน เมื่อมาถึงบ้านแล้วก็พบ นายทวี ตะเวทีกุล และปราโมทย์ ๆ กำลังคอยอยู่เพื่อขอทราบท่าทีต่อไปของรัฐบาล และขอทราบว่าข้าพเจ้าจะสั่งให้ปฏิบัติอย่างไร ข้าพเจ้าได้เล่าถึงเหตุการณ์ระหว่าง วันที่ ๗ ถึงเช้าเวลา ๑๑.๕๕ น.ของวันที่ ๘ ให้ ๒ คนทราบพอสังเขป นายทวี ๆ ซึ่งเป็นผู้อำนวยการเตรียมปริญญามหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง ซึ่งแจ้งว่านักศึกษาอยากครบที่มี และที่ไม่อยากครบที่มี ครั้นแล้วข้าพเจ้าได้ขอให้ ๒ คนนั้นไปสดับตรับฟังความรู้สึกของราษฎรว่ามีความเห็นอย่างไร แล้วนัดให้ ๒ คนนั้นช่วยนัดเพื่อนบางคนมาพบข้าพเจ้าในตอนค่ำของวันที่ ๘ นั้น

๒.๒

การประชุมคณะรัฐมนตรีเวลาบ่ายของวันที่ ๘ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๘๔

พระองค์เจ้าอาทิตย์ทิพอาภา ประธานคณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ เข้าร่วมประชุมด้วย

ข้าพเจ้าขอนำความสำคัญจากบันทึกการประชุมคณะรัฐมนตรี วันที่ ๘ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๘๔ ตอนบ่าย มาลงพิมพ์ไว้ดังต่อไปนี้

๒.๒.๑

“ นายวิจิตร วิจิตรวาทการ—วันนี้คุณดิเรก ชัยนาม รับทูตอังกฤษกับทูตอเมริกาเขาก็แสดงความเสียอกเสียใจ คือบอกว่าเห็นใจเรา และทูตอเมริกาก็บอกว่าให้ยอมทนไปก่อนก็แล้วกัน แล้วต่อไปก็จะมีทางแก้ตัวได้ คือทั้งสองคนแสดงความเห็นใจ ไม่ใช่โกรธเคืองอะไร กระผมไม่ได้อยู่ด้วย คุณดิเรกเล่าให้ฟัง

“ นายประยูร ภมรมนตรี—ทางล่างแตกตั้นกันมาก ซอข้าวของ ของจีน ราคามาก

“ นายวิจิตร วิจิตรวาทการ—คำแถลงการณ์ได้อ่านทางวิทยุแล้วเมื่อบ่ายนี้ สองหน ทูตอังกฤษกับอเมริกานเขาขอแถลงการณ์เป็นภาษาอังกฤษ เราก็ให้ไป

“ นายกรัฐมนตรี—คุณหลวงวิจิตรวาทการได้ฟังข่าวมาอย่างไรบ้าง

“ นายวิจิตร วิจิตรวาทการ — ผมยังไม่มีโอกาสพบใครเลย

“ นายกรัฐมนตรี — อาจารย์ว่าอย่างไร

“ นายปรีดี พนมยงค์ — เดียวนี้พวกเด็กหนุ่ม ๆ ที่อยากรบก็มี และพวกที่ไม่อยากรบก็มี แต่ทางแถบบ้านผมก็ไม่เห็นมีอะไร

“ นายกรัฐมนตรี — ผมนึกว่าทุก ๆ กระทรวงควรจะไปชี้แจงความจำเป็นต่าง ๆ

“ เราต้องช่วยกัน คือหมายความว่าอย่างไร ๆ ก็ให้พินบ้านเราไปได้ก็เป็นการดี

“ นายวิจิตร วิจิตรวาทการ — อัครราชทูตอังกฤษถามว่า ถ้าหากอังกฤษจะพุ่งเข้ามาในเขตไทยบ้าง แล้วไทยจะสู้อังกฤษไหม คุณดิเรก ชัยนาม ได้ตอบไปว่า ให้เข้ามาเถอะ

“ นายกรัฐมนตรี — เชื่อว่าคงไม่เข้ามาหรอก ทางใต้ได้ข่าวอย่างไรบ้าง

“ พล.ท. มังกร พรหมโยธี — เขาว่าเรือญี่ปุ่นเข้ามา ๑๕ ลำ

“ นายกรัฐมนตรี — ที่ชุมพร ๑๒ ลำ สงขลา ๒๐ ลำ

“ นายปรีดี พนมยงค์ — นี่ยุคยิงกันเรียบริยหมดแล้วไม่ใช่หรือ

“ นายกรัฐมนตรี — ก็ยังมีบ้างที่คนกระได

“ นายช่วง เขวงศักดิ์สงคราม — ได้โทรเลขห้ามไปแล้ว

“ นายปรีดี พนมยงค์ — ข้อตกลงเกี่ยวกับการที่เขาจะมาใช้ข้าวของหรือจะซื้อข้าวของอะไรเหล่านี้คือเขาจะต้องมีเงิน การที่เขาจะใช้กับใครและใช้อะไรนั้นจะต้องมีข้อตกลงที่เขาจะต้องทำรายละเอียดเอาไว้ และเงินนั้นเขาจะต้องทำรายละเอียดเอาไว้ และเงินนั้นเขาจะต้องมีฝากไว้ คือให้มีเครดิตขึ้น นี่เป็นข้อสำคัญ ประเดี๋ยวจะมาใช้เปล่า ๆ

“ นายกรัฐมนตรี — เรื่องมันก็ควรจะเป็นอย่างนั้น แต่ตัวก็เห็นจะต้องใช้เปล่า

“ นายปรีดี พนมยงค์ — เมื่อมีทางพูดแล้ว เราก็ต้องพูดไว้เสียด้วย

“ นายกรัฐมนตรี — ก็ให้กระทรวงคลังรับเอาไป เวลานี้จากสงขลาก็เข้ามาขีดหาดใหญ่ไว้แล้ว

- “ นายปรืด พนมยงค์ – เวลานตายเท่าไร
- “ นายช่วง เวงศักดิ์สงคราม – ของเราที่นครศรีธรรมราช ทหารตาย ๓ คน
- “ นายปรืด พนมยงค์ – ของเขาเป็นตายอย่างไรบ้าง
- “ นายช่วง เวงศักดิ์สงคราม – ก็มีบาดเจ็บบ้าง ตายบ้าง
- “ นายกรัฐมนตรี – พระสีลป์ฯ ไปเข้าประชุมกรรมการ พวกกรรมการเขาบอกว่าอยากจะทำที่สปรอตคลับ ถ้าจะมาพักชั่วคราวก็เห็นจะได้ เวลานผมคนเดียวเต็มที เห็นจะต้องมีเจ้าหน้าที่ช่วยผมบ้าง
- ๒.๒.๒ เมื่อได้พิจารณาเรื่องกรรมการติดต่อกับฝ่ายญี่ปุ่น และได้ถวายเป็นข้อตกลงกับญี่ปุ่นให้พระองค์เจ้าอาทิตย์ฯ พิจารณาแล้ว ปรากฏความสำคัญในรายงานการประชุมคณะรัฐมนตรีต่อไปว่า
- “ พระองค์เจ้าอาทิตย์ – ทางต่างประเทศเขาว่าอย่างไร ทางอังกฤษ
- “ นายวิจิตร วิจิตรวาทการ – อังกฤษก็บอกว่าเห็นใจ แต่คาดการณ์พูดเยาะเย้ยหน่อยว่า ไม่ควรไปบอกเสียก่อนว่าจะสู้จนคนสุดท้าย แต่พอ ๖ ชั่วโมงเท่านั้น ก็ยอมเสียแล้ว แต่บอกว่าเห็นใจ
- “ นายกรัฐมนตรี – ก็ไม่มีใครสู้จนคนสุดท้ายทั้งนั้น (พูดกับพระองค์เจ้าอาทิตย์) เซอร์ซิลล์เขามั่นใจบอกมาให้บึ่งกันตัวเอง (โปรดดูข้อสังเกตของข้าพเจ้าเกี่ยวกับเรื่องสาส์นนี้ในส่วนที่ ๓)
- “ น.อ. ถวัลย์ ชำรงนาวาสวัสดิ์ – นี้เราก็เก็บเอาไว้โฆษณาทีหลัง คือพอเราได้รับอันนี้แล้วเราจึงได้ยอม
- “ นายวิจิตร วิจิตรวาทการ – พวกข้าราชการนั้น วันพรุ่งนี้ให้มาทำงานตามเดิมไม่ได้หรือ
- “ นายวิลาศ โอสถานนท์ – ประกาศทางวิทยุแล้ว
- “ นายกรัฐมนตรี – ข่าวสิงคโปร์ว่าอย่างไรบ้าง

“ นายวิลาศ โอสถานนท์ - ข้าวงสิงคโปร์ตอนหลังนี่ที่เจ้าหน้าที่รับฟังได้ยกเลิก
 “ ปรกวนแต่เมื่อก่อนรับฟังได้ชัดเจน มีข่าวลือที่สุบบอกว่า ญูนันที่เข้าโตคาบารูนัน
 “ ได้ถอยแล้ว แต่ทางโตโคตาบารูนันนั้นได้แล้ว

“ น.อ. ถวัลย์ ชำรงนาวาสวัสดิ์ - ผมได้ยินแหว ๆ เรือประจัญบานอเมริกาจม
 “ และตามข่าวที่ว่าญูนันถูกรวมเรือบรรทุกเครื่องบิน ๑ ลำ เรือลาดตระเวน ๒ ลำ
 “ และยังมีเรือบินเรืออะไรอีกก็ไม่รู้

“ พล.ต.ต. อุดล อุดลเดชจรัส - พระศิลป์ ๆ ว่าเขาอยากจะทำที่สปอร์ตคลับ
 “ เพราะสวนลุมพินีไม่มีที่ จะต้องลงพูดกับเจ้าของคู่อ่อน ถ้าไม่ได้ก็ขอให้เขาพักที่
 “ สถานทูตหรือตามบ้านญูนันอื่น ๆ

“ นายกรัฐมนตรี - มีข่าวอะไรอีกไหม ผมเองก็ไม่มีข่าวอะไร

“ พล.ร.ท. สิ้นธุ์ กมลนาวิน - ทางสมุทรปราการเข้ามาถึงไหนแล้ว

“ พล.ต.ต. อุดล อุดลเดชจรัส - คงติดอยู่ที่พระโขนง ก็เมื่อทางตำรวจเรา
 “ ห้าม เขาก็ไม่เข้ามาอีก

“ นายวิจิตร วิจิตรวาทการ - ได้ตกลงกันเมื่อเช้านี้แล้วว่าเขาจะไม่เข้ามาในเขต

“ นายกรัฐมนตรี - แถลงการณ์เท่านั้นก็เห็นจะพอแล้ว

“ นายวิจิตร วิจิตรวาทการ - ผมนึกว่าพอสำหรับเวลานี้

“ นายกรัฐมนตรี - ต่อไปจะพูดได้อีกหรือไม่ แต่ผมเองก็ไม่มีอะไรจะพูดได้
 “ อีกแล้ว ไม่มีภูมิที่จะพูดอีกแล้ว เก่งมาหลายปี ๓-๔ ปี คราวนี้หมดภูมิ เรา
 “ ลองพิจารณากันดูซิว่าจะมีทางอะไรที่จะเอาตัวรอดได้ จะมีทางอะไรดี ขุนสมหาร
 “ เห็นอย่างไร

“ นายโปรระ สมหาร - ผมคิดว่าถ้าจะให้ดี เรารอคความเคลื่อนไหวของเขา
 “ สัก ๒ วัน

“ นายกรัฐมนตรี - ไม่ใช่ ในใจท่านขุนจะตกลงอย่างไร

- “ นายโประ สมหาหาร-ใจผมก็เห็นอย่างเมื่อกกลางวัน
- “ นายกรัฐมนตรี-บางคนเขาเห็นว่าควรจะรบต่อไปอีก ผมเองก็ไม่รู้ว่าเขา
- “ อย่างไรเหมือนกัน
- “ พระองค์เจ้าอาทิตย์-การตกลงเช่นนี้ไม่ได้หมายความว่าเราร่วมมือด้วย
- “ นายกรัฐมนตรี-ก็โดยปริยาย
- “ นายดิเรก ชัยนาม-เข้ามาในที่ประชุม
- “ นายกรัฐมนตรี-คุณดิเรก ทูตว่าอย่างไร
- นายดิเรก ชัยนาม ได้กล่าวถึงเรื่องซึ่งแรงต่อทูตอังกฤษและอเมริกาให้ทราบ ตามที่ตกลงกับญี่ปุ่นและได้แจ้งว่า ทูตอังกฤษกล่าวสุดท้ายว่า “แก (กรอสบี) บอกว่าถ้าญี่ปุ่นก็โพรมิส (ปฏิบัติตามที่ให้คำมั่น) ได้เท่าที่ได้เช่นกันวันนี้แล้ว แก ก็ขออวยพรให้เราเจริญ แต่แกบอกว่าสงสัยอีก ๒-๓ วัน เขาจะมีมาอย่างอื่นอีก แต่ถ้าก็โพรมิสได้แล้วแกก็ขออวยพรด้วย และแกบอกว่าอย่างน้อยก็ขอให้นายกรัฐมนตรีตอบแสดงของท่านเซอร์ซิลล์เมื่อเข้าในนามของรัฐบาลไทยสักหน่อย”
- “ พล.ต.ต. อุดด อุดดเดชาธรัส-ตามหลักที่ผมทำ ไม่ว่าใครจะเข้ามาทั้งนั้น
- “ ผมสั่งแล้วว่าให้ยิง ถึงแม้ว่าญี่ปุ่นเข้ามาเราก็ได้ยิงแล้วเหมือนกัน แต่เวลานี้เราได้
- “ ตกลงกับญี่ปุ่นไปแล้วให้หยุดยิง แต่ส่วนทางอังกฤษนั้นเราไม่มีข้อตกลงอะไร ถ้า
- “ เขาเข้ามาเราก็ต้องยิง
- “ นายดิเรก ชัยนาม-ผมได้ตอบไปแล้ว เข้าใจว่าจะไม่มีกรยิง
- “ นายกรัฐมนตรี-นี่เราจะอพยพกันดีไหม หรือไม่ต้อง พวกเด็ก ๆ ให้ไป
- “ อยู่ทางเหนือกันเสีย
- “ นายควง อภัยวงศ์-ในตอนนั้นยังไม่เป็นอะไร ญี่ปุ่นได้ตั้งต้นลำเลียงไปทาง
- “ ได้แล้ว
- “ นายกรัฐมนตรี-รัฐบาลเราจะย้ายไหม หรือจะอยู่กันที่นี้ ว่าอย่างไรหลวง
- “ เกரியง ๆ

- “ พล.ต. พิชิต เกรียงศักดิ์พิชิต-ผมมั่นใจว่าไม่ต้องย้าย
- “ นายกรัฐมนตรี-หลวงพรหม ๆ ว่าอย่างไร
- “ พล.ท. มังกร พรหมโยธี-เรื่องย้ายนั้นได้ตกลงให้เจ้าคุณอภิรักษ์กรมเตรียม
- “ แผนเอาไว้แล้วว่าจะให้ใครไปอยู่ที่ไหน แต่สำหรับรัฐบาลนั้นเห็นว่าควรจะต้องอยู่
- “ ก่อน ส่วนประชาชนที่จะไปนั้นไม่ขัดข้อง
- “ นายกรัฐมนตรี-แผนย้ายนั้นก็ไม่ว่าจะทำอย่างไร เพราะเมืองเรานั้นไม่มี
- “ อะไร ต้นทุนหายปลายทุนขาด นอกจากนั้นก็เห็นจะไม่มีอะไรอีก ผมอยากจะ
- “ ขอแรงรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมช่วยผมบ้าง ผมคนเดียวก็ไม่ไหวเหมือนกัน
- “ พล.ท. มังกร พรหมโยธี-ผมมาอยู่ด้วยได้
- “ นายกรัฐมนตรี-หลวงธำรงนาวาสวัสดิ์ด้วย
- “ น.อ. ถวัลย์ ธำรงนาวาสวัสดิ์-ได้
- “ นายกรัฐมนตรี-แต่เท่าที่ดูทำที่แล้วเห็นจะไม่มีอะไร ที่มาจากออร์ดู ๆ นั้น รถ
- “ ทุกคันติดธงไทยกับธงญี่ปุ่นไขว้กัน อเมริกาประกาศสงครามหรือยัง
- “ พระองค์เจ้าอาทิตย์-เขาต้องขออนุมัติกองเกรตเสียก่อน แต่ตั้งระดมพล
- “ ทั่วประเทศแล้วและส่งเคลื่อนกองทัพเรือแล้ว
- “ นายกรัฐมนตรี-ทหารของเราอย่าเอาไปเลยที่ลพบุรี อยู่ที่โนนมนต์ก็แล้วกัน
- “ น.อ. ถวัลย์ ธำรงนาวาสวัสดิ์-กระจายเอาไว้ดีกว่า ถึงอย่างไรเราก็ยังพอจะ
- “ มีทางและรัฐบาลเรานั้นจะย้ายไปก็ไม่ดี ถ้าย้ายไปแล้วญี่ปุ่นก็จะได้ใจ แต่ถ้าอยู่
- “ อังกฤษจะทำอะไรก็ยังไม่เกรงใจเรา และถ้าไปแล้วก็จะกระทบกระเทือนกับราษฎร
- “ เดียวมันก็จะมารบในกรุงเทพฯ ๆ ควรจะย้ายก็แต่เด็กกับผู้หญิงเท่านั้น
- “ นายกรัฐมนตรี-เห็นจะเลิกประชุมได้

ปิดประชุมเวลา ๑๗.๕๕ นาฬิกา

(ตรงกับ ๒๔.๕๕ น. เวลากรีนิช, อังกฤษ
และตรงกับ ๖.๕๕ น. เวลาอวซิงตัน, ส.ร.อ.)

ตอนที่ ๒

ส่วนที่ ๓

ความหมายแท้จริงของศาสตร์เซอริซิดล์

ถึง

นายก ร.ม.ต. ไทยเวลาสายของวันที่ ๘ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๘๔

๓.๑

ตอบคำถาม ณ ที่ประชุมสามัคคีสมาคม (สมาคมนักเรียนไทยในอังกฤษ)
เมื่อ ๒๔ กรกฎาคม ๒๕๑๘

ณ ที่ประชุมสามัคคีสมาคม (นักเรียนไทยในอังกฤษ) ที่สกอตแลนด์เมื่อวันที่ ๒๔ กรกฎาคม ๒๕๑๘ นั้น ในบรรดาคำถามมากมายหลายปัญหา ก็มีคำถามหนึ่งที่สมาชิกถามผมว่า ตามที่นายทหารผู้หนึ่งได้บอกเล่าให้ฟังว่าในวันญี่ปุ่นรุกรานประเทศไทยเมื่อวันที่ ๘ ธันวาคม ๒๔๘๔ มร. เซอริซิดล์ นายก ร.ม.ต. อังกฤษได้แจ้งรัฐบาลไทย “ให้ช่วยตนเอง” (HELP YOURSELF) รัฐบาลไทยสมัยนั้นจึงต้องยอมให้ญี่ปุ่นยกเข้ามาในประเทศไทยนั้น เป็นความจริงหรือไม่ ผมเห็นว่าท่านผู้ถามใช้สติปัญญาพร้อมทั้งสามัญสำนึกอันเป็นตรรกวิทยาเบื้องต้น ท่านจึงถามผม เพราะถ้ารัฐบาลอังกฤษไม่มีทางที่จะช่วยไทยได้ก็ไม่จำเป็นต้องแจ้งให้รัฐบาลไทยทราบ ว่า “ให้ช่วยตนเอง”

ส่วนนายทหารคนที่บอกเล่านั้นก็มิได้บ่นแต่งเรื่องขึ้นเอง หากได้ฟังจากผู้อื่นที่บอกเล่าต่อ ๆ กันมาเพียงความตอนเดียวของศาสตร์ โดยมิได้ทราบข้อความครบถ้วนของศาสตร์นั้น

ในวันนั้นผมได้ตอบท่านผู้ถามดังต่อไปนี้

(๑) ทูตอังกฤษประจำกรุงเทพฯ ได้ส่งจดหมายลงวันที่ ๘ ธันวาคม พ.ศ.

๒๔๘๔ แจ้งสาส์นของนายกร.ม.ต. อังกฤษ (เซอร์ซิดด์) ถึงจอมพลพิบูล ฯ นั้น มีได้มีข้อความว่า “HELP YOURSELF” ที่แปลเป็นไทยว่า “ช่วยตัวเอง” ซึ่งมีผู้เอาจมบิดเบือนบอกเล่ากันต่อ ๆ มา เพื่อให้ผู้ฟังหลงผิดไปว่าเหมือนดังที่เจ้าภาพเลี้ยงอาหารชนิดที่ให้ผู้รับเลี้ยงตักอาหารใส่จานได้ตามชอบใจว่า “HELP YOURSELF” คือ ให้ตักอาหารเอาเองโดยไม่มีผู้บริการ

สาส์นนี้นั้นมีข้อความเป็นภาษาอังกฤษว่า

“There is possibility of imminent Japanese invasion of your country. If you are attacked **defend yourself.** The preservation of the full independence and sovereignty of Thailand is a British interest and we shall regard an attack on you as attack upon ourselves.”

สาส์นฉบับนั้นใช้คำว่า “DEFEND YOURSELF” โดยมีข้อความในประโยคต่อมาประกอบไว้ด้วย ถ้าหากใช้คำว่า “DEFEND YOURSELF” ลอยๆ ก็แปลเป็นไทยได้ว่า “ป้องกันตัวท่าน” หรือ “ป้องกันตัวท่านเอง” ก็คือใช้คำว่า “เอง” ต่อท้ายคำว่า “ตัวท่าน” ก็ทำให้ความหมายในภาษาไทยผิดจากคำว่า “ป้องกันตัวท่าน” ที่ไม่มีคำว่า “เอง” ต่อท้าย

ท่านที่รู้ภาษาอังกฤษพอสมควรย่อมทราบแล้วว่า หลายคำในภาษาอังกฤษนั้นมีความหมายหลายอย่าง ซึ่งจะต้องพิจารณาคำนั้น ๆ ใช้ในความหมายอย่างใด

โดยเฉพาะสาส์นฉบับนั้นมิได้ใช้คำว่า “DEFEND YOURSELF” ลอยๆ ที่จะเกิดปัญหาในการตีความได้ หากสาส์นฉบับนั้นมิข้อความในประโยคต่อมาประกอบไว้ด้วยว่า

“The preservation of the full independence and sovereignty of Thailand is a British interest and we shall regard an attack on you as attack upon ourselves.”

แปลเป็นภาษาไทยว่า

“การรักษาไว้ซึ่งเอกราชและอธิปไตยสมบูรณ์ของประเทศไทยเป็นประโยชน์ของบริติช และเรา “จะถือว่า การโจมตีต่อท่านนั้นเหมือนการโจมตีต่อตัวเรา”

ทั้งนี้ เป็นสำนวนภาษาอังกฤษที่แสดงว่า ถ้าประเทศไทยถูกโจมตีและต่อสู้ป้องกันตัวแล้ว ฝ่ายอังกฤษก็จะไม่ปล่อยให้ไทยต่อสู้ไปตามลำพังตนเพราะอังกฤษถือว่าเท่ากับญี่ปุ่นโจมตีอังกฤษโดยตรงด้วย

(๒) ผู้ใดจะตีความสาส์นฉบับนั้นอย่างไรก็ตาม แต่จดหมายของเซอร์โจเซฟ กรอสบี อัครราชทูตอังกฤษ ลงวันที่ ๘ ธันวาคม ๒๔๘๔ ที่แจ้งสาส์นของเซอร์ซิดลันนั้น ได้ถึงมือจอมพลพิบูลฯ ภายหลังที่คณะ ร.ม.ต. ไทย ได้พิจารณาตกลงให้ญี่ปุ่นเดินทัพผ่านประเทศไทยแล้ว ขณะนั้นคณะ ร.ม.ต. เพียงแต่พิจารณาร่างข้อตกลงกับญี่ปุ่นที่จะให้นายดิเรก ชัยนาม ร.ม.ต. ต่างประเทศสมัยนั้นเป็นผู้ลงนามแทนฝ่ายรัฐบาลไทยกับเอกอัครราชทูตญี่ปุ่น สาส์นของนายเซอร์ซิดลันดังกล่าวจึงไม่มีอิทธิพลต่อการที่รัฐบาลไทยสมัยนั้นที่ได้ตัดสินใจไปก่อน ได้รับจดหมายของทูตอังกฤษฉบับนั้น

(๓) บันทึกการประชุมคณะ ร.ม.ต. ไทย ภาคเช้าวันที่ ๘ ธันวาคม ๒๔๘๔ จึงไม่บันทึกสาส์นของมร. เซอร์ซิดลันฉบับนั้น เพราะไม่มีปัญหาที่ต้องพิจารณาโดยเหตุที่คณะ ร.ม.ต. ไทย ได้ตัดสินใจไปก่อนในการตกลงกับญี่ปุ่นให้เดินทางผ่านประเทศไทย แต่นายก ร.ม.ต. นำเอามาปรารภในการประชุมค.ร.ม. ภาคบ่ายของวันที่ ๘ นั้น

๓.๒

ผมขอให้ข้อสังเกตเพิ่มเติมว่า แม้บางคนหลงเชื่อว่า สาส์นนี้อังกฤษให้รัฐบาลไทย “ช่วยตัวเองตามลำพัง” แต่บางคนนั้นจะอ้างสาส์นดังกล่าวเพื่อแก้ตัวได้อย่างมากก็เฉพาะการปฏิบัติเพียงระยะแรกของรัฐบาลไทยระหว่าง วันที่ ๘ ธันวาคม ๒๔๘๔ ถึง ๒๑ ธันวาคม ๒๔๘๔ ซึ่งตกลงให้ญี่ปุ่นเดินทัพผ่านประเทศไทยเท่านั้น เพราะเหตุว่า

(๑) ต่อมาอีก ๑๓ วันคือ ในวันที่ ๒๑ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๘๔ [ภายหลังที่ผมลาออกจาก ค.ร.ม. ในวันที่ ๑๖ ธ.ค.แล้ว สถาปนาผู้แทนราษฎรได้มีมติเป็นเอกฉันท์แต่งตั้งผมเป็นผู้สำเร็จราชการฯ ในคณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์] รัฐบาลซึ่งจอมพลพิบูลฯ เป็นนายก ร.ม.ต. ได้ตกลงกับญี่ปุ่นยกเลิกข้อตกลงฉบับ

๘ ธันวาคม ๒๔๘๔ โดยทำกติกาสัญญาพันธมิตรกับญี่ปุ่นซึ่งมีใจความว่า ภาคีของสัญญาแต่ละฝ่ายจะช่วยเหลือซึ่งกันและกันในทาง การ เมือง ทางเศรษฐกิจ และการทหาร เมื่อภาคีใดฝ่ายหนึ่งมีกรณีขัดกันทางอาวุธกับประเทศภายนอก ซึ่งมีหนังสือแลกเปลี่ยนกับข้อกำหนดความเข้าใจกัน คือมีพิธีสาร (PROTOCOL) ฉบับซึ่งไม่เปิดเผย แต่ปรากฏตามคำให้การของนาย “ทสุโยกามิ” เอกอัครราชทูตญี่ปุ่นผู้ลงนามในกติกาสัมพันธไมตรีนั้น ซึ่งได้ให้การต่อศาลทหารระหว่างประเทศ (INTERNATIONAL MILITARY TRIBUNAL) ซึ่งเป็นศาลอาชญากรรมสงครามสัมพันธไมตรีตั้งอยู่ที่กรุงโตเกียววัน เมื่อวันที่ ๑๘ เมษายน ค.ศ. ๑๙๔๖ (พ.ศ. ๒๔๘๙) มีความตอนหนึ่งว่าดังนี้

“จอมพลพิบูลสงครามได้ตัดสินใจร่วมโศกชะตาอยู่กับญี่ปุ่น และต่อมาได้มีการเจรจาทำกติกาสัมพันธไมตรีทางทหารกับญี่ปุ่นทันที กติกานี้ได้ลงนามกันเมื่อวันที่ ๒๑ ธันวาคม โดยมีข้อความว่า ต่างฝ่ายต่างจะเคารพเอกราชและอธิปไตยซึ่งกันและกัน ภาคีแต่ละฝ่ายจะช่วยเหลือซึ่งกันและกันอย่างเต็มที่ในด้านการเมือง การทหาร และเศรษฐกิจ ในกรณีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเกิดขัดกันขึ้นกับประเทศที่สามและฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งจะไม่แยกทำสัญญาสันติภาพหรือสงบศึก กติกานี้มีพิธีสารฉบับซึ่งไม่เปิดเผยว่าญี่ปุ่นจะช่วยให้ไทยได้ดินแดนคืนจากอังกฤษ และไทยสัญญาจะช่วยเหลือญี่ปุ่นในกรณีสงครามซึ่งมีอยู่แล้วระหว่างญี่ปุ่นกับประเทศฝ่ายตะวันตก สัญญาฉบับนี้ยกเลิกฉบับเดิมที่เพียงอนุญาตให้ญี่ปุ่นเดินทหารผ่าน ฉบับลงวันที่ ๘ ธันวาคม ค.ศ. ๑๙๔๑”

ฉะนั้นท่านผู้อ่านก็ย่อมวินิจฉัยได้เองว่าสาส์นของ ม.ร. เซอร์ซิลด์ ที่มีผู้อ้างต่อๆ กันมาว่า ขอให้รัฐบาลไทย “ช่วยตัวเอง” หรือ “ป้องกันตัวเอง” นั้นย่อมไม่หมายความว่าถึงสัญญาและพิธีสารฉบับ ๘ ธันวาคม ๒๔๘๔ นั้นด้วยเลย ก็เป็นไปไม่ได้ที่นายเซอร์ซิลด์จะหมายความว่าให้รัฐบาลไทยช่วยตัวเองถึงกับให้ไทยขอร้องญี่ปุ่นช่วยไทย ได้ดินแดนคืนจากอังกฤษ

(๒) ต่อมาจากกติกาสัญญาพันธมิตรดังกล่าวใน (ก) นั้นอีก ๑ เดือนเศษ คือวันที่ ๒๕ มกราคม ๒๔๘๕ รัฐบาลไทยได้ประกาศสงครามต่อบริเตนใหญ่และสหรัฐอเมริกา ฉะนั้นจึงเป็นไปไม่ได้ที่สาส์นของ ม.ร. เซอร์ซิลด์ นั้นจะหมายความว่า

ให้รัฐบาลไทย “ช่วยตัวเอง” หรือ “ป้องกันตัวเอง” จนถึงกับให้ประกาศสงคราม
ต่อบริเตนใหญ่และ ส.ร.อ.

เพื่อประกอบการพิจารณาของท่านผู้สนใจทั้งหลาย ผมจึงขอเสนอเอกสาร
หลักฐานทางราชการ (OFFICIAL AUTHENTIC DOCUMENTS) ซึ่งสำนัก
งานเอกสารสาธารณะของรัฐบาลอังกฤษได้เปิดเผยแล้วหลายฉบับเกี่ยวกับความเป็น
มาของสาส์นนั้น ดังต่อไปนี้

(๑) โทรเลขลับของกระทรวงการต่างประเทศอังกฤษถึงสถานทูตอังกฤษ
ที่กรุงวอชิงตัน ส่งจากลอนดอนเวลา ๘.๔๕ น. หลังเที่ยง วันที่ ๖ ธันวาคม ค.ศ.
๑๙๔๑ (พ.ศ. ๒๔๘๔) มีความดังต่อไปนี้

(CYPHER) **WAR CABINET DISTRIBUTION.**
TO : UNITED STATES OF AMERICA.
FROM FOREIGN OFFICE TO WASHINGTON.

No. 6762

D. 8.45 p.m. 6th December, 1941.

6th December, 1941.

Repeated to Bangkok No. 589.

0 0 0 0

MOST IMMEDIATE.
SECRET.

In view of latest reports, Prime Minister would wish to send following
message to Thai (Siamese) Prime Minister for his confidential information
if the President sees no objection.

(Begins)

2. There is possibility of imminent Japanese invasion of your country.
If you are attacked defend yourself. We shall come to your aid to the
utmost of our power and will safeguard independence of your country.
(Ends).

3. Please consult President at once and repeat your reply to Bangkok.

INDIV.

คำแปลเป็นภาษาไทย

โทรเลขของกระทรวงการต่างประเทศ (อังกฤษ) ถึงสหรัฐอเมริกา

วันที่ ๖ ธันวาคม ค.ศ. ๑๙๔๑

(รหัส)

เอกสารคณะมนตรีสงคราม

ถึงสหรัฐอเมริกา

จากกระทรวงต่างประเทศ (อังกฤษ) ถึง (สถานทูต) วอชิงตัน

เลขที่ ๖๗๖๒

ส่งเวลา ๘.๔๕ น. หลังเที่ยง วันที่ ๖

วันที่ ๖ ธันวาคม ค.ศ. ๑๙๔๑

ธันวาคม ค.ศ. ๑๙๔๑

ส่งซ้ำถึงสถานทูตกรุงเทพฯ เลขที่ ๕๘๘ (ตรงกับเวลา ๑๓.๔๕ น. เวลากรุงเทพฯ)

0 0 0

ด่วนที่สุด

(ลับ)

เนื่องจากข่าวรายงานหลังที่สุด, นายกรัฐมนตรี (อังกฤษ) ปรารถนาจะส่งสาส์นต่อไปถึงนายกรัฐมนตรีไทย เพื่อให้ทราบเป็นความลับที่สุดถึงประธานาธิบดี (อเมริกัน) ไม่ช้าก็จริง.

(เริ่มต้นสาส์น)

๒. การเป็นไปได้แห่งการรุกรานของญี่ปุ่นต่อประเทศของท่านโดยมิชักช้า ถ้าท่านถูกโจมตีขอให้ป้องกันตน. เราจะเข้ามาช่วยท่านจนเต็มกำลังของเราและเราจะพิทักษ์เอกราชแห่งประเทศของท่าน.

(จบสาส์น).

๓. โปรดหารือประธานาธิบดี (อเมริกัน) ทันทีทันใดและส่งคำตอบของท่านซ้ำไปยัง (สถานทูต) ที่กรุงเทพฯ.

ข้อสังเกต

จะเห็นได้ว่ารัฐบาลอังกฤษส่ง โทรเลขฉบับนี้ไปยังเอกอัครราชทูตของตนประจำกรุงวอชิงตันเพื่อปรึกษาประธานาธิบดีอเมริกันที่จะส่งสาส์นถึงนายก ร.ม.ต.

ไทยโดยใช้ถ้อยคำอย่างห้วน ๆ ว่า ถ้าประเทศไทยต่อสู้ญี่ปุ่นที่ทำการรุกรานแล้ว
อังกฤษจะช่วยเหลือไทยจนเต็มกำลังของตนเพื่อพิทักษ์เอกราชของไทย

(๒) เมื่อรัฐบาลอังกฤษส่งโทรเลขไปวอชิงตันแล้ว อัครราชทูตอังกฤษ
ประจำกรุงเทพฯ ได้ส่งโทรเลขรายงานด่วนฉบับปล้น (IMMEDIATE) สวนทางกัน
มีข้อความดังต่อไปนี้

(CYPHER)

DEPARTMENTAL (SECRET)

FROM BANGKOK TO FOREIGN OFFICE.

Sir J. Crosby,
No. 893.

D. 4.15.a.m. December 7th, 1941.
R. 7.40.a.m. December 7th, 1941.

December 7th, 1941.

Repeated to C.O.I.S. Singapore

Australia, New Zealand, India, Burma	}	(by air mail)
---	---	---------------

IMMEDIATE

(Foreign Office please repeat to Washington, Tokyo and to [sic] if
thought urgently necessary).

7:13116/523/G

Your telegrams Nos. 574 and 575 have crossed my telegram No. 892.

7:13220/523/G

I have just seen the Minister for Foreign Affairs and we send you
the following message from us both. For God's sake do not allow British
forces to occupy one inch of Thai (Siamese) territory unless and until
Japan has struck the first blow at Thailand (Siam). At present practically
every Thai (Siamese) is behind Britian in opposition to Japan, but it will
be otherwise and irreparable harm will be done, if Britain is the first to
violate. Thai (Siamese) neutrality.

2. The Thai Prime Minister has positive information that a Japanese attack on Thailand was planned for December 3rd. It was postponed at the last moment, but it is to take place in the immediate future.

3. The Minister for Foreign Affairs tells me Colonel Moriya, who was the Japanese military attaché here some years ago, has suddenly appeared in Bangkok and procured an interview yesterday with Luang Pradist, now Minister of Finance but formerly Minister for Foreign Affairs. Moriya enquired what was the attitude of Thailand towards Japan and said that the situation was very serious. Luang Pradist replied that he was no longer Foreign Minister and was not competent to answer this question.

4. In view of urgent critical situation I beg to you to telegraph to me, most immediately, authority to approach the Prime Minister with a proposal for the joint defence of southern Thailand in the event of a Japanese attack, as suggested in the second paragraph of my telegram No. 820. But I think the Thais would transfer the seat of government to the north for strategic considerations, though they would send a portion of their troops south.

(Repeated to Washington under Foreign Office No. 6772 and to Tokyo under Foreign Office No. 1629).

คำแปลเป็นภาษาไทย

โทรเลขลับของเซอร์ เจ. กรอสบี้ เลขที่ ๘๕๓

วันที่ ๗ ธันวาคม ค.ศ. ๑๙๔๑ (พ.ศ. ๒๔๘๔)

(รหัส)

เดพาร์ตเมนต์ดี (ลับ)

จากกรุงเทพฯ ถึงกระทรวงการต่างประเทศ (อังกฤษ)

เซอร์ เจ. กรอสบี้

เลขที่ ๘๕๓

ส่งเวลา ๔.๑๕ ก่อนเที่ยง วันที่ ๗

ธันวาคม ค.ศ. ๑๙๔๑

ธันวาคม, วันที่ ๗, ค.ศ. ๑๙๔๑ (พ.ศ. ๒๔๘๔) รับเวลา ๗.๔๐ ก่อนเที่ยงวันที่ ๗

ธันวาคม ค.ศ. ๑๕๔๑

ส่งมาถึง ซี.โอ.ไอ.เอส.สิงคโปร์

ออสเตรเลีย

นิวซีแลนด์

อินเดีย

พม่า

โดยเมล์อากาศ

ควนลัมพลัน

กระทรวงการต่างประเทศอังกฤษโปรดรายงานต่อไปยัง (สถานทูต) วอชิงตัน, โตเกียว, และสิงคโปร์ (คำอ้างที่คลาดเคลื่อน) ถ้าเห็นว่าเป็นการรีบด่วนที่จำเป็น

โทรเลขของท่านเลขที่ ๕๑๔ (๓ : ๑๓๑๑๖ / ๕๒๓ / G) และเลขที่ ๕๑๕ (๓ : ๑๓๒๒๐ / ๕๒๓ / G) ส่วนทางกับโทรเลขข้าพเจ้าเลขที่ ๘๕๒

ข้าพเจ้าได้ประจักษ์ว่า การต่างประเทศ (นาย ดิเรก ชัยนาม) เมื่อตะกัณ และเราส่งมายังท่านซึ่งสาส์นต่อไปนจากเราที่สง. เพื่อบารมีของพระเจ้าผู้เป็นเจ้าของขอย่าให้กองกำลังบริติช (อังกฤษ) ยึดดินแดนไทย (สยาม) แม้แต่หนึ่งตารางนิ้วเดียวเลย นอกจากและจนกระทั่งญี่ปุ่นได้ลงมือโจมตีก่อนต่อประเทศไทย (สยาม). ปัจจุบันนี้ในทางปฏิบัติคนไทยทุกคนสนับสนุนบริเตนในการเผชิญต่อญี่ปุ่น, แต่การจะเป็นไปอย่างอื่นและการเสียหายที่ไม่อาจแก้ไขได้จะเกิดขึ้น, ถ้าบริเตนเป็นฝ่ายละเมียดก่อนต่อความเป็นกลางของไทย.

๒. นายกรัฐมนตรีไทย (จอมพลพิบูลฯ) ได้รับข่าวที่ตระหนักชัดแจ้งว่าญี่ปุ่นได้กำหนดแผนการโจมตีประเทศไทยวันที่ ๓ ธันวาคม. (แต่) ได้เลื่อนไปในเวลาสุดท้าย, แต่การนั้นจะเกิดขึ้นภายในหน้าโดยไม่ชักช้า.

๓. ร.ม.ต. ต่างประเทศบอกข้าพเจ้าว่า นายพันเอกโมริยา, ซึ่งเคยเป็นทูตทหารญี่ปุ่นที่นั่นเมื่อหลายปีมาแล้วนั้น, ได้ปรากฏตัวขึ้นที่นั่นในกรุงเทพฯ และเมื่อวานนี้ได้เข้าพบหลวงประดิษฐ์ฯ, บัดนี้เป็นรัฐมนตรีว่าการคลังแต่เคยเป็นรัฐมนตรีต่างประเทศมาก่อน. โมริยาได้ถามถึงท่าทีของประเทศไทยต่อญี่ปุ่นและกล่าว

ว่าสถานการณ์จริงจึงมาก. หลวงประดิษฐ์ฯ ตอบว่าเขามิได้เป็นรัฐมนตรีต่างประเทศแล้วและไม่มีอำนาจให้คำตอบข้อปัญหา

๔. ในสถานการณ์ล่อแหลมรีบด่วนนี้ ข้าพเจ้าขอให้ท่านโทรเลขถึงข้าพเจ้าในทันทีทันใด ให้อำนาจ (ข้าพเจ้า) ทาบตามนาย ร.ม.ต. (ไทย) เพื่อเสนอการป้องกันร่วมกันแห่งบักซีใต้ของประเทศไทยในกรณีญี่ปุ่นโจมตี, ดังที่ (ข้าพเจ้า) ได้เสนอไว้ในวรรคที่สองแห่งโทรเลขของข้าพเจ้าเลขที่ ๘๒๐. แต่ข้าพเจ้าคิดว่าชาวไทยจะย้ายที่ตั้งรัฐบาลไทยอยู่ทางเหนือเพื่อเหตุผลทางยุทธศาสตร์ แม้กระนั้นพวกเขาอาจจะส่งกำลังทหารส่วนหนึ่งไปบักซีใต้.

(ส่งข้อความซ้ำถึง (สถานทูต) วอชิงตันตามคำสั่งกระทรวงการต่างประเทศ (อังกฤษ) เลขที่ ๖๗๗๒ และถึง (สถานทูต) โตเกียวตามคำสั่งกระทรวงต่างประเทศเลขที่ ๑๖๒๕).

ข้อสังเกต

ประการที่ ๑

ตามที่ทูตอังกฤษกล่าวในโทรเลขรายงานข้อ ๒. ว่า “นาย ร.ม.ต. ไทยได้รับข่าวที่ตระหนักชัดแจ่มว่า ญี่ปุ่นได้กำหนดแผนการโจมตีประเทศไทยในวันที่ ๓ ธันวาคม (แต่) ได้เลื่อนไปในวันสุดท้าย, แต่การนั้นจะเกิดขึ้นภายในโดยไม่ชักช้า” นั้น เอกสารทางราชการไทยมีดังต่อไปนี้

(๑) บันทึกการประชุมคณะ ร.ม.ต. ตอนเช้าวันที่ ๘ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๘๔ ภายหลังที่จอมพลพิบูลฯ ได้กลับจากต่างจังหวัดแล้วเข้าร่วมประชุมคณะ ร.ม.ต. เมื่อเวลาประมาณ ๖.๕๐ น. และได้ฟังรายงานที่คณะ ร.ม.ต. ปฏิบัติไปตั้งแต่วลากลางคืนของวันที่ ๗ ธันวาคม เกี่ยวกับคณะทูตญี่ปุ่นมาทำเนียบนาย ร.ม.ต. แต่ไม่ได้พบ เพื่อขอเดินทัพผ่านประเทศไทยและร่วมกับญี่ปุ่นนั้น แต่คณะทูตญี่ปุ่นไม่ได้พบจอมพลพิบูลฯ ครั้นแล้วจอมพลพิบูลฯ จึงได้กล่าวในที่ประชุมคณะรัฐมนตรีว่า

“นายกรัฐมนตรี—เรื่องเจตนาของญี่ปุ่นนั้น คือ ผมก็ไม่เชื่อ เท่าที่ผมได้

“ติดต่อกับญี่ปุ่นมานานแล้วในเรื่องนี้ก็ติดต่อกันมานานแล้ว คือ แก้วว่าจะเข้ากับ
 “แกหรือไม๊ ข้อ ๒ ถ้าไม่เข้ากับกับแก ๓. หรือจะทำเลขๆ ไม่รู้ไม่ชี้ เมื่อพูดกัน
 “แล้วผมก็ได้บอกกับคณะรัฐมนตรีเมื่อวานขึ้นนี้ แล้วทางนี้ก็ยังไม่ทันได้ตกลงใจ
 “อะไรกัน โทโจก็สั่งเดินพรวดๆ เข้ามา คือ ประการสุดท้ายนั้นเขาก็ส่งคนไปโตเกียว
 “แล้วเขาจะทำอย่างไรนั้น ผมก็เห็นว่าคงไม่มีเรื่องก็รอฟังดูก่อน แล้วเมื่อวานนี้ก็
 “ไปอธิบายกับพวกที่พระตะบองอยู่เป็นเวลานาน ผมก็เห็นว่าเราอดูเขาก่อน จังหวัด
 “พิบูลสงครามก็เข้ามาแล้ว เมื่อเวลา ๓.๒๕ น. นี่เป็นข่าวที่ได้รับ”

“ ทงนี้แสดงว่า

(ก) จอมพลพิบูลฯ ได้ติดต่อกับญี่ปุ่นมานานแล้ว และได้เจรจากับญี่ปุ่น
 ดังกล่าวมานานมาก่อนวันที่ ๘ ธันวาคม ๒๔๘๔

(ข) ตามที่จอมพลพิบูลฯ กล่าวว่า “ผมได้บอกกับคณะ ร.ม.ต. เมื่อวาน
 “ขึ้นนี้” นั้น

คำว่า “วานขึ้น” ตามความหมายทั่วไปในภาษาไทยหมายถึง “วันก่อน
 “วานขึ้นวันหนึ่ง” คือ จะต้องเป็น “วันที่ ๖ ธันวาคม” เพราะท่านพูดในที่ประชุม
 คณะ ร.ม.ต. เมื่อวันที่ ๘ ธ.ค. แต่วันที่ ๖ ธ.ค. นั้น ไม่มีการประชุมคณะ ร.ม.ต.
 เพราะจอมพลพิบูลฯ ไปต่างจังหวัดตั้งปรากฏในบันทึกของท่านผู้ซึ่ง พ.ต.
 อนันต์ พิบูลสงครามได้นำมาลงพิมพ์ไว้ในหนังสือชื่อ “จอมพล ป. พิบูลสงคราม”
 เล่ม ๔ แล้ว

คณะ ร.ม.ต. มีการประชุมครั้งสุดท้ายที่สุดก่อนวันที่ ๖ ธันวาคมนั้นคือ “วันที่
 ๓ ธันวาคม” ข้อความที่จอมพลพิบูลฯ กล่าวในที่ประชุมคณะ ร.ม.ต. เมื่อวันที่ ๓
 ธันวาคมนั้นปรากฏในบันทึกการประชุมวันนั้น ซึ่งคณะกรรมการอาชญากรรมสงคราม
 (พระยาอรรถกรมมณุตต์) เป็นโจทก์ได้อ้างเป็นเอกสารหลักฐานกล่าวไว้ในฟ้อง
 จอมพลพิบูลฯ เป็นจำเลยต่อศาลฎีกาฟ้องข้อ ๓ (ข) (๑) มีความดังต่อไปนี้

“เมื่อวันที่ ๒๘ พฤศจิกายน ๒๔๘๔ และวันที่ ๓ ธันวาคม ๒๔๘๔ เวลา
 “กลางวัน จำเลย (จอมพลพิบูลฯ) ได้กล่าวในที่ประชุมคณะรัฐมนตรี ชักงูโดย

“ อนุบายด้วยประการต่าง ๆ ให้รัฐมนตรีเห็นดีเห็นชอบด้วยกับความคิดของจำเลย ใน
 “ การที่จะให้ประเทศไทยเข้าร่วมทำสงครามเข้าข้างประเทศญี่ปุ่น โดยจำเลยได้อ้าง
 “ เหตุจงใจเป็นใจความว่า ถ้าเข้ากับญี่ปุ่นรบอังกฤษจะเสียหายน้อยกว่าและถ้ารบชนะ
 “ จะได้ดินแดนเก่าที่เสียไปกลับคืนด้วย ข้อความละเอียดปรากฏตามรายงานการประชุม
 “ คณะรัฐมนตรี ๒ ฉบับ ตามเอกสารท้ายฟ้องหมายเลข ช. และ ฉ. เหตุเกิดที่
 “ ตึกประชุมคณะรัฐมนตรี ตำบลคูสิต อำเภอคูสิต จังหวัดพระนคร”

“ เหตุการณ์ดังกล่าวนั้นเกิดขึ้นระหว่าง ๕-๔ วัน ก่อนวันที่ ๗ ธันวาคม
 “ ๒๔๘๔ คือก่อนวันที่เอกอัครราชทูตญี่ปุ่นได้ไปที่ทำเนียบนายกรัฐมนตรีเพื่อขอเดิน
 “ ทักษ์ผ่านประเทศไทย แต่จอมพลพิบูล ฯ มิได้อยู่ที่ทำเนียบในคืนวันที่ ๗ ธันวาคม
 “ ตามที่จำเลยที่ ๑ อ้างไว้

“ หนังสือของ พลตรี อนันต์ ฯ ชื่อ “จอมพล ป. พิบูลสงคราม” หน้า ๓๒๕
 “ ที่ได้ลงพิมพ์บนที่กของจอมพลพิบูล ฯ มีความตอนหนึ่งว่า

“ (๓) ๒๖ พ.ย.—๓ ธ.ก. พุดใน ค.ร.ม. นั้นเป็นการพิจารณาเหตุการณ์
 “ สงคราม ผู้เป็นประธานต้องแถลงทางใต้ทางเสียให้ที่ประชุมฟัง และคิดทางร้าย
 “ ตามหลักการทำสงคราม เพื่อเลือกทางเดินที่ดีที่สุด สุดแต่ ค.ร.ม. จะเลือกทางใด

“ ทั้งนี้แสดงว่าจอมพลพิบูล ฯ ได้ยอมรับว่า ท่านได้พุดตามรายงานการประชุม
 “ คณะรัฐมนตรีแห่งวันที่ ๒๖ พ.ย. จะต่างกันเฉพาะในรายงานการประชุมคณะ
 “ รัฐมนตรีบันทึกว่า “วันที่ ๒๘ พ.ย. ๒๔๘๔” แต่จอมพลพิบูล ฯ เขียนในบันทึกว่า
 “ ๒๖ พ.ย.” ส่วนวันที่ ๓ ธ.ก. ๒๔๘๔ นั้นตรงกับคำฟ้องของโจทก์ จอมพลพิบูล ฯ
 “ แก้อ้อหาเพียงแต่ว่าท่านแถลงทางใต้ทางเสียให้ที่ประชุมฟัง

“ ประการที่ ๒

“ เมื่อพันเอกโมริยาได้ลาผมไปแล้ว ผมได้รับโทรศัพท์ไปยังทำเนียบนายก
 “ ร.ม.ต. เพื่อจะแจ้งเรื่องให้ทราบด่วน แต่จอมพล ฯ ไม่อยู่ ผมจึงโทรศัพท์พุดกับ
 “ พล.ต.อ. อุดล อุดลเดชจรัส ซึ่งเป็นรองนายก ร.ม.ต. และโทรศัพท์พุดกับนาย

“ ดิเรก ชัยนาม ร.ม.ต. ต่างประเทศ พล.ต.อ. อุดล ฯ จึงพูดปรารภกับผมว่า
 “ เหตุการณ์ยามฉุกเฉินเช่นนี้ จอมพล ฯ ไม่ควรไปต่างจังหวัด ” ต่อมา พล. ต.อ.
 “ อุดล ฯ ได้ปรารภเช่นนั้นต่อ นาย ดิเรก ชัยนาม ในตอนค่ำของวันที่ ๗ ธ.ค. ๒๔๘๔
 “ ดังที่ นายดิเรก ฯ กล่าวไว้ในหนังสือชื่อ “ไทยกับสงครามโลกครั้งที่ ๒”

(๓) ต่อมากระทรวงการต่างประเทศ (อังกฤษ) ได้ส่งโทรเลขด่วน
 ฉบับที่สั้นที่สุดมายังสถานทูตอังกฤษที่กรุงเทพฯ ฯ มีความดังต่อไปนี้

(Cypher)

DEPARTMENTAL (SECRET)

FROM FOREIGN OFFICE TO BANGKOK.

No. 595.

7 th December, 1941.

D. 1.40 p.m. 7th December, 1941.

Repeated to Washington No. 6775.

MOST IMMEDIATE.

MOST SECRET.

Washington telegram No. 5654 (of 6th December).

Please deliver to Thai (Siamese) Prime Minister following revised
 message from Prime Minister :-

There is possibility of imminent Japanese invasion of your country.
 If you are attacked defend yourself. The preservation of the full independence
 and Sovereignty of Thailand is a British interest and we shall regard
 an attack on you as an attack upon ourselves.

INDIV.

คำแปลเป็นภาษาไทย

โทรเลขลับที่สุดของกระทรวงการต่างประเทศ (อังกฤษ) ถึง (สถานทูต) กรุงเทพฯ ฯ

วันที่ ๗ ธันวาคม ค.ศ. ๑๙๔๑

(รหัส)

เดพาร์ตเมนต์ (ลับ)

จากกระทรวงการต่างประเทศ (อังกฤษ) ถึง (สถานทูต) กรุงเทพฯ ฯ

เลขที่ ๕๕๕

วันที่ ๗ ธันวาคม ค.ศ. ๑๙๔๑

ส่งเวลา ๑.๔๐ น. หลังเที่ยง วันที่ ๗

ธันวาคม ค.ศ. ๑๙๔๑

ส่งมาถึง (สถานทูต) วอชิงตัน เลขที่ ๖๗๗๕ (ตรงกับเวลา ๑๘.๔๐ น. เวลา
ควมลับพลันที่สุด กรุงเทพฯ ฯ)
ลับที่สุด

โทรเลข(สถานทูตอังกฤษ) วอชิงตัน เลขที่ ๕๖๕๔ (แห่งวันที่ ๖ ธันวาคม)

โปรดมอบต่อนายกรัฐมนตรีไทยซึ่งสำเนาของนายกรัฐมนตรี (อังกฤษ) ที่
แก้ไขแล้วดังต่อไปนี้

การเป็นไปได้แห่งการรุกรานของญี่ปุ่นโดยไม่ชักช้าต่อประเทศของท่าน
ถ้าท่านถูกโจมตีขอให้ป้องกันตน การรักษาไว้ซึ่งเอกราชและอธิปไตยสมบูรณ์ของ
ประเทศไทยนั้นเป็นประโยชน์ของบริติช และเราจะถือว่าการโจมตีต่อท่านเหมือน
การโจมตีต่อเรา

ข้อสังเกต

ประการที่ ๑ โทรเลขนั้นถึงสถานทูตอังกฤษที่กรุงเทพฯ ฯ เวลาใดไม่ปรากฏ
แต่ตั้งที่ผมกล่าวแล้วใน (๒) ว่าจดหมายของทูตอังกฤษแจ้งสำเนาของ มร. เซอร์-
ซิลล์นั้นถึงมือจอมพลพิบูล ฯ ภายหลังที่คณะ ร.ม.ต. ได้สั่งให้นายทหารหยุดรับญี่ปุ่น
แล้ว และได้พิจารณาตกลงให้ญี่ปุ่นเดินทัพผ่านประเทศไทยแล้ว เพียงแต่พิจารณา
ร่างข้อตกลงกับญี่ปุ่นที่จะให้นายคิเรก ฯ ร.ม.ต. ต่างประเทศเป็นผู้ลงนามแทนฝ่าย

รัฐบาลไทยกับเอกอัครราชทูตญี่ปุ่นเท่านั้น ฉะนั้นสาส์นของ มร. เซอร์ซิลลี่ นายกรัฐมนตรี อังกฤษจึงไม่มีอิทธิพลต่อคำวินิจฉัยของที่ประชุมคณะ ร.ม.ต. ไทย

ประการที่ ๒ ข้อความในสาส์นที่รัฐบาลอังกฤษแก้ไขใหม่ ที่ให้ทูตอังกฤษ ส่งต่อถึงจอมพลพิบูล ฯ นั้นใช้จำนวนต่างกับร่างสาส์นฉบับ ๖ ธ.ค. ที่ส่งไปปรึกษา ประธานาธิบดีอเมริกันคือ ร่างสาส์นฉบับ ๖ ธ.ค. นั้น ฝ่ายอังกฤษขอให้ฝ่ายไทย ต่อสู้ป้องกันการโจมตีของญี่ปุ่น โดยฝ่ายอังกฤษจะเป็นผู้ช่วยไทยอย่างเต็มกำลัง ของอังกฤษ แต่สาส์นของอังกฤษฉบับที่ทูตอังกฤษนำส่งถึงมือจอมพลพิบูล ฯ เมื่อ ตอนสายวันที่ ๘ ธ.ค. ดังกล่าวนั้น รัฐบาลอังกฤษผูกมัดตนยิ่งกว่าร่างสาส์นฉบับ ก่อนๆ คือ อังกฤษถือว่า “การโจมตีต่อประเทศไทยเหมือนการโจมตีอังกฤษ”

ตอนที่ ๒

ส่วนที่ ๔

การก่อตั้งขบวนการต่อต้านญี่ปุ่นและเสรีไทย

๔.๑

จิตสำนึกของคนไทยส่วนมากที่ประสบแก่ตนเอง และที่ทราบว่ชาติถูกญี่ปุ่นรุกราน

ส่วนมากของคนไทยรักชาติ ซึ่งอยู่ในประเทศไทยที่ประสบแก่ตนเองว่าชาติถูกญี่ปุ่นรุกรานก็ดี และส่วนมากของคนไทยรักชาติซึ่งอยู่ในต่างประเทศที่ทราบว่ชาติไทยถูกญี่ปุ่นรุกรานก็ดีนั้น ย่อมเกิดจิตสำนึกที่จะต่อสู้ผู้รุกรานเพื่อกอบกู้เอกราชอธิปไตยสมบูรณ์ของชาติ

ในระหว่างที่ข้าพเจ้าประชุม ค.ร.ม. ตอนบ่ายของวันที่ ๘ ธ.ค. กองทหารญี่ปุ่นจากพระตะบองก็ได้เคลื่อนเข้ามากรุงเทพฯ แล้ว ดังปรากฏความที่รายงานในคณะ ร.ม.ต. ได้บันทึกไว้ ซึ่งข้าพเจ้าได้นำลงพิมพ์ไว้ในส่วนที่ ๒ นี้ เมื่อเสร็จการประชุม ค.ร.ม. เวลา ๑๗.๕๕ น. แล้ว ข้าพเจ้าได้นั่งรถยนต์กลับบ้านสังเกตเห็นประชาชนไทย ๒ ฟากถนนได้ยืนชุมนุมกันอยู่เป็นจำนวนมากด้วยน้ำตาไหลอันเป็นสภาพตรงกับที่หนังสือพิมพ์อเมริกัน Washington Times Herald (วอชิงตันไทมส์ ฮีรัลด์) ฉบับวันที่ ๑๘ ธ.ค. ได้ลงพิมพ์จากรายงานของผู้สื่อข่าว น.ส.พ. นั้นที่ได้เสด็จออกจากประเทศไทยส่งไปให้ มีความดังต่อไปนี้

“The Thailanders, shocked by news of the surrender, wept as they stood dazed in the streets.”

แปลเป็นไทยว่า

“ชาวไทยได้ทราบข่าวยอมจำนนญี่ปุ่นด้วยความตกตะลึง และพากันยืนงันในถนนด้วยน้ำตานอง”

เมื่อข้าพเจ้ากลับบ้านแล้วก็พบเพื่อนหลายคนที่มาคอยอยู่ อาทิ หลวงบรรณกรโกวิท (เป่าวี จักกะพาก), นายสงวน ตูลารักษ์, นายจำกืด พลังกูร นายวิจิตร ลูธิตานนท์, นายเตียง ศิริขันธ์, นายถวิล อุดล, ม.ล.กรี เดชาติวงศ์ (หลวงเดชาติวงศ์วรวัฒน์) ฯลฯ เพื่อนที่มาพบนั้นก็ชี้แจงถึงความรู้สึกของตนเองและของราษฎรส่วนมากที่ได้ประสบเห็นภาพที่กองทัพญี่ปุ่นซึ่งเป็นทหารต่างด้าวได้เข้ามาบุกรุกประเทศไทย และการที่ราษฎรไทยได้หลั่งน้ำตาน้ำมิใช่เพราะความขลาดหรือกลัวตาย หากหลั่งน้ำตาเพราะ “เจ็บใจ” และ “แค้นใจ” ทว่า “เจ็บใจ” นั้นก็เพราะถูกต่างชาติรุกราน ทว่า “แค้นใจ” นั้นก็เพราะรัฐบาลไม่ทำตามที่ได้โฆษณาเรียกร้องทั้งทางหนังสือพิมพ์และทางวิทยุกระจายเสียงให้ราษฎรเสียสละต่อสู้ผู้รุกราน คือ เมื่อผู้ทางอาวุธไม่ได้ ก็ให้เผาอาคารบ้านเรือน ยิ่งฉงก่อนที่ศัตรูเข้ามาบุกให้เหลือแต่แผ่นดินเท่านั้นที่ศัตรูจะยึดเอาไปได้ ดังที่รัฐบาลตั้งคำขวัญว่า “ให้ศัตรูยึดได้แต่รัฐพี่” อีกทั้งโฆษณาของรัฐบาลโฆษณาให้ใช้อาวุธทุกชนิดที่พลเมืองมีอยู่ เช่น ปืน, ดาบ, หอก, หลาว, ฯลฯ รวมทั้งสัตว์และพืชที่มีพิษ เช่น งู, ตะขาบ, แมลงป่อง, ผี๊กหมามูย ฯลฯ (ผู้ที่มีชีวิตอยู่ปัจจุบันซึ่งฟังวิทยุกระจายเสียงของรัฐบาลสมัยนั้นคงระลึกถึงได้) แต่เมื่อถึงคราวญี่ปุ่นรุกรานเข้ามาจริง ๆ ทหารตำรวจและราษฎรที่ชายแดนก็ได้พร้อมกันเสียสละชีวิตต่อสู้ญี่ปุ่น แต่รัฐบาลก็ขอมญี่ปุ่นโดยไม่ทำตามที่ตนชักชวนเรียกร้องให้ราษฎรต่อสู้

เพื่อนที่ร่วมปรึกษาหารือขณะนั้นเห็นว่าราษฎรไม่อาจหวังพึ่งรัฐบาลว่าจะรักษาเอกราชและอธิปไตยของชาติไทยให้สมบูรณ์อยู่ได้ ก็คือ จะต้องยอมตามคำเรียกร้องของญี่ปุ่นมากยิ่งขึ้น จนกระทั่งนำประเทศชาติเข้าผูกพันกับญี่ปุ่นอย่างเต็มตัว

เมื่อได้ปรึกษาหารือกันพอสมควรแล้ว ผู้ที่มาประชุมวันนั้นได้ตกลงพิจาเพื่อชาติเพื่อปกป้องเอกราชอธิปไตยสมบูรณ์ของชาติไทย เพื่อการนั้นจึงตกลงจัดตั้ง “องค์กรต่อต้านญี่ปุ่น” ประกอบด้วยคนไทยที่รักชาติทุกชนชั้น วรณะ ทั้งที่อยู่ในประเทศไทยและที่อยู่ในต่างประเทศ ที่ประชุมได้มอบภาระให้ข้าพเจ้าเป็นหัวหน้าและกำหนดแผนการปฏิบัติต่อไป

๔.๒

ภารกิจ ๒ ด้านขององค์การต่อต้านญี่ปุ่น

องค์การ ฯ มีภารกิจที่จะต้องปฏิบัติ ๒ ด้าน ประกอบกันคือ

- (๑) ต่อสู้ญี่ปุ่นผู้รุกราน โดยพลังของคนไทยผู้รักชาติ และร่วมกับสัมพันธมิตรสมัยนั้น
- (๒) ปฏิบัติการเพื่อให้สัมพันธมิตรรับรองว่า เจตนารมณ์แท้จริงของราษฎรไทยไม่เป็นศัตรูต่อสัมพันธมิตร

ภายหลังที่รัฐบาลชั่งจอมพล ป. พิบูลสงคราม เป็นนายกรัฐมนตรี ได้ประกาศสงครามและก่อสร้างสถานะสงครามต่อสัมพันธมิตรแล้ว ภารกิจขององค์การด้านนี้ก็เพิ่มขึ้นเป็นว่า “ปฏิบัติการเพื่อให้สัมพันธมิตรรับรองว่าประเทศไทยไม่ตกเป็นฝ่ายแพ้สงครามและการผ่อนหนักเป็นเบา”

ถ้าต่อสู้ญี่ปุ่นทางอาวุธด้านเดียวโดยไม่ทำความเข้าใจกับสัมพันธมิตร ประเทศไทยก็จะถูกสัมพันธมิตรถือว่าเป็นศัตรูต่อเขา อันจะทำให้ประเทศไทยเป็นฝ่ายแพ้สงครามได้ แต่ถ้าจะใช้เพียงคำพูดเจรจากับสัมพันธมิตรด้านเดียวโดยไม่มีการปฏิบัติทางอาวุธต่อญี่ปุ่นภายในประเทศไทย สัมพันธมิตรก็คงไม่ยอมให้ฝ่ายไทยใช้เพียงคำพูดแก้ปัญหาคู่ไทยเข้าพัวพันในสงครามนั้นได้

๔.๓

วินัยและการระมัดระวังตัวของสมาชิกภายในประเทศไทย

ข้าพเจ้าได้ขออภัยให้ผู้ร่วมก่อตั้งขบวนการต่อต้านญี่ปุ่นในประเทศไทยและผู้ที่เป็สมาชิกของขบวนการนั้นต่อไปนั้นระลึกอยู่เสมอว่า การปฏิบัติงานจะสำเร็จได้และไม่เกิดความเสียหาย แก่องค์การนั้นก็จำเป็นที่ผู้ก่อตั้งและสมาชิกทุกคนต้องรักษาความลับและปฏิบัติตามวินัยอย่างเคร่งครัด และป้องกันศัตรูมิให้ทำลายขบวนการ

การได้ โดยขอให้คำนึงอยู่เสมอว่า เขตปฏิบัติการของขบวนการต่อต้านญี่ปุ่นภายในประเทศไทยนั้นคือ ดินแดนของประเทศไทยที่ตกอยู่ภายใต้การยึดครองของญี่ปุ่นและของรัฐบาลไทยที่อยู่ภายใต้อำนาจและอิทธิพลของญี่ปุ่น ทั้งนี้เพราะกองทหารญี่ปุ่นที่ถูกรานเข้ามาในประเทศไทยนั้น มิได้มีแต่ทหารหน่วยรบและหน่วยพลาธิการของญี่ปุ่นเท่านั้น หากญี่ปุ่นได้มีหน่วยสารวัตรทหารพิเศษซึ่งญี่ปุ่นเรียกว่า “เคมเปไต” อันมีลักษณะเช่นเดียวกับที่สารวัตรทหารพิเศษของฮิตเลอร์เยอรมันที่เรียกว่า “เกสตาโป” สารวัตรทหารพิเศษนี้มีอำนาจจับคนที่ต้องสงสัยว่าเป็นศัตรูกับญี่ปุ่นไปกักขังทรมานและเช่นฆ่าได้ ดังที่ญี่ปุ่นเคยทำมาแล้วในดินแดนจีนที่ตนอยู่ภายใต้การยึดครองของญี่ปุ่น

นอกจากนั้นสารวัตรทหารไทยและตำรวจไทยที่ยังมิได้เข้าร่วมกับขบวนการต่อต้านของเรานั้นก็เอาใจใส่ที่จะปราบปรามบุคคลที่กระทำการ หรือสงสัยว่าเตรียมการต่อต้านญี่ปุ่นอันเป็นผิดความประสงค์ของรัฐบาลไทย บุคคลเหล่านั้นก็อาจถูกสารวัตรทหารหรือตำรวจไทยจับกุมไปคุมขังไว้ได้ ฉะนั้นตราใบที่สมาชิกองค์การต่อต้านยังคงอยู่ในวงล้อมของญี่ปุ่นและของรัฐบาลที่อยู่ภายใต้อำนาจและอิทธิพลของญี่ปุ่นดังกล่าวนี้ ก็จำเป็นต้องใช้ความระมัดระวังและปฏิบัติการโดยวิธี “อำพราง” หรือที่เรียกเป็นภาษาอังกฤษว่า “Cover story”

แต่ถ้าเมื่อใดองค์การสามารถยึดพื้นที่นอกกรุงเทพฯ ได้แล้วตั้งรัฐบาลต่อต้านขึ้น ผู้ที่ไปร่วมกับรัฐบาลต่อต้านญี่ปุ่นก็ไม่ต้องอำพรางประการใด คือ ต่อสู้ญี่ปุ่นได้โดยเปิดเผยและประกาศให้ฝ่ายสัมพันธมิตรรู้ และสนับสนุนรัฐบาลต่อต้านได้อย่างเปิดเผย

ถ้าสมาชิกองค์การ ๆ ผู้ใดได้รับคำสั่งจากกองบัญชาการขององค์การ ๆ ให้ไปปฏิบัติในประเทศสัมพันธมิตร และให้ปฏิบัติการเปิดเผยในดินแดนสัมพันธมิตรนั้นได้แล้ว สมาชิกดังกล่าวก็พ้นจากการคุกคามของ “เคมเปไต” หรือ “เกสตาโป” ญี่ปุ่นหรือของสารวัตรทหารและตำรวจไทยส่วนที่อยู่ภายใต้อิทธิพลญี่ปุ่นได้

๔.๔

แผนการยึดภาคเหนือเพื่อตั้งรัฐบาลต่อต้านญี่ปุ่น

เมื่อผู้ที่มาประชุมก่อตั้งองค์การต่อต้านญี่ปุ่น ได้ปรึกษาสนทนาทำความเข้าใจดังกล่าวมาแล้วในข้อ ๔.๔.๑ และ ๔.๔.๒ ข้าพเจ้าได้ขอให้ทุกท่านกลับไปบ้านและช่วยกันพิจารณาสถานการณ์, ความรู้สึกนึกคิดของราษฎรโดยทั่วไป และใช้ความคิดแล้วปรึกษาหารือกันต่อไป

เปิดประชุมเมื่อเวลา ๒๓ น. ของวันที่ ๘ ธันวาคมนั้น

ข้าพเจ้าขอให้ ม.ล. กรී เดชาติวงศ์ ซึ่งเป็นนายช่างใหญ่กรมทางและเป็นผู้กว้างขวางในภาคเหนือ (มารดาภรรยาเป็นเจ้าของแห่งตระกูลเจ้าเชียงใหม่) นั้น ปรึกษาหารือกับข้าพเจ้าต่อไปถึงความเหมาะสม ที่องค์การต่อต้านจะยึดภาคเหนือ เพราะมีหลักฐานกับพม่าของอังกฤษสมัยนั้น ม.ล. กรී ฯ เห็นชอบด้วยจึงแนะนำว่า เราต้องรีบยึดชุมทางรถไฟที่ปากน้ำโพ (นครสวรรค์) ไว้ให้ได้ก่อนที่ญี่ปุ่นจะยึด ส่วนทางรถยนต์สายเหนือสมัยนั้นก็มีเพียงไปถึงสระบุรีและลพบุรีเท่านั้น

ขณะที่ข้าพเจ้าปรึกษากับ ม.ล. กรී ฯ อยู่เกือบ ๒๔ น. ของวันที่ ๘ ธ.ค. นั้น นาวาอากาศเอก กาง เก่งระดมยิง (หลวงกางสงคราม) ได้มาที่บ้านข้าพเจ้าขอพบเป็นการด่วน ข้าพเจ้าจึงให้ ม.ล. กรී ฯ หลบอยู่ในห้องหนึ่ง แล้วข้าพเจ้าก็พบกับ น.อ.อ. กาง ฯ ซึ่งเป็นผู้ก่อการ ฯ ๒๔ มิถุนายน น.อ.อ. กาง ฯ กราบข้าพเจ้าแล้วกล่าวว่าเขามองไม่เห็นใครแล้วที่จะช่วยชาติได้ เขาขอปฏิญาณว่าจะซื่อสัตย์ต่อข้าพเจ้าและขอปฏิบัติตามคำสั่งของข้าพเจ้าที่จะกอบกู้เอกราชของชาติไทย กรั้นแล้วเขาได้เสนอว่าเขาพร้อมแล้วที่จะใช้ทหาร ๑ กองร้อยนำข้าพเจ้ากับเขาและเพื่อนที่ไว้ใจได้ออกเดินทางจากกาญจนบุรี เข้าไปในเขตพม่าของอังกฤษสมัยนั้น เพื่อจัดตั้งรัฐบาลพลัดถิ่นต่อต้านญี่ปุ่น เขาหวังว่ารัฐบาลอังกฤษคงให้ความสนับสนุน

ข้าพเจ้ากล่าวขอใจ น.อ.อ. กาจ ๆ แล้วชี้แจงกับเขาว่า การที่จะตั้งรัฐบาลพลัดถิ่น
 ในพม่า นั้นยังไม่ถึงเวลา เพราะเราอาจจะตั้งรัฐบาลต่อต้านญี่ปุ่นได้ในดินแดนของ
 เรายเองโดยเฉพาะในภาคเหนือหรือภาคอีสาน แต่ภาคเหนือ นั้นเหมาะกว่า เพราะจะ
 ได้หลังยันกับพม่าของอังกฤษสมัยนั้น อีกทั้ง น.อ.อ. กาจ ๆ ก็เป็นคนเชียงใหม่ คง
 จะช่วยแผนการณ์นั้นได้ น.อ.อ. กาจ ๆ จึงกล่าวว่าเห็นชอบด้วยตามแผนของข้าพเจ้า
 ข้าพเจ้าจึงถาม น.อ.อ. กาจ ๆ ว่ามีเพื่อนนายทหารที่ไว้ใจได้ซึ่งประจำการอยู่ที่กอง
 ทหารนครสวรรค์หรือไม่ น.อ.อ. กาจ ๆ ตอบว่ามีเพื่อนที่ชอบพอและไว้ใจได้ ข้าพเจ้า
 จึงถามว่าจะเต็มใจเดินทางไปโดยรถยนต์ด่วนที่สุดเพื่อ ไปยังปากน้ำโพ (นครสวรรค์)
 และติดต่อกับทหารเพื่อนของ น.อ.อ. กาจ ๆ ให้เห็นแก่ชาติโดยร่วมมือกันยึดทาง
 รถไฟที่ปากน้ำโพและบริเวณนั้น และต่อต้านมิให้ญี่ปุ่นยกพลขึ้นไปทางเหนือ ซึ่ง
 พวกเราจะเล็ดรอดไปตั้งรัฐบาลต่อต้านญี่ปุ่น น.อ.อ. กาจ ๆ จึงเดินทางโดยรถยนต์
 ไปในตอนเช้ามืดของวันที่ ๕ ธ.ค. ครั้นถึงวันที่ ๑๑ ธ.ค. น.อ.อ. กาจ ๆ ก็กลับ
 มารายงานต่อข้าพเจ้าว่า เมื่อไปถึงนครสวรรค์นั้นญี่ปุ่นได้ยึดทางรถไฟที่นครสวรรค์
 ไว้ได้แล้ว ฉะนั้นจะต้องหาทางอื่นต่อไป

ข้าพเจ้าเห็นว่าแม้แผนยึดทางรถไฟที่นครสวรรค์ ที่ไม่สามารถทำได้ในขณะ
 นั้น แต่ก็มิได้ทำให้เสียแผนการจัดตั้งกองกำลังในต่างจังหวัด โดยวิธีจัดตั้งหน่วย
 กำลังต่าง ๆ เป็นการลับในหลายท้องถิ่น ดังปรากฏตามรายงานลงวันที่ ๑ พ.ค.
 ๒๔๘๕ ของคณะกรรมการวิสามัญแห่งสภาผู้แทนราษฎร สอบสวนสะสางทรัพย์สิน
 สินของชาติซึ่งคณะเสรีไทยได้ใช้จ่ายทั้งภายในและภายนอกประเทศ ซึ่งข้าพเจ้าได้
 นำลงพิมพ์ไว้ในหนังสือชื่อ “จดหมายของนายปรีดี พนมยงค์ ถึง พระพิศาล-
 สุขุมวิท เรื่องหนังสือจดหมายเหตุของเสรีไทยเกี่ยวกับปฏิบัติการในแคนดี้, นิวเดลี
 และสหรัฐอเมริกา กับภาคผนวกเรื่องเสรีไทยบางประการ” ฉบับภาษาไทยและ
 ฉบับภาษาอังกฤษแล้ว

ณัฐปิ่นเรียกร่องรัฐบาลไทยให้กำจัดข้าพเจ้าและนายวิลาส โอสถานนท์
ออกจากคณะรัฐมนตรี โดยให้ข้าพเจ้าเป็นผู้สำเร็จราชการ

เมื่อวันที่ ๑๖ ธันวาคม ๒๔๘๔ สภาผู้แทนราษฎรลงมติเห็นชอบตามที่คณะรัฐมนตรีเสนอให้ข้าพเจ้าเป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ในตำแหน่งที่ว่างอยู่ ๑ ตำแหน่ง (เนื่องจากเจ้าพระยาযমราชถึงแก่อสัญกรรม-ก่อนแล้ว)

ความเป็นมาของเรื่องนี้ปรากฏตามเอกสารหลักฐานดังต่อไปนี้

๔.๕.๑ ทำให้การของ พล.ต.ต. อุดด อุดดเดชจรัส รองนายก ร.ม.ต. ที่ได้
สาบานตนแล้วให้การต่อคณะกรรมการอาชญากรรมสงครามเมื่อวันที่ ๑๗ ธ.ค. ๒๔๘๘
มีความตอนหนึ่งดังต่อไปนี้

“ ข้า ฯ ได้ไปที่วังสวนกุหลาบซึ่งเป็นที่พักของนายกรัฐมนตรีสมัยนั้น ได้พบ
“ นายกรัฐมนตรีกับนายวินิช ปานะนนท์ นายวินิช ฯ ได้พูดว่าทางฝ่ายณัฐปิ่นมีความ
“ รังเกียจหลวงประดิษฐมนูธรรม และนายวิลาส โอสถานนท์ เพราะสองคนนั้นเอน
“ เอียงไปทางอังกฤษ คณะรัฐมนตรีจะมีความคิดเห็นร่วมกับณัฐปิ่นด้วยประการใด ๆ
“ ก็ทำไปไม่สะดวก เพราะสองคนนี้มีความคิดเห็นไม่ตรงกับณัฐปิ่น เขาจะให้สองคน
“ นี้ออกจากคณะร.ม.ต. เฉพาะหลวงประดิษฐ์นั้นฝ่ายณัฐปิ่นเสนอว่าควรแต่งตั้งให้เป็น
“ คณะผู้สำเร็จราชการแผ่นดิน ที่ณัฐปิ่นมีความประสงค์จะให้หลวงประดิษฐ์ ฯ เป็น
“ ผู้สำเร็จราชการนั้น ข้า ฯ คิดว่าหลวงประดิษฐ์ ฯ ยังเป็นผู้ที่มีอิทธิพล ข้าราชการ
“ และประชาชนยังนับถืออยู่มาก ถ้าได้เป็นผู้สำเร็จแล้วจะได้พ้นจากหน้าที่การเมือง
“ และณัฐปิ่นคิดว่าคงจะไม่ทำให้ประชาชนเห็นว่าณัฐปิ่นรังเกียจหลวงประดิษฐ์ ฯ เมื่อนาย
“ วินิช ฯ ได้พูดกับข้า ฯ ดังนั้นแล้ว นายกรัฐมนตรีก็ได้พูดกับข้า ฯ เช่นเดียวกันและ
“ ขอร้องให้ข้า ฯ เชิญหลวงประดิษฐ์และนายวิลาส โอสถานนท์ และนายทวี บุญยเกษตร
“ มาปรับความเข้าใจแล้วดำเนินการต่อไป ข้า ฯ จึงได้เชิญบุคคลทั้ง ๓ มาที่วังสวน

“ กุหลาบ ได้ชี้แจงเหตุการณ์และความประสงค์ให้ฟัง หลวงประดิษฐฯ ตอบว่าจะไป
 “ ปรีक्षाพวกพ้องดูก่อน ส่วนนายวิลาศฯ นั้นว่าไม่ขัดข้องอะไร ครั้นเย็นในวันนั้น
 “ หลวงประดิษฐฯ ได้ไปหาข้าฯ ที่วังปารุสกวัน ซึ่งเป็นที่พักของข้าฯ ได้ชี้แจงกับข้าฯ
 “ ว่าได้หารื้อพวกพ้องแล้ว แต่ยังไม่รู้ดีที่ตะขิดตะขวงใจในการที่จะร่วมคณะผู้สำเร็จราช-
 “ การนั้นเป็นการไม่เหมาะสมหรือไม่ดีงาม ข้าฯ ได้พยายามชี้แจงแสดงเหตุผลด้วย
 “ ประการต่างๆ ว่ามีความจำเป็นเพื่อเหตุการณ์อันไกล ในที่สุดหลวงประดิษฐฯ ก็ยอม
 “ แล้วนายทวี บุญยเกษตร ก็ได้ทำเรื่องราวดำเนินการให้หลวงประดิษฐฯ และนายวิลาศฯ
 “ ออกจากรัฐมนตรีและให้หลวงประดิษฐฯ ร่วมอยู่ในคณะผู้สำเร็จราชการต่อไป ”

๔.๕.๒ บันทึกเรื่อง “ข้อเท็จจริงเพิ่มเติมเกี่ยวกับเหตุการณ์ในประเทศไทย
 ระหว่างสงครามโลกครั้งที่ ๒ ของนายทวี บุญยเกษตร”

บันทึกของนายทวี บุญยเกษตร ตามหัวข้อดังกล่าวนี้ได้ลงพิมพ์ในหนังสือของ
 นายดิเรก ชัยนาม ชื่อ “ไทยกับสงครามโลกครั้งที่ ๒” พิมพ์เมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๐ หน้า
 ๓๕๗-๓๕๘ มีความดังต่อไปนี้

“ ครั้นต่อมา จะเป็นวันที่เท่าใดข้าพเจ้าจำไม่ได้ แต่เข้าใจว่าระหว่างวันที่
 “ ๑๐ ถึง ๑๒ ธันวาคม หรือใกล้เคียง แต่ที่แน่นอนก็ภายหลังที่รัฐบาลได้เซ็น
 “ สัญญายอมให้ทหารญี่ปุ่นผ่านประเทศไทยได้ไม่กี่วัน รัฐบาลญี่ปุ่นก็ได้เริ่มเจรจาขอ
 “ กู้เงินจากไทยเป็นงวดแรก เพื่อใช้จ่ายในกิจการทหารของญี่ปุ่น นายปรีดี พนมยงค์
 “ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังได้เสนอความเห็นต่อที่ประชุมคณะรัฐมนตรีว่าการ
 “ ที่จะให้รัฐบาลญี่ปุ่นกู้เงินเพื่อไปใช้จ่ายในกิจการทหารของเขานั้นเข้าใจว่า คงจะไม่
 “ กู้แต่เพียงเท่านั้น แต่จะต้องขอกู้มากยิ่งขึ้น ไม่มีที่สิ้นสุด ตามความจำเป็นในทาง
 “ ทหารของเขา หากเราให้กู้ก็ต้องพิมพ์ธนบัตรเพิ่มขึ้น ซึ่งจะทำให้มีธนบัตรหมุน
 “ เวียนในท้องตลาดมากขึ้นอย่างรวดเร็ว จะเป็นผลเสียทางเศรษฐกิจ คือ “จะทำให้
 “ เกิดเงินเฟ้อ (Inflation) จึงเห็นควรให้ทหารญี่ปุ่นพิมพ์ธนบัตรของเขาขึ้นใช้เองใน

“ กองทัพของเขา เรียกว่า Invasions notes จะดีกว่า ทั้งนี้ เพราะว่าเมื่อสงคราม
 “ เสร็จสิ้นลงแล้ว เราจะได้ประกาศยกเลิกธนบัตรเหล่านั้นเสีย หากทำได้เช่นนั้นเมื่อ
 “ เสร็จสิ้นสงครามแล้ว การเงินและการเศรษฐกิจของประเทศก็จะได้ไม่ถูกระทบ
 “ กระเทือน และจะไม่เกิดเงินเฟ้อขึ้น นายกรัฐมนตรีได้กล่าวแย้งว่า การที่จะปฏิบัติ
 “ ตามความเห็นและตามข้อเสนอของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังนั้น แม้จะ
 “ เป็นการป้องกันมิให้เกิดเงินเฟ้อขึ้นได้ก็ตาม แต่ก็เท่ากับเป็นการแสดงว่าเราได้เสีย
 “ เอกราชและอริปไตยไปแล้ว จึงไม่เห็นด้วย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังจึง
 “ ได้แถลงค้านว่า ก็การทำเราอมให้ทหารญี่ปุ่นเข้ามาอยู่เต็มบ้านเต็มเมืองและทำ
 “ อะไรได้ต่าง ๆ นะไม่ได้แปลว่า เราได้เสียเอกราชและอริปไตยไปแล้วดอกหรือ
 “ ในเรื่องนี้รัฐสภา ได้มีการถกเถียงกันอย่างรุนแรงระหว่างนายกรัฐมนตรีกับรัฐมนตรี
 “ ว่าการกระทรวงการคลัง แต่ในที่สุดนายกรัฐมนตรีก็ยังคงยืนยันในความเห็นที่จะให้
 “ กองทัพญี่ปุ่นขึ้นเป็นเงินบาท โดยพิมพ์ธนบัตรออกใช้เพิ่มเติมให้มากขึ้นตามความ
 “ จำเป็น และต่อมาอีกไม่กี่วันก็ได้มีการปรับปรุงคณะรัฐมนตรีใหม่ นายปรีดี พนม-
 “ ยงค์ ได้พ้นจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง และได้รับแต่งตั้งให้เป็นผู้สำเร็จ
 “ ราชการแทนพระองค์ซึ่งยังว่างอยู่อีกตำแหน่งแทน และในเวลาไล่เลี่ยกันนี้ ยัง
 “ มีรัฐมนตรีอีกสองสามคนได้พ้นจากตำแหน่งไปด้วย เท่าที่จำได้ก็มีนายติเรก ชัย-
 “ นาม พ้นจากตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ (ถูกส่งไปเป็น
 “ อัครราชทูตประจำกรุงโตเกียวในภายหลัง) กับนายวิลาศ โอสถานนท์ เป็นอันว่า
 “ เราต้องพิมพ์ธนบัตรให้กองทัพญี่ปุ่นกันไปใช้อยู่เรื่อย ๆ โดยมีทองคำส่วนหนึ่งผูกหู
 “ ไว้ที่ประเทศญี่ปุ่นเป็นหลักประกัน ก็มีเงินเยนเป็นส่วนมากเป็นหลักประกันใน
 “ ตอนหลัง และยิ่งกว่านั้น รัฐบาลญี่ปุ่นยังได้ปรับปรุงอัตราแลกเปลี่ยนระหว่างเงิน
 “ บาทกับเงินเยน โดยเพิ่มค่าของเงินเยนให้สูงขึ้น ให้เป็น ๑ เยนเท่ากับ ๑ บาท
 “ ซึ่งแต่ก่อนนี้ อัตราแลกเปลี่ยน ๑.๕๐ เยน เท่ากับ ๑ บาท ทั้งนี้เนื่องมาจากการกั
 “ ข้ม เพราะญี่ปุ่นประสงค์จะใช้เงินคั้นเราเป็นเงินเยนจำนวนน้อยลงนั่นเอง”

(เมื่อข้าพเจ้าต้องเป็นผู้สำเร็จราชการฯ ข้าพเจ้าก็ลาออกจากตำแหน่ง ร.ม.ต. ว่าการคลัง ปราโมทย์ ฯ จึงพ้นจากตำแหน่งเลขานุการ ร.ม.ต. คลังด้วย แต่ผู้ที่เป็น ร.ม.ต. คลังต่อจากข้าพเจ้า ได้แต่งตั้งให้ปราโมทย์ ฯ เป็นเลขานุการ ร.ม.ต. ต่อไป และอนุญาตให้ปราโมทย์ ฯ ปฏิบัติงานหน้าที่เป็นเลขานุการส่วนตัวของข้าพเจ้า ดังนั้น ข้าพเจ้าจึงถือโอกาสนี้มอบงานบางอย่างเกี่ยวกับงานต่อต้านญี่ปุ่นให้ ปราโมทย์ ฯ ไปปฏิบัติ)

๔.๖

มหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง
เป็นที่ตั้งลัทธิคอมมิวนิสต์การต่อต้านที่ต่อมาให้ชื่อว่า
“ขบวนการเสรีไทย”

และ เป็นค่ายกักกันคนอังกฤษและคนอเมริกันระหว่างสงคราม

๔.๖.๑ ข้าพเจ้ายังเป็นผู้ประศาสน์การมหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง

ข้าพเจ้าได้ซุ่มความเข้าใจกับนายกรัฐมนตรี (พิบูล ฯ) และรองนายกรัฐมนตรี (อดุล) ว่า โดยที่ญี่ปุ่นไม่พอใจให้ข้าพเจ้าร่วมอยู่ในคณะรัฐมนตรีซึ่งเป็นตำแหน่งการเมือง แต่ตำแหน่งผู้ประศาสน์การ ฯ มิใช่ตำแหน่งการเมือง อีกทั้งข้าพเจ้าได้รับตำแหน่งนี้ด้วยความเห็นชอบของสภาผู้แทนราษฎร ตาม พ.ร.บ. จัดตั้งมหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง ฉะนั้นจึงถือว่าข้าพเจ้ายังคงดำรงตำแหน่งผู้ประศาสน์การต่อไป รัฐบาลไม่ขัดข้อง

ข้าพเจ้าจึงอาศัยมหาวิทยาลัย ฯ เป็นที่ตั้งลัทธิคอมมิวนิสต์การต่อต้านญี่ปุ่น ซึ่งต่อมาได้ร่วมเป็นขบวนการเดียวกันกับเสรีไทยในส.ร.อ.และในอังกฤษให้ชื่อว่า “ขบวนการเสรีไทย”

๔.๖.๒ กายกักกันคนอังกฤษและคนอเมริกันระหว่างสงคราม

เมื่อวันที่ ๑๑ ธ.ค. ๒๔๘๔ รัฐบาลไทยกับญี่ปุ่นได้ตกลงกติกากำหนดความร่วมมือทางทหาร (Military co-operation) ระหว่างกันแล้ว รัฐบาลไทยก็เตรียมการที่จะจับคนสัญชาติอังกฤษ คนสัญชาติอเมริกันเอาไปกักกันไว้เสมือนหนึ่งเป็นชนชาติศัตรู เพราะถ้ารัฐบาลไทยไม่จัดการเช่นนั้นกองทหารญี่ปุ่นก็จะจัดการเอง รัฐบาลไทยได้มอบให้ พล.ต.ต. อุดล ๑ รองนายก ร.ม.ต. เป็นผู้ดำเนินการเรื่อง

รองนายกรัฐมนตรีจึงไปพบข้าพเจ้า ขอแบ่งสถานที่ส่วนหนึ่งของมหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์ ฯ เพื่อกักกันคนสัญชาติดังกล่าว โดยขอให้มหาวิทยาลัยจัดเจ้าหน้าที่ของมหาวิทยาลัยเป็นผู้ดูแลกักกันนี้ ส่วนทางทหารนั้นได้ตั้งม.ร.ว.พงศ์พรหม จักรพันธุ์ นายพันตรีกองหนุนที่รับราชการอยู่ในกรมศุลกากร กระทรวงการคลังที่เคยอยู่ในสังกัดข้าพเจ้าก่อนแล้วนั้นเป็นผู้บังคับการค่าย และขอให้มหาวิทยาลัยจัดเจ้าหน้าที่ให้มีคามเป็นอยู่อย่างดีที่สุดแก่ผู้ถูกกักกันเหล่านั้น

ข้าพเจ้าในฐานะผู้ประสานการตกลงรับข้อเสนอของรองนายกรัฐมนตรีดังกล่าว เพราะเห็นว่า

ประการที่ ๑ คนสัญชาติดังกล่าวที่อยู่ในประเทศไทยจะรอดพ้นจากการถูกจับกุมโดยฝ่ายญี่ปุ่นที่อาจจะใช้วิธีทรมาณ ดังที่ญี่ปุ่นได้เคยทำแก่คนอังกฤษอเมริกันในประเทศ

ประการที่ ๒ การช่วยคนสัญชาติสัมพันธมิตรดังกล่าวเป็นวิธีการอย่างหนึ่งที่สัมพันธมิตรจะอ่อนหนักเป็นเบาให้แก่ประเทศไทย ถ้าหากสัมพันธมิตรเป็นฝ่ายชนะสงคราม

ข้าพเจ้าได้มอบให้นายวิจิตร ลุฑิตานนท์ เลขานุการมหาวิทยาลัย ฯ ซึ่งทำหน้าที่เลขานุการองค์การต่อต้านซึ่งต่อมาใช้ชื่อว่า "ขบวนการเสรีไทย" นั้น เป็นหัวหน้าพนักงานมหาวิทยาลัยฝ่ายความเป็นอยู่ของผู้ถูกกักกันเหล่านั้น

มหาวิทยาลัยได้ต้อนรับและได้พิทักษ์ผู้ถูกกักกันเหล่านั้นเต็มความสามารถที่จะมีให้นุ้ขุนข้อแย้งเอาไปทรมานได้

ภายหลังสงครามโลกครั้งที่ ๒ แล้ว ลอร์ด เมานท์แบตเตนได้เปิดเผยต่อหนังสือพิมพ์ไทมส์ฉบับวันที่ ๑๘ ธ.ค. ค.ศ. ๑๙๔๖ มีความดังต่อไปนี้

“There are, I know, many who were prisoners of war in Siam who have good reason, to be grateful for Pradit's good will to us. So let us honour a man who has rendered high service to the allied cause and to his own country, and who from my personal knowledge of him is a firm advocate of Anglo-Siamese friendship. The chain of local resistance to Japanese oppression in the occupied lands of South-East Asia had very few gaps in it, and one of the strongest links was forged by Pradit in Siam. (Loud and prolonged cheers.)”

แปลเป็นภาษาไทยว่า

“ข้าพเจ้ารู้ว่า มีบุคคลมากหลายที่เคยตกเป็นเชลยศึกในสยาม ได้มีความสำนึกอันถูกต้องในแง่ที่มีความกตัญญูรู้คุณต่อความปรารถนาดีของประติษฐซึ่งมีต่อเรา ดังนั้นจึงขอให้เราให้เกียรติแก่บุคคลผู้นี้ได้ให้บริการอย่างสูงต่ออุดมการณ์ของสัมพันธมิตรและต่อประเทศของเขาเอง และโดยความรู้เห็นเป็นส่วนตัวของข้าพเจ้า เขาก็เป็นบุคคลที่ได้ส่งเสริมมิตรภาพระหว่างอังกฤษกับสยามเป็นอย่างดีหนักแน่นมากด้วย สายระยางแห่งการต่อต้านในท้องถิ่นแห่งการกดขี่ของญี่ปุ่นในดินแดนอาเชียวาคเนย์ภายใต้การยึดครองของญี่ปุ่นนั้นถึงจะมีช่องว่างอยู่บ้าง ก็มีอยู่อย่างเล็กน้อยเหลือเกิน และสายระยางที่เข้มแข็งที่สุดอันหนึ่งก็ได้แก่สายระยางซึ่งได้บากบั่นสร้างสรรค์ขึ้นโดยประติษฐในสยามนั่นเอง (เสียงแห่งความชื่นชมยินดีได้โห่ร้องก้องขึ้นเป็นเวลายาวนาน)”

อนึ่ง ปรากฏเอกสารหลักฐานที่สโมสรกองกำลังพิเศษของอังกฤษฉบับ ๑๗ ธ.ค. ค.ศ. ๑๙๗๐ ถึงข้าพเจ้ามีความดังต่อไปนี้

สำเนาภาพถ่ายจดหมายของสโมสรกองกำลังพิเศษแห่งอังกฤษ ฉบับที่ ๑๗ ธันวาคม
ค.ศ. ๑๙๗๐ ถึงนายปรีดี พนมยงค์

01-589 0490
01-589 4313

SPECIAL FORCES CLUB

8, HERBERT CRESCENT,
KNIGHTSBRIDGE,
LONDON, S. W. 1

17th December 1970

H.E. Nai Pridi Banomyong,
E.c. 3 - 5,
17, rue Emile Dubois,
PARIS XIVe,

Your Excellency,

It was the unanimous decision of the Committee that I should write to express the wish that you would accept our invitation to be an Honorary Member of this Club.

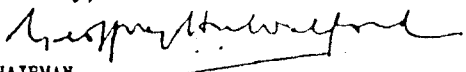
As you may know, the Club was formed in 1945 by and for those who served in Special Forces and who were engaged in resistance and underground movements during the 1939/45 war.

It would give us, and all members of the Club, great pleasure to learn that Your Excellency will accept this Honorary Membership. I know that it would give particular pleasure to those members, both Thai and British formerly in the Siam Country Section of Force 136 who in the war years worked so closely with and received at all times such steadfast support and encouragement from you.

This invitation is offered as a mark of our acknowledgement and high appreciation of the outstanding part played by Your Excellency in promoting and sustaining the resistance movement which in days of peril and hazard rendered service to both our countries.

I am, Your Excellency,

Yours sincerely,

CHAIRMAN.

คำแปลภาษาไทย

สโมสรกองกำลังพิเศษ

๘ เฮอเบิร์ตเกรเซนท์ ไนทส์บริดจ์

ลอนดอน เอส ดับเบิลยู ๑

๑๗ ธันวาคม ก.ศ. ๑๙๓๐ (พ.ศ. ๒๕๑๓)

๑ พล ๑ ปรีดี พนมยงค์

อ.ซี. ๓-๕

๑๗ ถนนเอมิถ ดูว์ตี ปารีส ๑๖

๑ พล ๑

คณะกรรมการได้มีมติเป็นเอกฉันท์ ให้ข้าพเจ้ามีหนังสือขอร้องให้ท่านรับ
คำเชิญของเราให้ท่านเป็นสมาชิกกิตติมศักดิ์ของสโมสรนี้

ตั้ง ๑ พล ๑ คงจะทราบแล้ว สโมสรนี้ได้ก่อตั้งขึ้นเมื่อปี ก.ศ. ๑๙๔๕
โดยและเพื่อบุคคลซึ่งได้ปฏิบัติการอยู่ในกองกำลังพิเศษและบุคคลซึ่งได้ทำงานอยู่
ในขบวนการต่อต้านและขบวนการใต้ดินในระหว่างสงคราม ก.ศ. ๑๙๓๕-๑๙๔๕
(พ.ศ. ๒๔๗๒-๒๔๘๘)

เราและสมาชิกทั้งหลายของสโมสรนี้ มีความซึ้งซึ้งยินดีเป็นอย่างยิ่งที่ได้
ทราบว่า ๑ พล ๑ จะยอมรับเป็นสมาชิกภาพกิตติมศักดิ์ของสโมสรนี้ ข้าพเจ้าทราบ
ดีว่าสมาชิกเหล่านี้ทั้งที่เป็นคนไทยและคนอังกฤษ ซึ่งเคยทำงานอยู่ในแผนกประ-
เทศสยามของกองกำลัง ๑๓๖ ซึ่งเป็นผู้ที่ทำงานอย่างใกล้ชิดกับท่านและได้รับการ
สนับสนุนอย่างแข็งขัน และได้รับการส่งเสริมกำลังใจจากท่านตลอดเวลาในระหว่าง
หลายปีของการทำสงครามนั้น คงจะมีความซึ้งซึ้งยินดีเป็นพิเศษ

การที่ส่งคำเชิญดังกล่าวมายัง ๑ พล ๑ ในครั้งนี้เพื่อเป็นเครื่องหมาย
แสดงถึงการยอมรับนับถือ และการยกย่องอย่างสูงของเราต่อบทบาทอันเด่นชัดของ
๑ พล ๑ ในการสนับสนุนและคำจูนขบวนการต่อต้าน ซึ่งได้รับใช้ประเทศของเรา
ทั้งสอง ในยามที่ตกอยู่ในอันตรายและการเสี่ยงภัย

ด้วยความจริงใจของข้าพเจ้า

ฮอฟเฟย์ เอ็ช วอลฟอร์ด

ประธานกรรมการ

๔.๖.๓

โดยที่มหาวิทยาลัย ฯ ได้ให้การต้อนรับเป็นอย่างดีแก่ผู้ถูกกักกัน พร้อมทั้ง
 บังคับให้เขาเหล่านั้นปลอดภัยจากญี่ปุ่น ฉะนั้นวันหนึ่งศาสตราจารย์ฮัตเจนสัน
 (ศาสตราจารย์ของ ม.ธ.ก.) ที่ถูกกักกันอยู่ในค่ายจึงถามศิษย์ที่เป็นเจ้าหน้าที่ดูแล
 ค่ายว่า ท่านสังเกตเห็นพฤติของมหาวิทยาลัย ฯ ที่มีต่อผู้กักกันเป็นอย่างดีกว่าที่
 ญี่ปุ่นปฏิบัติต่อผู้ถูกกักกันในประเทศจีนแล้ว ท่านสันนิษฐานว่านักศึกษาคงจัดตั้ง
 ขบวนการอย่างคนฝรั่งเศสเสรีหรือไม่ เจ้าหน้าที่ตอบว่าขอให้ถามผู้ใหญ่ ข้อ
 สันนิษฐานของผู้ถูกกักกันไปถึงพนักงานสถานทูต ส.ร.อ. ในกรุงเทพฯ ซึ่งถูกกัก
 กันอยู่ภายในสถานทูตนั้น ความจริงปรากฏในรายงานฉบับ ๑๘ ส.ค. ค.ศ. ๑๙๔๒
 (พ.ศ. ๒๔๘๕) ของนาย “แชพแมน” (Chapman) อดีตเลขาธิการโทสถานทูต
 อเมริกัน ณ กรุงเทพฯ ฯ ซึ่งหนังสือของรัฐบาล ส.ร.อ. ชื่อ “Foreign Relations of
 the United States” ค.ศ. ๑๙๔๒ เล่ม ๑ หน้า ๙๑๗-๙๒๐ ได้ลงพิมพ์เปิดเผยภาย
 หลังเหตุการณ์ล่วงพ้น ๒๕ ปีแล้ว (ตามระเบียบเปิดเผยเอกสารลับของ ส.ร.อ.)
 นี้ความตอนหนึ่งดังต่อไปนี้

“At the time of my departure from Bangkok on June 29, 1942, the
 “ Thai Government appeared to be under the control of and subservient to
 “ the Japanese military although still nominally independent. The pre-war
 “ Council of Ministers remained in office with a few exceptions. As previous-
 “ ly noted Luang Pradist Manudharm, pre-war Minister of Finance, who had
 “ so stoutly resisted Japanese attempts at financial penetration and who has
 “ staunch pro-Allied sentiments, had been “promoted” to the Council of
 “ Regency to eliminate him from political activities inimical to Japan.....
 “ Luang Vichitr had recently become Foreign Minister. Nai Direck, the
 “ pre-war Foreign Minister, was safely under observation as Thai Am-
 “ bassador in Tokyo. As indicated in a preceding paragraph the only
 “ notable absentee was Nai Vilas Osathananda, former Director General of
 “ the Publicity Department.

“Indications of the development of a “Free Thai” movement organized by university students were reported. Evidently the objective of such a movement would be to create an underground revolutionary group which at a propitious moment would seize the power and free the country from the Japanese yoke and the control of its present.....leaders. Whether the small group of liberal and pro-Allied leaders who are still in the Government.....are connected with this movement is not known.”

แปลเป็นภาษาไทยว่า

“ในขณะที่ข้าพเจ้าเดินทางจากกรุงเทพฯ เมื่อวันที่ ๒๕ มิถุนายน ค.ศ. ๑๙๔๒ นั้น ปรากฏว่ารัฐบาลไทยอยู่ภายใต้การควบคุมและรับใช้การทหารของญี่ปุ่น แม้ว่าจะจะเป็นเอกราชแต่ในนาม รัฐมนตรีที่เป็นอยู่ก่อนสงครามคงดำรงตำแหน่งอยู่ต่อไป ดังที่ข้าพเจ้าบันทึกส่งมาก่อนแล้วว่าหลวงประดิษฐมนูธรรมรัฐมนตรีคลัง ก่อนสงครามที่ต่อต้านญี่ปุ่นอย่างเข้มแข็ง ในการที่จะแทรกเข้ามาทางการคลังและเป็นผู้มีจิตใจนิยมสัมพันธมิตรนั้นได้ “เลื่อนตำแหน่งขึ้น” สู่คณะผู้สำเร็จราชการ ฯ เพื่อกำจัดเขาให้พ้นจากกิจกรรมทางการเมืองอันไม่เป็นมิตรต่อญี่ปุ่น.....หลวงวิจิตรฯ ได้เป็นรัฐมนตรีต่างประเทศเมื่อเร็ว ๆ นี้ นายดิเรกรัฐมนตรีต่างประเทศก่อนสงครามปลอดภัยภายใต้การสอดส่อง คือ เป็นเอกอัครราชทูตไทยประจำโตเกียวตั้งที่ โตซังเงงโนวรคก่อนนี้แล้วว่าผู้ที่ไม่อยู่ในคณะรัฐบาลคนเดียว คือ นายวิลาศ โอสถานนท์ อดีตอธิบดีกรมโฆษณาการ

“ได้รับแจ้งว่าได้มีการประกอบขึ้นซึ่ง “เสรีไทย” ขบวนการหนึ่ง จัดตั้งโดย นักศึกษามหาวิทยาลัย เป็นที่แน่นอนว่าวัตถุประสงค์ของขบวนการเช่นนี้เพื่อจัดตั้งกลุ่มก่อวินาศกรรมใต้ดิน ซึ่งเมื่อถึงโอกาสสมควรแล้วก็จะทำการยึดอำนาจแล้วกู้อิสรภาพประเทศให้พ้นจากแอกของญี่ปุ่นและการควบคุมของผู้นำ...ปัจจุบัน ส่วนกลุ่มเล็ก ๆ ของผู้นำนิยมสัมพันธมิตรที่ยังอยู่ในรัฐบาลนั้น... ไม่ทราบว่าจะเกี่ยวข้องกับขบวนการนี้หรือไม่”

การก่อตั้งเสรีไทยใน ส.ร.อ. และในอังกฤษ

๔.๓.๑ จิตสำนึกของคนไทยส่วนมากที่รักษาชีวิตซึ่งอยู่ใน ส.ร.อ. และในอังกฤษ และท่วงท่าของรัฐบาล ส.ร.อ. กับรัฐบาลอังกฤษที่มีต่อการจัดตั้งเสรีไทยใน ๒ ประเทศนั้น

นอกจากคนไทยในประเทศไทย ที่ได้ประสบพบเห็นการรุกรานของญี่ปุ่นตั้งแต่วันที่ ๘ ธ.ค. ค.ศ. ๑๙๔๑ (พ.ศ. ๒๔๘๔) จึงเกิดจิตสำนึกรวมกันก่อตั้งองค์การต่อต้านญี่ปุ่น เพื่อกอบกู้เอกราชอธิปไตยสมบูรณ์ของชาติไทยดังที่ข้าพเจ้ากล่าวไว้ในหลายข้อแล้วนั้น ส่วนคนไทยในส.ร.อ.และในอังกฤษก็เกิดจิตสำนึกที่จะรวมกันประกอบเป็นองค์การต่อสู้ญี่ปุ่นเพื่อกอบกู้เอกราชของชาติไทย แม้ว่าข้าพเจ้าที่ได้รับเข้าไปบ้างแต่คนไทยในต่างประเทศดังกล่าวนี้ก็มิได้ทอดทิ้งเวลาไว้นานาน ก็ได้รับลงมือออกแถลงการณ์คัดค้านญี่ปุ่น และคำริที่จะจัดตั้งองค์การต่อต้านญี่ปุ่นขึ้น อาทิ

(๑) เมื่อวันที่ ๑๑ ธ.ค. ค.ศ. ๑๙๔๑ (พ.ศ. ๒๔๘๔) หรือ ๓ วันภายหลังญี่ปุ่นรุกรานไทยนั้น ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช อัครราชทูตไทยประจำกรุงวอชิงตันได้แถลงต่อ น.ส.พ. และส่งโทรเลขไปยังรัฐบาลไทยที่กรุงเทพฯ ใจความว่า สถานทูตไทยที่กรุงวอชิงตันจะทำตามคำสั่งของรัฐบาลที่สถานทูตเห็นว่ามิใช่เป็นคำสั่งที่ญี่ปุ่นสั่งให้ทำ รุ่งขึ้นอีก ๑ วันคือวันที่ ๑๒ ธ.ค. นั้น สถานทูตไทยดังกล่าวทราบข่าวว่ารัฐบาลไทยทำข้อตกลงร่วมมือทางทหารกับญี่ปุ่น สถานทูตนั้นก็ได้แจ้งต่อรัฐบาลอเมริกัน ถึงการที่สถานทูตนั้นไม่ยอมรับข้อตกลงกับรัฐบาลญี่ปุ่นดังกล่าว นั้น และถึงการที่อัครราชทูตและข้าราชการสถานทูตนั้นพร้อมที่จะจัดตั้งองค์การเสรีไทย ซึ่งรัฐบาลอเมริกันได้หรือต่อไปยังรัฐบาลอังกฤษ แต่รัฐบาลอังกฤษได้ตอบรัฐบาลอเมริกันตามบันทึกสถานเอกอัครราชทูตอังกฤษลงวันที่ ๒๔ มกราคม ค.ศ. ๑๙๔๑ (พ.ศ. ๒๔๘๔) ซึ่งปรากฏในหนังสือรัฐบาลส.ร.อ.เล่มที่ข้าพเจ้าได้อ้างไว้ก่อนแล้ว (Foreign Relations of the United States) ค.ศ. ๑๙๔๑ เล่ม ๕ หน้า ๓๐๒ มีความตอนหนึ่งดังต่อไปนี้

“ 711.92/33

“The British Embassy to the Department of State

“AIDE-MEMOIRE

“His Majesty’s Government in the United Kingdom welcomes the proposal made in the State Department’s memorandum of December 18th to continue to recognise the Thai Minister in Washington as the representatives in the United States of the free people of Thailand. When the question of setting up a Free Thai movement arises, the personalities of possible leaders will naturally require careful consideration, and His Majesty’s Government are now going into this question so far as the United Kingdom is concerned. The Thai Minister in London has shown no wish to come out into open opposition to the regime in Bangkok, and His Majesty’s Government consider that it will be best to arrange for his departure.”

แปลเป็นไทยดังต่อไปนี้

“ เลขที่ ๗๑๑.๕๒/๓๓

“สถานเอกอัครราชทูตบริติชถึงกระทรวงว่าการรัฐ (กระทรวงการต่างประเทศ ส.ร.อ.)”

บันทึกช่วยจำ

“รัฐบาลของพระราชาธิบดีในสหราชอาณาจักร (อังกฤษ) ยินดีต้อนรับข้อเสนอตามบันทึกของกระทรวงว่าการรัฐ ฉบับลงวันที่ ๑๔ ธันวาคม ในการดำเนินต่อไปที่รับรองอัครราชทูตไทยในวอชิงตันเป็นตัวแทนในสหรัฐอเมริกาของประชาชนเสรีแห่งประเทศไทย. เมื่อปัญหาเกิดขึ้นเรื่องจัดตั้งขบวนการเสรีไทยนั้น บุคคลที่อาจเป็นไปได้ที่จะเป็นหัวหน้านั้นก็เป็นที่ต้องพิจารณาอย่างรอบคอบ, และรัฐบาลของพระราชาธิบดีกำลังดำเนินการเกี่ยวกับปัญหานี้ เท่าที่เกี่ยวข้องกับสหราชอาณาจักร. อัครราชทูตไทยในกรุงลอนดอนมิได้แสดงความปรารถนาอย่างเปิดเผยที่จะคัดค้านระบบปกครองในกรุงเทพฯ และรัฐบาลของพระราชาธิบดีเห็นว่า จะเป็นการดีที่สุดที่จะให้เขาเดินทางออกไป.....”

เมื่อรัฐบาลอเมริกันได้รับบันทึกสถานเอกอัครราชทูตอังกฤษ ก็ได้มีบันทึกตอบไปเมื่อวันที่ ๑๕ มกราคม ค.ศ. ๑๙๔๒ (พ.ศ. ๒๔๘๕) มีความตอนหนึ่งที่ปรากฏในหนังสือเล่มที่ข้าพเจ้าอ้างอิงถึงฉบับ ค.ศ. ๑๙๔๒ เล่ม ๑ หน้า ๕๓๓-๕๓๔ มีความดังต่อไปนี้

“With regard to the Thai Minister in Washington, this Government has decided, after careful consideration of all factors involved, not to proceed at present with the proposal to recognize the Minister as” the representative in the United States of the free people of Thailand”, and intends for the time being to continue to recognize him as “Minister of Thailand”.

“With regards to the text of the statement which the British Government proposes to issue in London, this Government considers that it would be preferable to defer the issuance of any statements by the British and the United States Governments until such time as word shall have been received that the British and the American Ministers to Thailand have safely departed from the country. This Government agrees that any statements issued in regard to Thailand by the British Government, the Netherlands Government and the United States Governments should not conflict.

“Washington, January 19, 1942”

แปลเป็นไทยว่า

“...ส่วนที่เกี่ยวกับอัครราชทูตไทยประจำกรุงวอชิงตันนั้น รัฐบาลนี้(ส.ร.อ.) ได้ตัดสินใจภายหลังที่ได้พิจารณาอย่างรอบคอบทั้งกรณีทั้งหลายที่เกี่ยวข้องแล้ว จึงไม่ดำเนินต่อไปในปัจจุบันนี้ เกี่ยวกับข้อเสนอที่จะรับรองอัครราชทูตไทยว่า “เป็นตัวแทนในสหรัฐอเมริกาของประชาชนเสรีไทยในประเทศไทย” และตั้งใจในสถานการณ์ปัจจุบันที่จะดำเนินรับรองเขาต่อไปในฐานะ “อัครราชทูตของประเทศไทย”

“เกี่ยวกับข้อแถลง ซึ่งรัฐบาลบริติชเสนอที่จะประกาศในกรุงลอนดอนนั้น รัฐบาลนี้ (ส.ร.อ.) เห็นว่า น่าจะเป็นการเหมาะสมกว่าที่จะเลื่อนเวลาต่อข้อแถลงใด ๆ โดยรัฐบาลอังกฤษและรัฐบาล ส.ร.อ. ไว้ก่อน จนกว่าถึงเวลาที่ได้รับแจ้งว่า

“ อัครราชทูตอังกฤษและอเมริกันประจำประเทศไทย ได้ออกเดินทางจากประเทศ
 “ ไทยนั้น รัฐบาล (ส.ร.อ.) เห็นด้วยว่า คำแถลงใด ๆ ที่เกี่ยวกับประเทศไทยซึ่ง
 “ จะประกาศโดยรัฐบาลบริติช, รัฐบาลเนเธอร์แลนด์ และรัฐบาล ส.ร.อ. นั้นจะต้อง
 “ ไม่ขัดกัน

วอชิงตัน, วันที่ ๑๕ มกราคม ค.ศ. ๑๙๔๒”

แม้รัฐบาลอังกฤษจะสงวนท่าทีในการรับรองอัครราชทูตไทยในวอชิงตันเป็น
 หัวหน้าขบวนการเสรีไทยก็ตาม แต่อัครราชทูตและข้าราชการสถานทูตไทยประจำ
 กรุงวอชิงตัน ก็ได้รับความช่วยเหลือจากรัฐบาล ส.ร.อ. ให้จัดตั้งกองกำลังเสรีไทย
 ประกอบด้วยคนไทยผู้รักชาติและอาสาสมัคร เพื่อเดินทางมาต่อสู้อยู่ในในประเทศ
 ไทย

องค์การเสรีไทยใน ส.ร.อ. เรียกชื่อองค์การเป็นภาษาอังกฤษว่า “Free
 Thai Movement”

(๒) ส่วนคนไทยในสหราชอาณาจักร (อังกฤษ) นั้นก็ได้รวบรวมส่วน
 มากที่สุดเป็นคณะเสรีไทยในอังกฤษ ผู้ที่เป็นชายก็ได้รับฝึกฝนเป็นทหารอังกฤษเพื่อ
 เดินทางไปต่อสู้อยู่ในประเทศไทย ข้าพเจ้าขอให้ท่านผู้สนใจรายละเอียดโปรด
 อ่านบทความของนายป๋วย อึ๊งภากรณ์ เรื่อง “ทหารชั่วคราว” ซึ่งลงพิมพ์ใน
 หนังสือของนายดิเรก ชัยนาม เรื่อง “ไทยกับสงครามโลกครั้งที่ ๒”

โดยที่รัฐบาลอังกฤษยังคงเรียกประเทศไทยว่า “Siam” และเรียกคนไทยว่า
 “Siamese” ดังนั้นเสรีไทยในอังกฤษจึงเรียกขบวนการเสรีไทยเป็นภาษาอังกฤษว่า
 “Free Siamese Movement”

(๓) ต่อมาเมื่อขบวนการต่อต้านญี่ปุ่นภายในประเทศไทย ได้รวมเป็น
 ขบวนการเดียวกันกับเสรีไทยใน ส.ร.อ. และในอังกฤษแล้ว เราก็นำชื่อขบวนการ
 ของเรานี้ว่า “ขบวนการเสรีไทย”

แต่เอกสารทางราชการอังกฤษยังคงเรียกขบวนการของเราว่า “Resistance Movement” ฉะนั้นในการเสนอเรื่องและทำความตกลงเป็นทางการกับรัฐบาลอังกฤษ เราจึงเรียกขบวนการของเราเป็นภาษาอังกฤษว่า “Thai Resistance Movement”

๔.๑.๒ ความแตกต่างบางประการระหว่างขบวนการเสรีไทยกับข้ออ้างของ พ.ค.ท. ในการต่อสู้ญี่ปุ่น

(๑) ตามสารานุกรมประจำปีของจีนชื่อ “ซุ่ยเจี๋ยจือหรือซื่อเตียน” แปลเป็นไทยว่า “สารานุกรมความรู้แห่งโลก” ฉบับที่พิมพ์ติดต่อกันหลายปีภายหลัง ค.ศ. ๑๙๕๘ นั้นอ้างว่า พรรคคอมมิวนิสต์ไทยตั้งขึ้นเมื่อวันที่ ๑ ธ.ค. ค.ศ. ๑๙๔๒ (พ.ศ. ๒๔๘๕) จึงแสดงว่า พ.ค.ท. ตั้งขึ้นภายหลังที่ญี่ปุ่นยกกำลังทัพุกรานประเทศไทยแล้ว ๑๑ เดือน ๒๓ วัน เอกสารของพรรคคอมมิวนิสต์ไทยภายหลังพ.ศ. ๒๔๙๒ (ค.ศ. ๑๙๔๙) ก็ถือตามคำอ้างของสารานุกรมจีนนั้น และได้จัดให้มีการฉลองวันก่อตั้งพรรคนั้นเป็นประจำ จึงแสดงว่า พรรคนั้นก่อตั้งขึ้นช้ากว่าองค์การต่อต้านญี่ปุ่นและเสรีไทยใน ส.ร.อ. และในอังกฤษมาก

(๒) ในนิตยสารของจีนหลายเล่ม และเอกสารกับคำโฆษณาของพ.ค.ท. อ้างว่าเมื่อพรรคคนตั้งขึ้นแล้วก็ได้นำมาวลชนชาวไทยต่อสู้ญี่ปุ่น แต่ต่อมาได้มีการแถลงใหม่ถือเอาวันที่ ๗ สิงหาคม ค.ศ. ๑๙๖๕ (พ.ศ. ๒๕๐๘) เป็นวันที่เรียกตามภาษาอีสานว่า “วันเสียปืนแตก” หมายถึงว่า เป็นวันซึ่งพ.ค.ท.ใช้อาวุธปืนยิงข้าศึก จึงนับเป็นเวลาภายหลัง ๒๘ ปี ที่สารานุกรมจีนและพ.ค.ท.อ้างว่าพรรคนี้ได้ก่อตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๕ และเป็นเวลา ๒๐ ปีภายหลังที่สงครามโลกครั้งที่ ๒ เสร็จสิ้นแล้ว

(๓) ไม่ปรากฏว่าพ.ค.ท.ได้มีการติดต่อกับสัมพันธมิตรประเทศใด ที่จะร่วมกับเขาในการต่อสู้ญี่ปุ่นทางอาวุธ ฉะนั้นจึงเป็นที่น่าวิตกว่าการทำสงครามต่อสู้ศัตรูร่วมกันนั้น ถ้าต่างฝ่ายต่างทำการต่อสู้โดยไม่มีแผนทางทหารเดียวกันแล้วก็เสียเปรียบญี่ปุ่นได้ เพราะต่างฝ่ายต่างทำการต่อสู้ไปก่อนโดยยังไม่ถึงเวลา ก็จะทำให้

ญี่ปุ่นทำลายบ้านเมืองไทยได้ โดยสัมพันธมิตรเข้ามาช่วยไม่ทัน เช่น กรณีที่คอมมิวนิสต์ไปแลนด์ได้ควลงมือต่อสู้เยอรมัน ก่อนที่สัมพันธมิตรจะยกกองทัพไปช่วยได้ หรือสัมพันธมิตรเห็นควรรระดมกำลังโจมตีญี่ปุ่นแต่พ.ค.ท.ยังไม่พร้อมถือว่าช้าไป ก็ทำให้สัมพันธมิตรและกองกำลังของราษฎรที่พ.ค.ท.จัดตั้งไว้นั้นเสียหาย

(๔) ไม่ปรากฏจากสารานุกรมของจีนที่อ้างถึงหรือเอกสารของพ.ค.ท. ว่าได้ทำความเข้าใจกับสัมพันธมิตรชาติใด และคอมมิวนิสต์ชาตินั้น ๆ ก็มีได้กล่าวถึงเลยว่าพ.ค.ท.ได้ทำความตกลงว่า ถ้าพ.ค.ท.นำกำลังต่อสู้ญี่ปุ่นแล้วสัมพันธมิตรรับรองว่าประเทศไทยไม่ตกเป็นฝ่ายแพ้สงคราม ดังนั้นเมื่อญี่ปุ่นยอมแพ้สงครามแล้ว พ.ค.ท. จะทำอย่างไรที่จะให้ประเทศสัมพันธมิตรที่รัฐบาลไทยได้ประกาศสงครามและก่อสร้างสงครามกับเขาไว้นั้น คือ บริเตนใหญ่, สหรัฐ, จีน, ยอมรับรองว่าประเทศไทยไม่ตกเป็นฝ่ายแพ้สงคราม ? หรือพ.ค.ท.จะนำราษฎรไทยต่อสู้บริเตนใหญ่, สหรัฐ, จีน, ไปโดยลำพังเป็นเวลานานอีกเท่าใดจนกว่าประเทศดังกล่าวนี้จะยอมรับรองว่าประเทศไทยไม่ตกเป็นฝ่ายแพ้สงคราม ?

๔.๘

หน้าที่โดยเฉพาะของปราโมทย์ ๆ ในงานเสรีไทย

ข้าพเจ้าได้ให้ปราโมทย์ ๆ มีหน้าที่ทั่วไปประจำกองบัญชาการเสรีไทย และมีหน้าที่โดยเฉพาะอย่างหนึ่งที่พันโทนิโคล สมิธ (Nicol Smith) ได้เขียนไว้ในหนังสือชื่อ "Into Siam Underground Kingdom" แปลว่า "เข้าสู่สยามราชอาณาจักรใต้ดิน" พิมพ์ในสหรัฐเมื่อ ค.ศ. ๑๙๔๕ และ ค.ศ. ๑๙๔๖ ซึ่งแสดงถึงงานของขบวนการเสรีไทยในการต้อนรับและพิทักษ์นายทหารสัมพันธมิตรซึ่งเข้ามาประจำในกองบัญชาการเสรีไทยได้ปฏิบัติอย่างไร

กองบัญชาการเสรีไทยได้จัดให้นายทหารอเมริกันอยู่ส่วนหนึ่ง และนายทหารอังกฤษอยู่อีกส่วนหนึ่ง

๔.๘.๑

ส่วนที่เกี่ยวกับนายทหารอเมริกันนั้น ในขั้นแรกกองบัญชาการเสรีไทยได้ “บ้านมะลิวัลย์” (บ้านของทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์) เป็นที่พำนักนายทหารอเมริกัน ต่อมาเมื่อนายทหารอเมริกันมาประจำอยู่มากขึ้นจึงย้ายไปอยู่ที่ “วังสวนกุหลาบ” (ซึ่งจอมพลพิบูลสงครามเคยใช้เป็นทำเนียบนายกรัฐมนตรี)

ต่อไปนี้เป็นคำแปลจากหนังสือเล่มที่อ้างถึงข้างบนนี้ หน้า ๒๓๘-๒๔๒

.....
 ผู้ชายร่างสันทัดในชุดสีขาวผ้าผูกคอสีดำเดินเข้ามาหาโฮวาร์ด (Capt. Howard Palmer)

โฮวาร์ดกล่าวแนะนำให้เราารู้จักว่า: “นี่คือ นายบุญล้อม (ชื่อเดิมของปราโมทย์ ฯ) เขาเป็นผู้ช่วยผู้อำนวยการสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ และเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร รวมทั้งมีตำแหน่งเป็นช่างตัดผมให้กับพวกใต้ดินด้วย โดยมักจะตัดผมให้เราในระหว่างที่เขาไปหรือกลับจากที่ประชุม”

บุญล้อมพูดภาษาไทยกับโฮวาร์ดพร้อมกับยื่นห่อของให้

โฮวาร์ดแจ้งแก่ นิโคล สมิธ และลอร์ด ยอร์ชว่า

“โอ ผมลืมบอกพวกคุณไปว่า เขานำกางเกงแพรมาให้ ซึ่งสวมใส่สบายกว่าเสื้อผ้าของเรามาก ผมเองก็สวมอยู่ตลอดเวลา”

“ก็ถ้าเช่นนั้น ทำไมคุณไม่สวมตอนนี้ล่ะครับ” ลอร์ด (Lloyd Georges) ถามด้วยความสงสัย

“ก็ตอนนี้อยู่ที่ร้านซักผ้าครับ”

พวกเราไม่ได้มีปัญหาเกี่ยวกับขนาดของกางเกงแพร นอกจากเรื่องสีของมันเท่านั้น ขณะที่สวมก็รู้สึกได้ว่ามันเย็นสบาย โฮวาร์ดสวมกางเกงแพรสีม่วง ผมสวมสีเขียว ส่วนลอร์ดสวมสีดำ

โฮวาร์ดแปลให้พวกเราฟังว่า “นายบุญล่อมบอกว่าจะไปรัฐสภาตอน ๑๐ โมงเช้า ตอนนั้นเพิ่ง ๘ โมงครึ่ง ดังนั้นถ้าใครต้องการจะตัดผม เขาก็จะยินดีมาก”

ความจริงผมเองก็ต้องการจะตัดเหมือนกัน แต่เมื่อสัปดาห์ก่อนช่างตัดผมใน
 กัลกัตตาจัดการตัดผมของผมเสียจนเกรียนไปเลย หากขึ้นตัดออกไปอีกแม่แต่นิด
 เดียว ผมก็คงจะกลายเป็นคนหัวล้าน

แต่สำหรับลอร์ดแล้วต่างกัน ผมไม่คิดว่าถ้าเขาสามารถที่จะเลือกร้านตัดผม
 เองได้แล้วเขาจะเลือกให้บุญล่อมตัด แต่ก็นั่นแหละ ระหว่างบุญล่อมกับไม่ได้ตัด
 ผม ซึ่งเราคาดว่าคงจะเป็นเวลาอีกหลายอาทิตย์ทีเดียวที่เราจะต้องอยู่ในกรุงเทพฯ ๗
 ก็คงจะไม่มีทางเลือก นอกจากตกลงให้บุญล่อมตัดผมเท่านั้น

บุญล่อมรู้แต่เพียงว่าจะทำอะไรกับการตัดผม เขาออกไปที่ระเบียบยก
 เก้าอี้มาให้ลอร์ดนั่งรวมทั้งโต๊ะสำหรับกรวางเครื่องมือ ซึ่งอยู่ในกระบี่ใบเล็ก ๆ
 สี่ตัวซึ่งเขาเอาติดมือมาด้วย ในกระบี่นั้นมีกรรไกร กีบ และกระป๋องแป้งกระป๋อง
 โตะ ไม่มีกระดาดอะไรคลุมตัวลอร์ด มีหน้าชาลอร์ดกลับถูกรองให้ลอร์ดเสื้อ
 ต่อจากนั้นบุญล่อมก็โรยแป้งให้เป็นการใหญ่ ลอร์ดร้องบ่นหลายครั้งว่าคัน แต่
 บุญล่อมก็โรยแป้งลงไปอีกจนกระทั่งลอร์ดหยุดบ่น และในตอนท้ายที่สุด บุญล่อม
 ก็หยิบสิ่งหนึ่งดูคล้ายไม้กวาดออกมาบิดเส้นผมที่ตัดออกจากลอร์ด ลอร์ดบอกต่อ
 มาว่าเขายังคงกันไปอีกหลายวัน แต่ก็ไม่มีใครกล้าพูดอีกแล้วว่าเขาคควรจะตัดผม

บุญล่อมเกือบจะออกไปอยู่แล้วเมื่อนายไบ้เข้ามา นายไบ้ไม่ใช่เป็นเพียง
 หนึ่งในจำนวนประชาชนซึ่งผมได้พบในสยามที่สร้างความประหลาดใจให้เท่านั้น
 แต่เขาเป็นหนึ่งในบรรดาคนพิการที่ผมได้เคยเผชิญหน้า ชื่อของเขาในภาษาไทย
 แปลว่า คนไบ้ เขาหูหนวกด้วย และดูประหนึ่งว่านายไบ้เองจะมีความเข้าใจทุกคน
 รวมทั้งชาวต่างประเทศ เขาเข้าใจชาวต่างประเทศดีกว่าที่ชาวต่างประเทศเข้าใจกัน
 เองเสียอีก

ขณะที่นายไบ้เข้ามาโฮวาร์ดก็ยิ้มให้ สังเกตได้ว่าโฮวาร์ดชอบบริการคน

โฮวาร์ดพูดขึ้นว่า “หวังว่าคงสบายคขึ้นนะไบ้”

ไบร์รู้สึกทันทีว่าไฮวาร์ดจะพูดอะไร เขาอดกลั้นทุกหน้าอก และก่อนที่เราจะรู้ตัว เขาก็ก้มหัวลงมาที่พื้น กลับเอาเท้าขึ้นไปข้างบนพร้อมกับยื่นด้วยนิ้วหัวแม่มือ ครั้งแรกยื่นด้วยนิ้วมือข้างละ ๓ นิ้วต่อมาเหลือข้างละ ๒ นิ้ว และในท้ายที่สุดด้วยนิ้วหัวแม่มือ ๒ ข้างเท่านั้น ไฮวาร์ดบอกพวกเราว่านั่นแหละ เป็นนิ้วชี้ของไบร์ว่าเขาสบายดีแล้ว

“ไบร์สบายดีและอยู่ในสภาพที่ดีด้วย”

“สภาพที่ดี” ลอยด์ตะโกนถึ้น กลอกนัยน์ตาไปมา ซึ่งผมก็รู้สึกว่ามันน่าขนลุกของมันก็เป็นอย่างนั้น ผมไม่คิดว่าจะมีมนุษย์คนใดในโลกที่สามารถทำอย่างนายไบร์ได้ ไม่ว่าจะอยู่ในสภาพหรือรูปร่างอย่างไรก็ตาม

“แต่ถ้าเวลาที่เขามีสภาพที่ดีจริงๆ แล้ว เขาสามารถจะสลดมือและกลับมายื่นต่อด้วยนิ้วหัวแม่มือ” ไฮวาร์ดเสริมต่อด้วยว่า “เขาเหมือนแมวไม่มีผิด”

“เขามั่นหน้าทำอะไรหรือ” ผมถาม

“เขามั่นหน้าที่ทำความสะอาดทำเนียบ (วังสวนกุหลาบ) คอยรับใช้ที่โต๊ะอาหาร ทำความสะอาดห้องนอนและทำเตียง”

“เขามาอยู่ที่นั่นได้อย่างไร” ลอยด์ซัก

ไฮวาร์ดตอบว่า “โดยปกติแล้ว เขาทำงานอยู่กับนายบุญล้อม จนกระทั่งวันหนึ่งไฮวาร์ดได้นั่งอยู่ด้วยขณะที่ “รูธ” (ชื่อแฝงของปรีดี พนมยงค์) ประารถว่าคนใช้ทั่วไปและภรรยาของเขาเก็บความลับไม่ได้ “รูธ” บอกบุญล้อมว่ามีปัญหาที่จะได้ใครทำหน้าที่ดูแลพวกใต้ดิน ขณะที่สองท่านกำลังปรึกษากันนั้น นายไบร์ก็เข้าใจว่าสองท่านนั้นพูดถึงเรื่องอะไร นายไบร์จึงขออาสาทำงานนี้

“เขาจะขอได้อย่างไร ในเมื่อไบร์พูดไม่ได้” ผม (นิโคล สมิท) ถาม

“แล้วคุณจะเห็นเอง” ไฮวาร์ดพูด และผมก็ได้เห็นจริงๆ

ไฮวาร์ดเริ่มตั้งต้นถามนายไบร์เกี่ยวกับพวกเรา ทันใดนั้นคนไบร์ชาญฉลาดก็เริ่มอธิบายลักษณะของพวกเราด้วยอาการแสดงออกชัดเจน เริ่มจากแสดงภาพของ

ลอยด์ โดยนายไบ้ใช้มือทำงานกลมเหนือศีรษะด้านหลัง แสดงว่าลอยด์มีศีรษะด้านหลังล้าน สำหรับผม (นิโคล สมิธ) นั้น เขาทำแก้มป้องพร้อมกับยึดคอเพื่อให้เห็นว่าเป็นคนอ้วน ส่วนโฮวาร์ดนั้นนายไบ้เขย่งตัวเพื่อแสดงให้เห็นว่าแม้โฮวาร์ดจะอ้วนแต่ก็สูงกว่าผม (นิโคล สมิธ)

เมื่อผมชนบัตร ๕ บาทให้นายไบ้ เขาก็พนมมือไหว้ประหนึ่งอำนวยการให้ผม ขณะเดียวกันก็โค้งคำนับ โฮวาร์ดเล่าว่านายไบ้เอาใจใส่มากในการเก็บรวบรวมธนบัตรเงินบาทที่ได้รางวัลจากตัวแทนอเมริกัน เพราะธนบัตรนั้นพิมพ์ในประเทศอังกฤษก่อนสงคราม ไบ้รู้ดีว่าธนบัตรเหล่านั้นมีค่ามากกว่าธนบัตรที่ญี่ปุ่นเป็นฝ่ายพิมพ์ขึ้น

“หลวงสังวร (สังวร สุวรรณชีพ) จะมากินอาหารกลางวัน” โฮวาร์ดแจ้งให้พวกเราทราบ “เขาเป็นคนสำคัญอันดับสองในกองทัพเรือไทย และเป็นหัวหน้าสมาชิกทหารเรือแห่งองค์การใต้ดินของเรา ขณะเดียวกันเขาเป็นผู้บังคับบัญชาสารวัตรทหารจำนวนสามพันคนด้วย”

“สามพันคน! ขนาดนั้นทีเดียว”

“หนึ่งในบรรดาหน้าที่ของเขาก็คือ ประกันความปลอดภัยและดูแลให้พวกเราได้รับความสะดวก ยกตัวอย่างเช่น เมื่อเวลาที่พวกเราพบกับตัวแทนฝ่ายอังกฤษที่อกด้านหนึ่งของเมือง ก็เป็นหน้าที่ของพวกหลวงสังวรที่จะให้พวกเราไปถึงที่นั่นและกลับมาย่างปลอดภัย พลพรรคคนหนึ่งของเราบอกผมว่าครึ่งหนึ่งของพลเรือนที่เราเห็นในขณะที่เราผ่านไปตามถนน ไม่ว่าจะเป็นผู้ชายที่เดินทอดน่องกับผู้หญิง หรือคนไกวเปลเด็กทารกตามลำคลอง หรือคนจับกลุ่มพูดคุยกันตามถนน ล้วนแต่เป็นสารวัตรทหารของหลวงสังวร ถ้ารถของทหารญี่ปุ่นจะเข้ามาเล่นงานเรา หรือกองลาดตระเวนญี่ปุ่นเกิดจะมาพบเราในขณะที่กำลังเปลี่ยนยางรถ หรือให้เราหยุดรถไม่ว่าจะด้วยเหตุผลใด ๆ ก็ตาม สารวัตรทหารเหล่านี้จะปราดเข้ามาจัดการกับทหารของญี่ปุ่นแล้วนำศพออกไปโดยไม่ทิ้งร่องรอยใด ๆ ไว้เลย ต่อจากนั้นพวกสารวัตรทหารไทยก็จะเดินทอดน่องลาดตระเวนไปมาเหมือนเมื่อก่อนเหตุการณ์

ลอร์ดกล่าวว่า :

“ผมไม่เคยได้ยินว่ามีผู้ใดที่หน้าที่รับผิดชอบมาก โดยมีผู้ได้บังคับบัญชาจำนวนน้อย”

“ไม่มีใครเหมือนท่านนายพลเรือ ๑ หรือครับ” โสวาร์ดพูดต่อไป “เขาส่งข่าวมาเมื่อเช้านี้ว่า พวกคุณชอบอาหารอะไรบ้างที่แปลกไปจากบัญชีอาหารประจำ”

“มีอะไรบ้างครับ” ลอร์ดถาม

“ตามปกติก็มีเนื้อต่าง ๆ เนื้อกวาง และ เป็ด แกง สลัดเขียว กล้วย มะละกอ และไอศกรีม หากคุณต้องการ เราเพิ่งซื้อมาจากโรงแรมวันนีง”

“สะเต็กกับไอศกรีมหรือครับ พระผู้เป็นเจ้า ในขณะที่ภรรยาผมที่วอชิงตันมีแต่ปลาเท่านั้น”

“เรามีอาหารทะเลซึ่งสด มีกึ่งกัมกรามซึ่งปรุงด้วยซอสซึ่งยากที่คุณจะชิมได้ที่ไหนอีก”

ผมเริ่มจะมองเห็นแล้วว่าทำไมโสวาร์ดจึงสามารถมีน้ำหนักเพิ่มขึ้นอีก ๑๕ ปอนด์ขณะที่อยู่แนวหลังญี่ปุ่น ๔๐๐ ไมล์

เนื่องจากรู้ว่าหลวงสังวรทำทุกอย่างเพื่อพวกเรา พวกเราก็เตรียมใจเอาไว้แล้วว่าคงจะชอบเขาแน่ ๆ และในที่สุดเราก็ชอบเขาจริง ๆ เขาตัวใหญ่กว่าแซมมีนิดเดียว และเป็นข้าราชการไทยที่ตัวเล็กที่สุดที่ผมเคยเห็น เป็นคนที่ร่าเริงว่องไว และเตรียมพร้อมอยู่ตลอดเวลาและผมก็เชื่อว่าเขาต้องมีภาระมาก.....

เขามอบรายชื่อเรือของกองทัพเรือไทย และอธิบายให้ฟังถึงรายละเอียดความแตกต่างกันตั้งแต่เรือฝึก เรือบรรทุกน้ำมันจนถึงเรือดำน้ำ “ผมต้องการให้พวกคุณมีโอกาสเห็นเรือพวกนี้เองด้วยตาของคุณเอง เรากะว่าจะหาโอกาสในบางคืนภายในอาทิตย์หน้า”

ผมขอบคุณเขาแล้วก็เริ่มต้นกินอาหารกลางวันกัน

เราเดินเข้าห้องอาหารด้วย สังเกตเห็นกระถางเงินประดับด้วยดอกกุหลาบ และนายเบิร์ทส่งาเปรียบเหมือน “ชิ้นส่วนของการต่อต้าน” ไอศกรีมทำด้วยครีมแท้เกือบทั้งหมด มีรสอร่อยมาก ผมไม่เคยกินอร่อยอย่างนั้นมาก่อน เรามีไอศกรีมเต็มถังเย็นพอที่จะแบ่งให้พวกเรา ๑๘ คน เมื่อเรากลับขึ้นเดินจากโต๊ะอาหารไม่ปรากฏว่ามีไอศกรีมเหลือแม้แต่หยดเดียว ผมคิดใจที่ไม่ต้องมีรายงานที่ต้องทำในบ่ายนี้ ผมอยากจะนอนพัก

โฮวาร์ดแจ้งว่า “พันโทสำเร็จ (สำเร็จ เนตรายน) จะมาที่นอนบ่าย ๕ โมง พร้อมกับข่าวครั้งสุดท้ายที่สุด ตอนนั้นเขากำลังกินข้าวกลางวันกับทหารญี่ปุ่น เขากินกับญี่ปุ่นแทบจะทุกวัน ไปถึงที่ทำงานก็จัดการเขียนรายงานข่าวถึงพวกเราแล้วก็หยุดเพื่อดื่มเล็กน้อย เขาทำข่าวให้พวกเราได้มากจนเราต้องใช้คนสองคนทำหน้าที่เพียงส่งข่าวต่อไปตลอดเวลา

“คุณจะไม่นอนพักเสียหน่อยก่อนหน้าที่เขาจะมาหรือ” ลอยด์ถาม

“ไม่หรอกครับ ผมเคยชินกับการกินอาหารกลางวันมาก ๆ แล้ว นอกจากนี้ยังมีข่าวที่เพิ่งมาจากแคนดี้และผมจำเป็นต้องแยกแยะมันด้วย”

“สมมติว่าถ้าผม (นิโกล สมิธ) ขึ้นกินแบบนี้ตลอดเวลาละก็ มีหวังน้ำหนักเพิ่มเป็น ๒๕๐ แ่น้ ๆ” ผมพูดกับลอยด์ในขณะที่เรากำลังเดินขึ้นบันได

“ผมท้องจะแตกอยู่แล้ว” ลอยด์กล่าวสั้น ๆ

๕ โมงตรง พันโทสำเร็จมาถึง เขาเป็นคนท้วม ริมฝีปากหนา ใบหน้าปรูทำทางแข็งแรงมาก แม้ว่าเขาจะเข้าใจภาษาอังกฤษที่เราพูดเป็นอย่างดี แต่เขาก็มักจะถามว่า “ขอโทษ คุณว่าอย่างไร” อยู่บ่อย ๆ

“พันโทสมิธครับ ผมนำเอาสภาพกำลังทหารญี่ปุ่นที่แน่นอนปัจจุบันนี้มาแจ้งให้ทราบ คือ ญี่ปุ่นมีกองทหารอยู่ในสยามโดยประมาณสิบสองกองพล แต่ละกองพลมีทหารประมาณหมื่นสองพันคน รวมตลอดไปถึงกองทหารที่อยู่ตามชายแดนพม่าและอินโดจีนด้วย”

พันโทสำเร็จซึ่งเส้นแบ่งอาณาเขตบนแผนที่ซึ่งโฮวาร์ดเอามากางไว้บนโต๊ะ

“๕ กองพลตั้งอยู่ตามแนวชายแดนพม่า ตั้งแต่ “ตองยี” ในตอนใต้ของ
รัฐฉานถึง “เมืองหนาน” ที่ห่างออกไปทางทิศตะวันออกเฉียงใต้” เขากล่าวพร้อม
กับชี้ในแผนที่

“กองพล “กุดชู” ภายใต้นายพล “กีมูระ” ทางเหนือของสยาม นายพล
กีมูระแบ่งกองกำลังออกเป็นสามส่วนใหญ่ๆ ให้ประจำอยู่ที่เขต “เซียงตุง”, เขต
“เมืองเลน” และ เขต “เมืองห้าฟง-เมืองหี”

อีกกองพลหนึ่งอยู่ตอนเหนือของพะโค อีกสองกองพลอยู่ตามฝั่งแม่น้ำ
สะโตง และอีกกองพลหนึ่งอยู่ที่มะละแหม่ง

“กองพลฮักริภายใต้อัยการของนายพลซาได้ ตั้งกองบัญชาการอยู่ที่
ตะวันออกเฉียงเหนือของกรุงเทพฯ มีพื้นที่ปฏิบัติการครอบคลุมเขตพระนคร, บริ-
เวณใกล้เคียงสระบุรีและปราชญ์บุรี ส่วนกองพลของนายพลวาตริตั้งฐานที่มั่นตอน
ใต้ของกาญจนบุรี

พันโทสำเร็จกล่าวต่อไปให้ตรงจุดว่า “ผมทราบวันนี้เองว่ากองพลเต็มอัตรา
กำลังจะมาถึงในเร็ว ๆ นี้ แต่จะต่างกับกองพลอื่นๆ เพราะจะไม่ขึ้นตรงต่อกองทัพ
ญี่ปุ่นทันที หากจะขึ้นต่อกองทัพญี่ปุ่น-ไชนั่่นซึ่งมีฐานที่มั่นในอินโดจีน กองพลนี้จะ
ไม่เคลื่อนเข้ามาในสยาม และจะตั้งอยู่ที่ปากเซ”

โฮวาร์ดบันทึกข้อความอย่างระมัดระวัง และเขาก็รีบขึ้นไปข้างบนเพื่อจะ
ส่งวิทยุรายงานไปยังแคนดีเพื่อให้แจ้งแก่กองกำลังของพันตรีมิตร และหน่วยปฏิบัติ
การกองทัพอากาศต่อไป

พันโทสำเร็จใช้เวลา ๔๐ นาทีเศษเพื่อปรึกษาเรื่องกำลังทหารญี่ปุ่นในสยาม
เสร็จธุระการงานแล้วเขาก็พักผ่อนด้วยการดื่มเพื่อการเขียนทางสังคม เรื่องแรกที่
สำเร็จเอ่ยถึงในการสนทนาคือ “นางสาวเค ฟรานซิส ดาราภาพยนตร์อเมริกัน”
ซึ่งสำเร็จรับสารภาพว่าชอบเขาอยู่อย่างลับ ๆ เมื่อสำเร็จทราบว่ามีรู้จักดาราคคนนั้น
เป็นการส่วนตัว เขาก็เป็นเพื่อนกันขณะนั้นเอง

๔.๘.๒

ประวัติของนายไ้ผู้รับใช้ชาติ

“นายไ้” หรือ “ไ้” เป็นสมญาหรือสามัญนามของบุคคลหนึ่งที่มีชื่อและนามสกุลจริงว่า “นายแจก แสงชั้น” เกิดเมื่อปีมะเมีย พ.ศ. ๒๔๖๑ เป็นบุตรนายแดงและนางก้าน แสงชั้น เมื่ออายุได้ ๑๕ ปี นายไ้ได้ทำงานอยู่ที่ร้านขายยาของปราโมทย์ฯ โดยมีหน้าที่ทำความสะอาดและบริการทั่วไป และได้ติดตามปราโมทย์ฯ ไปอยู่ที่บ้านของปราโมทย์ฯ ที่ฝั่งธนบุรีด้วย นายไ้ได้รับความไว้วางใจจากปราโมทย์ฯ ให้เข้าร่วมในขบวนการเสรีไทยมีหน้าที่รับใช้ชาติดังที่พันโทนิโคล สมิท ได้กล่าวไว้ในหนังสือเล่มที่อ้างไว้แล้วนั้น

นายไ้ชอบเล่นกลล้ามและเล่นกายกรรมด้วยวิธีต่างๆ เช่น ใช้ขวดโซดาเอาไ้พาดบนขวดแล้วหกดะเมนเอาเข้าขึ้น ทำตั้งแต่ ๕ นิ้วจนเหลือแค่นิ้วหัวแม่มือ นิ้วเดียว ฯลฯ

เสรีสงครามโลกครั้งที่ ๒ แล้ว ตำแหน่งการโรงของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ว่างลง ปราโมทย์ฯ จึงบรรจุนายไ้ให้ดำรงตำแหน่งนั้น และแม้ว่าปราโมทย์ฯ ต้องพ้นจากตำแหน่งผู้อำนวยการทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ แต่นายไ้ก็ยังคงทำงานอยู่ที่สำนักงานทรัพย์สินพระมหากษัตริย์จนถึง พ.ศ. ๒๕๑๕ จึงได้ลาออก

๕. ปราโมทย์ฯ เป็นนายสนามมวยเวทีราชดำเนินคนแรก

เมื่อต้น พ.ศ. ๒๔๘๔ สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ซึ่งขึ้นต่อกระทรวงการคลัง ได้ดำริก่อสร้างอาคารสนามมวยดาวตามมาตรฐานสากลในที่ดินของทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ริมถนนราชดำเนินนอกตอนมุมถนนพะเนียง ตรงข้ามโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าฯ จึงได้เรียกประมูลผู้รับเหมาก่อสร้างบริษัทอิมเปรสเซ อิตาเลียน อันเลสเตรโอ โอเรียนเต เป็นผู้ประมูลได้รับเหมาก่อสร้าง

เริ่มลงมือก่อสร้างเมื่อวันที่ ๑ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๘๔ กำหนดแล้วเสร็จภายใน ๓๖๕ วัน แต่การก่อสร้างต้องหยุดชะงักลงด้วยเหตุสุดวิสัย เพราะวัสดุก่อสร้างขาดแคลนเนื่องจากประเทศไทยเข้าสู่สถานะสงครามโลกครั้งที่ ๒

ภายหลังที่ประเทศไทยได้ประกาศสันติภาพเมื่อวันที่ ๑๖ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๘๘ แล้วปราโมทย์ฯ ในฐานะผู้ช่วยผู้อำนวยการทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ได้ดำเนินการก่อสร้างต่อเติมอาคารสนามมวยที่สร้างค้างไว้เดิมนั้นให้สำเร็จพอที่จะสามารถเปิดทำการแข่งขันได้ ปราโมทย์ฯ ได้ปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวเป็นอย่างดีจึงได้รับแต่งตั้งให้เป็นนายสนามมวยเวที่ราชดำเนินคนแรก และได้เปิดทำการแข่งขันชกมวยเป็นปฐมฤกษ์ ณ เวทีนั้นเมื่อวันที่ ๒-๓ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๘๘

ปราโมทย์ฯ ได้รับตำแหน่งดังกล่าวตั้งแต่เป็นผู้ช่วยผู้อำนวยการ และเป็นผู้อำนวยการทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ จนกระทั่งรัฐมนตรีของรัฐบาลรัฐประหาร ๘ พ.ย. ๒๔๙๐ ได้มีคำสั่งลงวันที่ ๑๘ ธ.ค. พ.ศ. ๒๔๙๐ ให้ปราโมทย์ฯ พ้นจากตำแหน่งผู้อำนวยการทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์

๖. ปราโมทย์ฯ ได้ทำประโยชน์ให้แก่ทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์

ปราโมทย์ฯ ได้ทำประโยชน์แก่ทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ มีมากมายหลายประการ อาทิ เมื่อปราโมทย์ฯ ได้เลื่อนตำแหน่งจากผู้ช่วยผู้อำนวยการเป็นผู้อำนวยการทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์เมื่อวันที่ ๑๐ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๘๘ แล้ว ปราโมทย์ฯ ได้ดำริให้ทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ จัดตั้งบริษัทประกันภัยขึ้น โดยมีความประสงค์จะให้ผู้เช่าอาคารของสำนักงานประกันภัยอาคารที่เช่าไว้กับบริษัททรัพย์สินจะตั้งขึ้นแทนวิธีการเดิม ซึ่งผู้เช่าจะต้องนำอาคารที่เช่าไปประกันอีกด้วยไว้กับบริษัทอื่น อันจะนำประโยชน์เป็นการเพิ่มพูนรายได้ให้แก่ทรัพย์สินฯ และสำนักงานทรัพย์สินฯ จะไม่ต้องจ่ายเงินค่าประกันภัยให้แก่บริษัทอื่น กับอีกประการหนึ่งองค์การของรัฐบาลก็จะประกันภัยแก่บริษัทของสำนักงานทรัพย์สินที่จะ

ตั้งขึ้นใหม่ซึ่งจะช่วยให้สำนักงานทรัพย์สินได้มีรายได้เพิ่มขึ้น และองค์การของรัฐบาลก็ไม่ต้องประกันภัยบริษัทของเอกชน

ปราโมทย์ฯ ได้นำเรื่องเสนอกณะกรรมการที่ปรึกษาจัดระเบียบทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์เมื่อเดือนกันยายน พ.ศ. ๒๔๘๕ ที่ประชุมลงมติเห็นชอบด้วยให้สำนักงานทรัพย์สินจัดตั้งบริษัทประกันภัยขึ้นได้ โดยทรัพย์สินฯ เป็นผู้ถือหุ้นใหญ่ ใช้ชื่อบริษัทนี้ว่า “บริษัททเวศประกันภัย จำกัด” มีทุนเริ่มแรก ๔ ล้านบาท

ในการประชุมกรรมการบริษัทครั้งแรกเมื่อวันที่ ๓ มกราคม พ.ศ. ๒๔๘๐ ปราโมทย์ฯ ได้รับเลือกจากที่ประชุมให้เป็นผู้จัดการบริษัทคนแรก ปราโมทย์ฯ ได้ปฏิบัติหน้าที่เต็มความสามารถ บริษัทนั้นก็เจริญก้าวหน้าเป็นลำดับมาจนกระทั่งถึงปัจจุบันนี้ ซึ่งมีทุนสำรองและทรัพย์สินเพิ่มขึ้นหลายสิบเท่าของทุนเดิม (๔ ล้านบาท) ปราโมทย์ฯ จึงเป็นผู้วางพื้นฐานช่วยให้ทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ได้ประโยชน์จากกิจการรับประกันภัยนั้น

ตอนที่ ๒

ส่วนที่ ๕

นายปรีดี พนมยงค์ ตอบสัมภาษณ์ “ตะวันใหม่” เรื่อง
จุดอ่อนของการอภิวัฒน์ประชาธิปไตย ๒๔๗๕

กับ

เหตุที่ทำให้ระบอบประชาธิปไตยยังไม่เกิดขึ้นอย่างแท้จริงจนทุกวันนี้

ตะวันใหม่ : จุดอ่อนของการอภิวัฒน์ประชาธิปไตยเมื่อปี ๒๔๗๕ ก็อะไร จึงทำให้ระบอบประชาธิปไตยของประเทศไทยยังไม่เกิดขึ้นอย่างแท้จริงจนทุกวันนี้

ปรีดี : ๑. จุดอ่อนของการอภิวัฒน์ประชาธิปไตยปี พ.ศ. ๒๔๗๕ จุดอ่อนของการอภิวัฒน์ประชาธิปไตยปี ๒๔๗๕ มี ๒ ประเภทคือ

๑.๑ จุดอ่อนที่เหมือนกันกับทุกขบวนการเมืองคือ ความขัดแย้งภายในขบวนการฯ และทุก ๆ พรรคการเมือง

ทุกคณะพรรคการเมืองที่ต่อสู้ระหว่างกันตามวิถีทางรัฐสภานั้น ก็มีความขัดแย้งภายในพรรคกันนั้น ๆ แม้ว่าคณะพรรคใดได้อำนาจรัฐแล้วก็ดี แต่ความขัดแย้งภายในคณะพรรคนั้นก็ยังคงมีอยู่ ดังนั้นจึงปรากฏว่าคณะพรรคมากหลายได้มีการแตกแยกออกเป็นหลายส่วนหรือสลายไปทั้งคณะพรรค

ส่วนคณะพรรคหรือขบวนการที่ใช้วิธีต่อสู้ทางอาวุธนั้น ก็ปรากฏความขัดแย้งและการแตกแยกทำนองเดียวกันดังกล่าวข้างบนนั้น

๑.๑.๑ ประวัติศาสตร์แห่งสมัยระบบศักดินาแห่งมนุษยชาตินั้น เคยมีตัวอย่างที่คณะบุคคลหนึ่งใช้วิธีต่อสู้ทางอาวุธต่อสู้ผู้ครองอำนาจรัฐได้สำเร็จแล้ว ภายในคณะพรรคตนเองก็มีบุคคลที่มีความโลภและความริษยา ซึ่งเกิดจากรากฐานแห่งความเห็นแก่ตัว (Egoism) ขนาดหนักนั้น ใช้วิธีทำลายคนในคณะเดียวกันเพื่อคนคนเดียวเป็นศูนย์กลางแห่งกิจการทั้งหลาย (Egocentrism)

ประวัติศาสตร์แสดงตัวอย่างด้วยว่า คณะพรรคหรือขบวนการเปลี่ยนระบบ
สมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นระบบประชาธิปไตยแบบเจ้าสมบัติ (Bourgeois De-
mocracy) โดยการปฏิวัติใหญ่ฝรั่งเศส เมื่อ ค.ศ. ๑๗๘๙ (พ.ศ. ๒๓๓๒) นั้น
ภายหลังที่ขบวนการนั้นได้ชัยชนะต่อระบบเก่าแล้ว ภายในขบวนการนั้นก็เกิดความ
ขัดแย้งระหว่างส่วนที่ก้าวหน้ากับส่วนที่ถอยหลังเข้าคลอง

ในประเทศจีน ขบวนการ “ไท่ผิง” ได้จัดตั้งขึ้นเมื่อ ค.ศ. ๑๘๕๐ พ.ศ.
๒๓๙๓) แล้วสามารถต่อสู้ได้ชัยชนะต่อราชวงศ์แมนจูในดินแดนส่วนใหญ่ของจีน จึง
ได้ตั้งเมืองหลวงขึ้นที่เมืองนานกิง แล้วในไม่ช้า “ซุนเซียววน” หัวหน้าขบวนการ
ไท่ผิงได้ตั้งตนเป็นจักรพรรดิองค์ใหม่ของจีน และตั้งหัวหน้ารองๆ เป็นเจ้าตามลำดับ
ครั้นแล้วในขบวนการไท่ผิงก็เกิดขัดแย้งกันเองในที่สุดราชวงศ์แมนจูกลับมีชัย
ชนะต่อขบวนการไท่ผิง ต่อมาขบวนการปฏิวัติภายใต้การนำของ “ซุนยัตเซ็น” ได้ชัยชนะ
ล้มระบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ของจีนสำเร็จในค.ศ. ๑๙๑๒ (พ.ศ. ๒๔๕๕) ภายใน
ขบวนการปฏิวัตินั้นก็เกิดขัดแย้งกันและแตกแยกออกเป็นหลายส่วน ต่อมาขบวนการ
ปลดแอกประชาชนจีน ภายใต้การนำของพรรคคอมมิวนิสต์ได้ชัยชนะฝ่ายก็มั่นตั้ง
บนพื้นแผ่นดินใหญ่จีนและได้สถาปนาสาธารณรัฐประชาชนจีนขึ้นใน ค.ศ. ๑๙๔๙
(พ.ศ. ๒๔๙๒) ภายในขบวนการประชาชนจีนและภายในพรรคคอมมิวนิสต์จีนก็
เกิดความขัดแย้ง เป็นเหตุให้มีการกวาดล้างบุคคลในพรรคที่เดินตามแนวทางทุน
นิยม และกวาดล้างพวกที่เดินนอกแนวทางพรรคคอมมิวนิสต์จีน ส่วนในสหภาพ
โซเวียตและประเทศสังคมนิยมในยุโรปตะวันออก ก็มีปรากฏการณ์ที่แสดงความ
ขัดแย้งภายในพรรคอย่างรุนแรง ถึงขนาดมีการกวาดล้างบุคคลที่ดำเนินตามแนว
ทางขวาจัดกับซ้ายจัด

ส่วนคณะหรือขบวนการซึ่งทำการ “โต้ปฏิวัติ” (COUNTER-REVOL-
UTION) ที่ได้ชัยชนะต่อการปฏิวัติแล้ว ภายในคณะหรือขบวนการนั้นๆ เกิด
ขัดแย้งกันขึ้น เช่น ฝ่ายนิยมราชาธิปไตยในฝรั่งเศสทำการโต้ปฏิวัติได้ชัยชนะ
แล้ว ภายในขบวนการนั้นก็เกิดขัดแย้งระหว่างกันเองในการแข่งขันการสืบราชสันตติ
วงศ์ ขบวนการฟาสซิสต์อิตาลีและขบวนการนาซีเยอรมันซึ่งได้ชัยชนะต่อการ

อภิวัดณ์ประชาธิปไตยในประเทศของตนแล้ว ขบวนการดังกล่าวก็เกิดขัดแย้งภายใน ซึ่งได้มีการกวาดล้างบุคคลที่มีทัศนคติต่างกับผู้นำของประเทศนั้น ๆ

ทุก ๆ ภาวะพรรคทุก ๆ ขบวนการ ก็มีคำขวัญเรียกร้องให้สมาชิกของตนมีความสามัคคีกลมเกลียวกัน แต่ก็ไม่ปรากฏว่าภายในขบวนการใดสมาชิกจะมีความสามัคคีกลมเกลียวกันได้ตลอด ทั้งยังยอมเป็นไปตามกฎธรรมชาติแห่งความขัดแย้งที่มีอยู่ภายในกลุ่มและสังคมของมนุษย์ ซึ่งเป็นเรื่องยั่ววาลึกซึ่งควรแก่การศึกษา

๑.๑.๒ การที่มีความขัดแย้งภายในคณะพรรคหรือขบวนการซึ่งมีวัตถุประสงค์เปลี่ยนแปลงระบบสังคมเก่ามาเป็นระบบสังคมใหม่ที่ก้าวหน้านั้น ก็เพราะเหตุสำคัญ ๆ ดังต่อไปนี้

(๑) คณะพรรคหรือขบวนการดังกล่าว ย่อมจัดขึ้นในสังคมเก่านั่นเอง เพราะเมื่อยังไม่มียุทธศาสตร์ใหม่ก็จะมีพรรคหรือขบวนการอภิวัดณ์นั้นในสังคมใหม่ที่ยังมิได้เกิดขึ้นได้อย่างไร เมื่ót่านหนึ่งได้เปรียบเทียบเป็นใจความว่า “การจุดใจของอภิวัดณ์นั้นเปรียบเหมือนมนุษย์ก่อนจะเป็นตัวคนก็ต้องเริ่มจุดใจจาก “มดลูก” (Womb) ของมารดา” หมายความว่าสังคมเก่าตนเองเป็นที่จุดใจของการอภิวัดณ์เพื่อสังคมใหม่

(๒) ดังนั้นคณะพรรคหรือขบวนการอภิวัดณ์ เพื่อสถาปนาระบบสังคมใหม่นั้น จึงประกอบด้วยบุคคลที่กำเนิดในสังคมเก่านั่นเอง / แต่เป็นบุคคลส่วนที่ก้าวหน้าซึ่งสละจุดยืนหยัด ในระบบเก่ามาพลีชีพเพื่อสถาปนาระบบสังคมใหม่ที่ก้าวหน้า

แต่โดยที่บุคคลส่วนที่ก้าวหน้านั้นเกิดมาและเคยมีความเป็นอยู่ในสังคมเก่า จึงย่อมมีซากทัศนคติและความเคยชินของสังคมเก่าติดตัวอยู่ ซึ่งสละซากเก่า ๆ ได้ต่าง ๆ กันคือ

ประเภทที่ ๑ สละทัศนคติและความเคยชินของสังคมเก่าได้มากตลอดไป เพื่อรับใช้สังคมใหม่ที่สถาปนาขึ้นนั้นให้พัฒนาก้าวหน้า เพื่อเข้าสู่ระบบประชาธิปไตยสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ประเภทที่ ๒ สละสิ่งดังกล่าวเพียงเท่าที่ได้สถาปนาระบบสังคมใหม่ขึ้นแล้วก็พอใจเพียงแค่นั้น

ประเภทที่ ๓ สละสิ่งดังกล่าวจนถึงสถาปนาระบบสังคมใหม่ ครั้นแล้วก็พ้นจากที่สละเผด็จการทาสหรือทาส-ศักดินาขึ้นมาจนกลายเป็น “ได้อภิวัฒน์ ต่อการอภิวัฒน์” ซึ่งตนเองได้เคยพลีชีพพร้อมกับคณะพรรคหรือขบวนการได้กระทำมาบุคคลดังกล่าวนี้จึงขัดแย้งกับส่วนเป็น “อภิวัฒน์” ภายในคณะพรรคหรือขบวนการนั้น

๑.๒ จุดอ่อนของคณะราษฎรโดยเฉพาะ

ประการที่ ๑ ขาดการศึกษาถึงกฎแห่งความขัดแย้งในขบวนการเมืองและตัวอย่างในประวัติศาสตร์ดังกล่าวใน (ก) นั้น จึงทำให้สมาชิกส่วนมากขาดความระมัดระวังต่อการที่สมาชิกจำนวนหนึ่งพ้นจากที่สละเผด็จการทาส-ศักดินา ซึ่งเป็น “การได้อภิวัฒน์” ต่อการอภิวัฒน์ซึ่งตนเองได้เคยพลีชีพพร้อมกับคณะ

ประการที่ ๒ คิดแต่เพียงเอาชนะทาง “ยุทธวิธี” ในการยึดอำนาจรัฐเป็นสำคัญ โดยมิได้คิดให้รอบคอบว่าจะรักษาชัยชนะไว้ได้อย่างไรจึงจะไม่ถูก “การได้อภิวัฒน์” (Counter-revolution) ซึ่งจะทำให้ชาติต้องเดินถอยหลังเข้าคลอง

ประการที่ ๓ นอกจากท่านหัวหน้าคณะราษฎร ๓ ท่านคือ พระยาพหลพลพยุหเสนา, พระยาทรงสุรเดช, พระยาฤทธิอัคเนย์, มีความรู้ความชำนาญการทหารสามารถนำคณะยึดอำนาจรัฐได้สำเร็จแล้ว ส่วนสมาชิกหลายคนแม้มีความรู้ทางทฤษฎีวิชาเกี่ยวกับการสถาปนาประเทศ แต่ก็ขาดความชำนาญในการปฏิบัติและขาดความชำนาญในการติดต่อกับราษฎรอย่างกว้างขวาง

ประการที่ ๔ การเชิญท่านข้าราชการเก่ามาร่วมบริหารประเทศนั้น ผมหวังให้ท่านเหล่านั้นก้าวหน้ามากขึ้นไปกว่าที่ท่านจะทำได้ จึงเป็นเหตุให้เกิดความขัดแย้งรุนแรงในขบวนการอภิวัฒน์ถึงกับมีการปิดสภา และงดใช้รัฐธรรมนูญถาวรฉบับ ๑๐ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๗๕

๒. เหตุที่ทำให้ระบอบประชาธิปไตยของประเทศไทยยังไม่เกิดขึ้นอย่างแท้จริงจนทุกวันนี้ แม้ว่าคณะราษฎรมีจุดอ่อนหลายประการดังได้ตอบแล้วใน ๑.

นั้น แต่จุดอ่อนดังกล่าวได้ทำให้ระบอบประชาธิปไตยได้ล่าช้าไปถึงวันที่ ๕ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๙๘ เท่านั้น ที่ผมตอบทงษ์นี้มิใช่เป็นการแก้ตัว แต่ได้กล่าวตามหลักฐานแท้จริงซึ่งผมขอให้ท่านผู้อ่านคำตอบของผม โปรดพิจารณาหลักฐานดังต่อไปนี้

๒.๑ คณะราษฎรได้ต่อสู้ความขัดแย้งภายในคณะและการโต้ถ่วงกันจากภายในคณะ และจากภายนอกคณะมาหลายครั้งหลายหน แต่คณะราษฎรก็ได้ปฏิบัติตามหลัก ๖ ประการของคณะราษฎรให้สำเร็จไปก่อนวันที่ ๕ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๙๘ (อันเป็นวันที่ได้ประกาศใช้รัฐธรรมนูญประชาธิปไตยสมบูรณ์) คือ

หลักประการที่ ๑. จะต้องรักษาความเป็นเอกราชทั้งหลาย เช่น เอกราชในทางการเมือง ในทางศาล ในทางเศรษฐกิจ ฯลฯ ของประเทศไว้ให้มั่นคง

ผมหวังว่าท่านที่มีใจเป็นธรรม ก็อาจพิจารณาได้จากหลักฐานว่าคณะราษฎรได้แก้ไขสนธิสัญญาไม่เสมอภาคกับนานาประเทศได้สำเร็จ อันเป็นผลให้ประเทศไทยได้เอกราชสมบูรณ์ในทางการเมือง ในทางศาล และในทางเศรษฐกิจ

ต่อมาในระหว่างสงครามโลกครั้งที่ ๒ ซึ่งประเทศไทยถูกกองทัพญี่ปุ่นรุกราน และรัฐบาลไทยสมัยนั้นได้ประกาศสงครามและก่อสถานะสงครามแก่หลายประเทศสัมพันธมิตร ขบวนการเสรีไทยก็ได้ร่วมมือกับสัมพันธมิตรในการต่อสู้ญี่ปุ่นผู้รุกราน อันเป็นผลให้สัมพันธมิตรรับรองความเป็นเอกราชของชาติไทย ดังปรากฏเอกสารหลักฐานต่าง ๆ ซึ่งผมได้นำลงพิมพ์ไว้ในหนังสือของผมว่าด้วย “จดหมายของนายปรีดี พนมยงค์ ถึงพระพิศาลสุภุมวิท เรื่องหนังสือจดหมายเหตุของเสรีไทยเกี่ยวกับปฏิบัติการในแคนดี้ นิวเดลี และสหรัฐอเมริกา”

หลักประการที่ ๒. จะต้องรักษาความปลอดภัยในประเทศให้การประทุษร้ายต่อกันลดน้อยลงให้มาก

ผมหวังว่าท่านผู้มีใจเป็นธรรม สามารถเปรียบเทียบสถิติการประทุษร้ายต่อกันสมัยก่อนวันที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๔๙๕ กับภายหลัง ๒๔ มิถุนายนปีนั้นว่า จำนวนการประทุษร้ายภายหลัง ๒๔ มิถุนายนนั้นได้ลดน้อยลงมากเพียงใด และขอให้

ท่านผู้มีใจเป็นธรรมเปรียบเทียบสถิติการประทุษร้ายภายหลังวันที่ ๘ พฤศจิกายน อันเป็นวันล้มระบอบประชาธิปไตยตามรัฐธรรมนูญ ๕ พฤษภาคม ๒๕๕๕ เป็นต้นมานั้นว่า การประทุษร้ายต่อกันได้เพิ่มขึ้นมากขนาดไหน

หลักประการที่ ๓ จะต้องบำรุงความสุขของราษฎรในทางเศรษฐกิจ โดยรัฐบาลใหม่จะหางานให้ราษฎรทุก ๆ คนทำ จะวางโครงการการเศรษฐกิจแห่งชาติไม่ปล่อยให้ราษฎรอดอยาก

ผมหวังว่าท่านผู้มีใจเป็นธรรมก็ทราบแล้วว่า ผมในนามของสมาชิกคณะราษฎรส่วนมากได้เสนอเค้าโครงเศรษฐกิจแห่งชาติตามหลักประการที่ ๓ นั้น แต่ก็เกิดอุปสรรคขัดขวางที่ไม่อาจวางโครงการตามเค้าโครงกรที่ผมได้เสนอนั้นได้ แม้กระนั้นคณะราษฎรก็ได้พยายามที่จะบำรุงความสุขสมบูรณ์ของราษฎรในทางเศรษฐกิจโดยหางานให้ราษฎรจำนวนมากได้ทำจึงไม่ปล่อยให้ราษฎรอดอยาก ขอให้ท่านที่มีความปรารถนาดีโปรดพิจารณาสถิติถึงการโจรกรรม อันเนื่องจากความอดอยากของราษฎรนั้นในสมัยก่อน ๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๕ กับภายหลัง ๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๕ และภายหลัง ๘ พฤศจิกายน ๒๔๘๐ เป็นต้นมาตามที่ปรากฏชัดแจ้งอยู่ในเวลานี้

หลักประการที่ ๔ จะต้องให้ราษฎรได้สิทธิเสมอภาคกัน

ท่านที่มีใจเป็นธรรมซึ่งศึกษาประวัติศาสตร์แห่งความไม่เสมอภาคก็ย่อมทราบแล้วว่าก่อน ๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๕ นั้น พระบรมวงศานุวงศ์ตั้งแต่ชั้นหม่อมเจ้าขึ้นไปมีสิทธิพิเศษกว่าสามัญชนหลายประการ อาทิในทางการศาลที่ท่านเหล่านั้นต้องหาเป็นจำเลยในคดีอาญาที่ไม่ต้องขึ้นต่อศาลอาญา หากพระองค์ทรงขึ้นต่อศาลกระทรวงวังเป็นพิเศษ ฯลฯ ธรรมนูญการปกครองแผ่นดินชั่วคราวฉบับ ๒๗ มิถุนายน ๒๔๗๕ ก็ได้สถาปนาสิทธิเสมอภาคกันของราษฎรไทยทั้งหลายอันเป็นแบบฉบับของรัฐธรรมนูญฉบับต่อ ๆ มา

หลักประการที่ ๕ จะต้องให้ราษฎรได้มีเสรีภาพ มีความเป็นอิสระ เมื่อเสรีภาพนี้ไม่ขัดต่อหลัก ๔ ประการดังกล่าวข้างต้น

ท่านผู้มีใจเป็นธรรมก็ย่อมเปรียบเทียบได้ว่าเมื่อก่อน ๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๕ นั้นราษฎรมีเสรีภาพสมบูรณ์อย่างใดบ้างเมื่อเทียบกับภายหลัง ๒๔ มิถุนายนนั้น และเทียบกับภายหลังรัฐประหาร ๘ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๙๐ อันเป็นวันล้มระบบประชาธิปไตยตามรัฐธรรมนูญฉบับ ๒๔๘๕ นั้นว่าแม้แต่จะได้มีการเขียนเรื่องสิทธิเสรีภาพของราษฎรไว้ แต่ในทางปฏิบัติได้มีการหลีกเลี่ยงโดยวิธีประกาศภาวะฉุกเฉินและประกาศกฏอัยการศึกเกินกว่าความจำเป็นเพียงใดบ้าง

หลักประการที่ ๖ จะต้องให้การศึกษารวมทั้งแก่ราษฎร

ท่านที่มีใจเป็นธรรมก็ย่อมเห็นได้โดยเปรียบเทียบว่าเมื่อก่อน ๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๕ นั้น การศึกษาได้ถูกจำกัดอย่างไรและภายหลัง ๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๕ ราษฎรมีสิทธิศึกษาอย่างเต็มที่เพียงใด และภายหลัง ๘ พฤศจิกายน ๒๔๙๐ เป็นต้นจนถึงปัจจุบันนี้ ราษฎรต้องถูกจำกัดการศึกษาอย่างใดบ้าง

๒.๒ คณะราษฎรได้ดำเนินการเป็นขั้น ๆ ไป เพื่อสถาปนาระบอบประชาธิปไตยของประเทศไทย ซึ่งผมหวังว่าท่านผู้มีใจเป็นธรรมย่อมพิจารณาได้จากรัฐธรรมนูญดังต่อไปนี้

ฉบับที่ ๑ รัฐธรรมนูญการปกครองแผ่นดินฉบับชั่วคราวฉบับ ๒๗ มิถุนายน ๒๔๗๕ เป็นฉบับที่ถูกต้องสมบูรณ์ทั้งทางนิติบัญญัติและพฤตินัย เพราะรัฐธรรมนูญฉบับนี้ พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ ได้ลงพระปรมาภิไธยพระราชทาน ในขณะที่พระองค์ทรงเป็นพระมหากษัตริย์สมบูรณ์ในฐานะกษัตริย์ ซึ่งทรงเป็นตัวแทนโดยสมบูรณ์ของปวงชนชาวไทย ที่จะทรงปฏิบัติกิจการอย่างใด ๆ ได้โดยไม่ต้องมีบุคคลที่มีตำแหน่งโดยชอบด้วยกฎหมายลงนามรับรองสนองพระบรมราชโองการ

ฉบับที่ ๒ รัฐธรรมนูญฉบับ ๑๐ ธันวาคม ๒๔๗๕ ได้บัญญัติขึ้นตามวิธีการที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญฯ ฉบับ ๒๗ มิถุนายน ๒๔๗๕ รัฐธรรมนูญฉบับ ๑๐ ธันวาคม ๒๔๗๕ จึงถูกต้องสมบูรณ์ทั้งทางนิติบัญญัติและพฤตินัย ส่วนบทเฉพาะกาล

นั้นเป็นเรื่องของระยะหัวเลี้ยวหัวต่อ ที่มีการเปลี่ยนระบบสังคมที่สำคัญเมื่อพ้นระยะหัวต่อในระยะ ๑๐ ปี (ต่อมาก็คือเป็น ๒๐ ปี แต่เมื่อใช้มาเพียง ๑๔ ปีก็ยกเลิกบทเฉพาะกาล) แล้วก็จะเหลือแต่ตัวบทที่เป็นประชาธิปไตยอย่างครบถ้วน

ฉบับที่ ๓ รัฐธรรมนูญฉบับ ๕ พฤษภาคม ๒๔๘๕ ได้บัญญัติขึ้นตามวิธีการที่บัญญัติไว้โดยรัฐธรรมนูญฉบับ ๑๐ ธันวาคม ๒๔๗๕ ซึ่งเป็นแม่บท รัฐธรรมนูญฉบับ ๒๔๘๕ จึงถูกต้องสมบูรณ์และในสาระก็เป็นประชาธิปไตยสมบูรณ์เพราะได้ยกเลิกบทเฉพาะกาลที่ให้สมาชิกประเภทที่ ๒ นั้น

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา เป็นผู้ที่ได้รับเลือกตั้งจากราษฎรมิใช่โดยการแต่งตั้งจึงเป็นระบบการปกครองประชาธิปไตยสมบูรณ์ แม้ว่า จะได้มีบทเฉพาะกาลกำหนดไว้ เฉพาะวาระเริ่มแรกให้มีการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาโดยองค์การเลือกตั้ง แต่องค์การเลือกตั้งนั้นก็ประกอบด้วยผู้ที่เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอยู่ในวันสุดท้ายก่อนใช้รัฐธรรมนูญฉบับนี้ เมื่อครบวาระแรกแล้วผู้ที่ราษฎรเลือกตั้งก็เป็นสมาชิกวุฒิสภาตามวิธีที่นิยมกันในประเทศประชาธิปไตย

๒.๓ ท่านที่มีใจเป็นธรรม โปรดพิจารณาหลักฐานประวัติศาสตร์ระบบรัฐธรรมนูญ ท่านก็ทราบได้ไม่ยากเลยว่าคณะรัฐประหาร ๘ พฤศจิกายน ๒๔๙๐ ล้มระบบรัฐธรรมนูญประชาธิปไตยดังกล่าวแล้ว ได้สถาปนาระบบรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับชั่วคราวลงวันที่ ๕ พฤศจิกายน ๒๔๙๐ ท่านจะเห็นได้จากราชกิจจานุเบกษาฉบับพิเศษลงวันที่ ๘ พฤศจิกายน ๒๔๙๐ ว่าระบบรัฐธรรมนูญอันเป็นแม่บทใหม่ที่คณะรัฐประหารสถาปนาขึ้นนั้นไม่สมบูรณ์ในทางนิรนัย เพราะเหตุดังต่อไปนี้

ประการที่ ๑ หัวเรื่องของรัฐธรรมนูญนั้นได้กล่าวถึงผู้ลงนามให้ใช้รัฐธรรมนูญไว้ดังต่อไปนี้

“ในพระปรมาภิไธยสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช

คณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์

รังสิต กรมขุนชัยนาทนเรนทร

ให้ไว้ ณ วันที่ ๕ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

เป็นปีที่ ๒ ในรัชกาลปัจจุบัน”

ท่านผู้มีใจเป็นธรรมก็สังเกตได้ไม่ยากว่า คำว่า “คณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์” นั้นหมายถึง “บุคคลตั้งแต่ ๒ คนขึ้นไป” ซึ่งมีใช้ “บุคคลเดียว” เป็นคณะ อันที่จริงขณะนั้นคณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ประกอบด้วย ๒ ท่าน คือ (๑) กรมขุนชัยนาท ๆ และ (๒) พระยามานวราชเสวี รัฐสภาได้แต่งตั้งท่านทั้ง ๒ นี้เป็นคณะ ๆ โดยมีข้อกำหนดว่าต้องให้ท่านทั้งสองลงนามในเอกสารทางราชการใด ๆ จึงจะถูกต้องตามกฎหมาย ฉะนั้นการที่กรมขุนชัยนาท ๆ พระองค์เดียวลงพระนามอ้างว่าเป็นคณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์นั้นจึงเป็นโมฆะ

ประการที่ ๒ ผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการนั้น ปรากฏตามราชกิจจานุเบกษาฉบับที่อ้างถึงดังต่อไปนี้

“จอมพล ป. พิบูลสงคราม

ผู้บัญชาการทหารแห่งประเทศไทย

๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๐”

ท่านผู้มีใจเป็นธรรมก็ย่อมทราบแล้วว่าตามระบอบประชาธิปไตยนั้น ผู้รับสนองพระบรมราชโองการต้องเป็น “รัฐมนตรี” ซึ่งเป็นผู้ที่พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งขึ้นโดยได้รับความไว้วางใจจากสภาผู้แทนราษฎร ส่วนตำแหน่งผู้บัญชาการทหารแห่งประเทศไทยนั้นเป็นผู้ที่คณะรัฐประหาร ๘ พ.ย. แต่งตั้งให้ ฉะนั้นรัฐธรรมนูญชั่วคราวฉบับ ๕ พ.ย. ๒๕๕๐ ที่เป็นแม่บทของระบบการเมืองใหม่แห่งประเทศไทยนั้นจึงเป็นโมฆะมาตั้งแต่ต้น

รัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราว ๘ พ.ย. ๒๕๕๐ ที่มีฉายาว่า “รัฐธรรมนูญใต้ตุ่ม” นั้น ได้จัดตั้ง “วุฒิสภา” ซึ่งรัฐบาลเป็นผู้เลือกคัดแล้ว เสนอพระมหากษัตริย์ให้ทรงแต่งตั้ง ดังนั้น ระบอบประชาธิปไตยของประเทศไทยจึงต้องชะงักลงโดยระบบ สังกมที่คณะรัฐประหาร ๘ พ.ย. ได้สถาปนาขึ้นนั้น และเป็นแม่บทกับตัวอย่าง ให้แก่ระบบรัฐธรรมนูญ อื่นมากมายหลายฉบับจนถึงปัจจุบันนี้ ที่ปรากฏว่านับตั้งแต่ ๘ พ.ย. ๒๕๕๐ เป็นต้นมานั้น ประเทศไทยมิได้เข้าสู่ประชาธิปไตยสมบูรณ์ หากบางครั้งวุฒิสมาชิกเป็นผู้ได้รับการแต่งตั้ง ดังที่นิตยสารหนังสือพิมพ์หลายฉบับเรียกกันว่า “ประชาธิปไตยครึ่งใบ” ขอให้ท่านผู้มีใจเป็นธรรม โปรดพิจารณาว่า ผู้ใด คณะใดบ้างที่ทำให้ระบอบประชาธิปไตยของไทยยังไม่เกิดขึ้นอย่างแท้จริงจนทุกวันนี้

ตอนที่ ๒

ส่วนที่ ๖

นายปรีดี พนมยงค์

ตอบสัมภาษณ์

ผู้แทนสหภาพเพื่อสิทธิเสรีภาพของประชาชน เมื่อ ๒๔ มิถุนายน ๒๕๒๓
เรื่อง

การพัฒนาประชาธิปไตยตามปรัชญาของคณะราษฎรระหว่างเวลา ๑๔ ปี
ที่คณะราษฎรมีหน้าที่บริหารหรือควบคุมการบริหารราชการแผ่นดิน, การ
ที่ประชาธิปไตยถูกตั้งให้ถอยหลังเข้าคลองโดยบุคคลและคณะบุคคลอื่น ๆ
ตั้งแต่ภายหลังรัฐประหาร ๘ พ.ย. ๒๔๙๐, สมุฏฐานลัทธิราษฎรบังหลวงกับ
วิธีแก้ไข, การใช้จิตใจวิทยาศาสตร์วิเคราะห์คำบอกเล่าและข้อเขียน ฯลฯ

ข้อ ๑.

ผู้แทนสหภาพเพื่อสิทธิเสรีภาพของประชาชน :

วันที่ ๒๔ มิถุนายน เป็นวันที่มีความสำคัญยิ่งในประวัติศาสตร์ของประเทศไทย เหตุการณ์สำคัญแห่งการเปลี่ยนแปลงการปกครองซึ่งเกิดขึ้นเมื่อ ๔๘ ปีก่อนนั้น นับเป็นจุดเริ่มต้นของยุคสมัยปัจจุบันหรือยุคสมัยแห่งประชาธิปไตย ตลอดเวลา ๔๘ ปีที่ผ่านมาได้มีเหตุการณ์ผันผวนทางการเมืองต่าง ๆ นานาและมีบ่อยครั้งเหลือเกินที่เจตนาจะมีให้ “อำนาจการปกครองเป็นของปวงชน” นั้นได้ถูกทอดทิ้งไป ในวาระครบรอบ ๔๘ ปีแห่งการเปลี่ยนแปลงการปกครองนี้ จึงเป็นโอกาสอันควรที่จะน้อมระลึกถึงเหตุการณ์ดังกล่าว ตลอดจนไตร่ตรองถึงปรัชญาของคณะราษฎร ซึ่งเป็นผู้ที่อุทิศตนและชักนำอุดมการณ์แห่งประชาธิปไตยมาเผยแพร่และปฏิบัติในประเทศไทย

๔๘ ปีนั้นเทียบเป็นเวลาได้ราวสองชั่วรุ่นของคน รุ่นที่เริ่มมีบทบาทเป็นผู้
นำของประเทศในขณะนั้นหลายคนก็ยังไม่เกิดเมื่อปี ๒๔๗๕ หลายคนก็ยังมีอายุน้อย
อยู่ในขณะนั้น จึงอาจจะไม่ทราบเรื่องราวโดยละเอียดและถ่องแท้ ดังนั้นในโอกาส
นี้ใคร่ขอกราบเรียนเชิญ ฯ พล ฯ ท่านปรีดี พนมยงค์ หัวหน้าสายพลเรือนของคณะ
ราษฎรได้กล่าวถึงเหตุการณ์ในครั้งนั้น เพื่อให้อนุชนรับทราบและจารึกไว้ต่อไป

ฯพล ฯ ปรีดี พนมยงค์ :

ผมขอขอบคุณสหภาพเพื่อสิทธิเสรีภาพของประชาชน ที่ได้ระลึกถึงวันสำคัญ
แห่งประวัติศาสตร์ไทย ผมยินดีตอบคำถามสัมภาษณ์ของสหภาพ ฯ โดยเขียน
คำตอบพอสังเขป เพื่อนำไปเสนอผู้รักชาติรักประชาธิปไตยรับไว้ประกอบการ
พิจารณา ผมขอให้นักศึกษาผู้หนึ่งอ่านคำตอบแทนตัวผมด้วย

ข้อ ๒.

ผู้แทนสหภาพ ฯ :

ก่อนอื่นใคร่ขอเรียนถามถึงปณิธานของคณะราษฎรในปี ๒๔๗๕

ป.พ. :

ความมุ่งหมายหรือปณิธานของคณะราษฎร ปรากฏตามคำแถลงของคณะ
ราษฎรเมื่อวันที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๕ และเอกสารหลักฐานหลายฉบับของทาง
ราชการและทางรัฐสภา ที่ได้ประกาศใช้รัฐธรรมนูญประชาธิปไตยสมบูรณ์เมื่อวันที่
๕ พฤษภาคม ๒๔๗๕

สาระสำคัญ คือ

๑. เปลี่ยนการปกครองแผ่นดิน ที่พระมหากษัตริย์ทรงมีพระราชอำนาจ
เหนือกฎหมาย (เรียกตามศัพท์ไทยว่า “สมบูรณาญาสิทธิราชย์”) นั้น มาสู่ระบบ
ประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขภายใต้รัฐธรรมนูญประชาธิปไตย

๒. พัฒนาประเทศตามหลัก ๖ ประการของคณะราษฎร คือ

(๑) จะต้องรักษาความเป็นเอกราชทั้งหลาย เช่น เอกราชในทางการเมือง ในทางศาล ในทางเศรษฐกิจ ฯลฯ ของประเทศไว้ให้มั่นคง

(๒) จะต้องรักษาความปลอดภัยในประเทศ ให้การประทุษร้ายต่อกันลดน้อยลงให้มากที่สุด

(๓) จะต้องบำรุงความสุขสมบูรณ์ของราษฎรในทางเศรษฐกิจ โดยรัฐบาลใหม่จะหางานให้ราษฎรทุกคนทำ จะวางโครงการเศรษฐกิจแห่งชาติ ไม่ปล่อยให้ราษฎรอดอยาง

(๔) จะต้องให้ราษฎรได้สิทธิเสมอภาคกัน

(๕) จะต้องให้ราษฎรมีเสรีภาพ มีความเป็นอิสระ เมื่อเสรีภาพนี้ไม่ขัดต่อหลัก ๔ ประการดังกล่าวข้างต้น

(๖) จะต้องให้การศึกษาย่างเต็มที่แก่ราษฎร

คุณจะเห็นได้ว่า ความมุ่งหมายหรือปณิธานของคณะราษฎรนั้นตรงกับหลักการแห่งสิทธิมนุษยชน (Human rights)

ข้อ ๓.

ผู้แทนสหภาพ ฯ :

มาบัดนี้เหตุการณ์ได้ล่วงเลยมาแล้ว ๔๘ ปี ๆ พล ฯ พอดีประมาณได้ใหม่ครั้นว่า ประเทศไทยได้พัฒนาสมตามความมุ่งหมายหรือปณิธานของการเปลี่ยนแปลงการปกครองมากน้อยเพียงใด

ป.พ. :

ก่อนอื่นผมขอให้คุณและสหภาพ ฯ โปรดสังเกตว่า ระหว่างเวลา ๔๘ ปี ตั้งแต่ ๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๕ เป็นต้นมานั้น สยามหรือประเทศไทยได้มีระบบปกครองหลายระบบที่แตกต่างกัน จึงมิได้มีแต่เพียงคณะราษฎรเท่านั้นซึ่งมีหน้าที่บริ-

หารหรือควบคุมการบริหารราชการแผ่นดิน หากมีคณะบุคคลหรือกลุ่มบุคคลอื่น ๆ อีกหลายคณะหลายกลุ่ม ซึ่งมีหน้าที่บริหารราชการแผ่นดินตามระบบที่แตกต่างกับ คณะราษฎร

คณะบุคคลหรือบุคคลอื่น ๆ นอกจากคณะราษฎรนั้น ก็มีชื่อของคณะบุคคล ปรากฏแจ้งอยู่แล้ว อาทิ

- (๑) คณะรัฐประหาร (๘ พ.ย. ๒๔๕๐)
- (๒) คณะบริหารประเทศชั่วคราว (๒๕ พ.ย. ๒๔๕๔)
- (๓) คณะทหาร (๑๖ ก.ย. ๒๕๐๐)
- (๔) คณะปฏิวัติ (๒๐ ต.ค. ๒๕๐๑)
- (๕) คณะปฏิวัติ (๑๗ พ.ย. ๒๕๑๔)
- (๖) สมัชชาแห่งชาติ (๑๐ ธ.ค. ๒๕๑๖)
- (๗) คณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน (๖ ต.ค. ๒๕๑๕)
- (๘) คณะปฏิวัติ (๒๐ ต.ค. ๒๕๒๐)
- (๙) รัฐบาลที่ตั้งขึ้นตามระบบต่าง ๆ ซึ่งมีได้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญประชาธิปไตย

คุณและสหภาพ ฯ ย่อมสังเกตได้ว่า ในระหว่างเวลา ๓๓ ปีนับตั้งแต่รัฐประหาร ๘ พ.ย. ๒๔๕๐ จนถึงปัจจุบันนี้ ภายในประเทศไทยได้มีการเปลี่ยนแปลงระบบปกครอง และเปลี่ยนรัฐบาลโดยวิธีที่มีวิถีทางรัฐธรรมนูญประชาธิปไตยมากมายหลายครั้ง จนเหลืออวัยวะของสามัญชนที่จะนับให้ครบถ้วนได้ แม้ว่าประเทศในอเมริกากลางและอเมริกาใต้ที่เคยชนะประวัติการณ์มาก่อนประเทศไทยว่ามีสถิติสูงในการยึดอำนาจรัฐเปลี่ยนระบบปกครองและรัฐบาลนั้น แต่ก็สู้ประเทศไทยไม่ได้ที่ในระยะเวลาเท่ากัน คือ ๓๓ ปีนั้น มีสถิติสูงสุดยิ่งกว่าประเทศอื่น ๆ ในการยึดอำนาจรัฐเปลี่ยนระบบและเปลี่ยนรัฐบาลที่มีวิถีทางประชาธิปไตย

ฉะนั้น ผมขอให้คุณและสหภาพ ฯ จำแนกคำถามสัมภาษณ์ออกเป็น ๒ ตอน

ตอนที่หนึ่ง การพัฒนาประเทศไทย ตามปณิธานของคณะราษฎรระหว่างเวลา ๑๔ ปีเศษที่คณะราษฎรมีหน้าที่บริหารหรือควบคุมการบริหารราชการแผ่นดิน

ตอนที่สอง การพัฒนาประเทศไทย ภายหลังที่คณะราษฎรพ้นจากหน้าที่บริหารหรือควบคุมการบริหารราชการแผ่นดินแล้ว

ข้อ ๔.

ผู้แทนสหภาพ ฯ :

ขอเรียนถามว่า ในตอนที่คณะราษฎรมีหน้าที่บริหารหรือควบคุมการบริหารราชการแผ่นดินนั้น คณะราษฎรได้ปฏิบัติให้สำเร็จตามความมุ่งหมายหรือปณิธานของคณะราษฎรในการสถาปนาระบบประชาธิปไตยอย่างไร

ป.พ. :

ในระหว่างเวลา ๑๔ ปีเศษตั้งแต่วันที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๕ จนถึงวันที่ ๕ พฤษภาคม ๒๔๘๕ อันเป็นวันประกาศใช้รัฐธรรมนูญประชาธิปไตยสมบูรณ์นั้น คณะราษฎรได้ดำเนินการเป็นขั้น ๆ ไปในการสถาปนาระบบปกครองประชาธิปไตยดังต่อไปนี้

ขั้นที่ ๑ ระบบประชาธิปไตยตามรัฐธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยามฉบับชั่วคราวฉบับ ๒๗ มิถุนายน ๒๔๗๕ ซึ่งตราขึ้นโดยถูกต้องสมบูรณ์ทั้งทางนิติบัญญัติและพฤตินัย เพราะรัฐธรรมนูญฉบับนี้พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ ได้ทรงลงพระปรมาภิไธยพระราชทาน ในขณะที่พระองค์ทรงเป็นพระมหากษัตริย์สมบูรณ์ตามสิทธิราชย์ซึ่งทรงเป็นตัวแทนโดยสมบูรณ์ของปวงชนชาวไทย ที่จะทรงปฏิบัติกิจการใด ๆ ได้ โดยไม่ต้องมีบุคคลที่มีตำแหน่งโดยชอบด้วยกฎหมายลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ

โปรดสังเกตด้วยว่าพระราชกำหนดนิรโทษกรรมฉบับ ๒๖ มิถุนายน ๒๔๗๕ นั้น ได้ตราขึ้นถูกต้องตามกฎหมาย เพราะขณะลงพระปรมาภิไธยพระราชทานนั้น

พระมหากษัตริย์ยังทรงสมบูรณาญาสิทธิราชย์ ซึ่งทรงเป็นตัวแทนโดยสมบูรณ์ของปวงชนชาวไทยตามเหตุผลที่กล่าวแล้วข้างบนนี้

ขั้นที่ ๒ ระบบประชาธิปไตยตามรัฐธรรมนูญฉบับ ๑๐ ธันวาคม ๒๔๗๕ ได้บัญญัติขึ้นตามวิธีการที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ ฯ ฉบับ ๒๗ มิถุนายน ๒๔๗๕ มิใช่บัญญัติขึ้นโดยผลการของคณะราษฎร ดังนั้น รัฐธรรมนูญ ๑๐ ธันวาคม ๒๔๗๕ จึงถูกต้องสมบูรณ์ทั้งทางนิติบัญญัติและพฤตินัย ส่วนบทเฉพาะกาลนั้นที่ให้มีสมาชิกประเภทที่ ๒ ซึ่งได้รับการแต่งตั้งเป็นจำนวนกึ่งหนึ่งในสภาผู้แทนราษฎรนั้น เป็นเรื่องของระยะหัวเลี้ยวหัวต่อที่มีการเปลี่ยนแปลงระบบสังคมที่สำคัญในระยะ ๑๐ ปีต่อมาแก้ไขเป็น ๒๐ ปี แต่เมื่อใช้มาเพียง ๑๔ ปี ได้มีรัฐธรรมนูญฉบับ ๕ พฤษภาคม ๒๔๘๕ แล้ว บทเฉพาะกาลดังกล่าวนั้นก็ยกเลิกไป

ผมขอให้ออกข้อสังเกตไว้ในที่นี้ว่า ภายหลัง ๓ เดือนที่ได้ประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับ ๑๐ ธันวาคม ๒๔๗๕ แล้วนั้น ครั้นถึงวันที่ ๑ เมษายน ๒๔๗๖ (ตามปฏิทินสมัยนั้น) พระยามโนปกรณ ๑ นายกรัฐมนตรีกับรัฐมนตรีจำนวนหนึ่งได้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการให้ปิดสภาผู้แทนราษฎรและงดใช้รัฐธรรมนูญฉบับนั้น

ต่อมาอีก ๒ เดือนเศษ คือ ในวันที่ ๒๖ มิถุนายน ๒๔๗๖ พระยาพหลพลพยุหเสนาหัวหน้าคณะราษฎรได้นำทหารบก, ทหารเรือ, พลเรือน ยึดอำนาจการปกครองอีกครั้งหนึ่งแล้วกราบบังคมทูลขอให้ทรงเปิดสภา ฯ และใช้รัฐธรรมนูญฉบับ ๑๐ ธันวาคมนั้น จึงได้ทรงพระราชกรุณาโปรดเกล้า ฯ ให้เปิดสภาและใช้รัฐธรรมนูญฉบับนั้นต่อไป

ขั้นที่ ๓ ระบบประชาธิปไตยตามรัฐธรรมนูญฉบับ ๕ พฤษภาคม ๒๔๘๕ ได้บัญญัติขึ้นตามวิธีการที่บัญญัติไว้โดยรัฐธรรมนูญฉบับ ๑๐ ธันวาคม ๒๔๗๕ ซึ่งเป็นแม่บท ดังนั้นรัฐธรรมนูญฉบับ ๒๔๘๕ จึงถูกต้องสมบูรณ์และในสาระก็เป็นประชาธิปไตยสมบูรณ์ เพราะสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกพฤฒสภาเป็นผู้ที่ได้รับเลือกตั้งจากราษฎร แม้ว่าจะได้มีบทเฉพาะกาลกำหนดไว้ เฉพาะวาระเริ่มแรกให้มีการตั้งสมาชิกพฤฒสภาโดยองค์การเลือกตั้ง แต่องค์การเลือกตั้งประ-

กอบด้วยผู้ที่เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอยู่ในวันสุดท้ายก่อนการใช้รัฐธรรมนูญฉบับนี้ เมื่อครบวาระแรกแล้วผู้ที่ราษฎรเลือกก็เป็นสมาชิกพรรคสภาตามที่นิยมกันในประเทศประชาธิปไตย

ระบบปกครองรัฐธรรมนูญฉบับ ๕ พฤษภาคม ๒๔๘๕ จึงเป็นประชาธิปไตยถูกต้องตามหลักประชาธิปไตย “แบบการปกครองที่ล้อมติปวงชนเป็นใหญ่”

อนึ่ง รัฐธรรมนูญฉบับนี้ก็ได้บัญญัติให้ประชาชนมีสิทธิมนุษยชนอย่างสมบูรณ์ดังปรากฏความดังต่อไปนี้

มาตรา ๑๓ บุคคลย่อมมีเสรีภาพสมบูรณ์ในการถือศาสนา หรือลัทธินิยมใด ๆ และย่อมมีเสรีภาพในการปฏิบัติพิธีกรรมตามความเชื่อถือของตน เมื่อไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อหน้าที่ของพลเมือง และไม่เป็นการขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน

มาตรา ๑๔ บุคคลย่อมมีเสรีภาพสมบูรณ์ในร่างกาย เลหสถาน ทวิษสัน การพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณา การศึกษาอบรม การชุมนุมสาธารณะ การตั้งสมาคม การตั้งคณะพรรคการเมือง การอาชีพ ทั้งในภายใต้งบบังคับแห่งกฎหมาย

มาตรา ๑๕ บุคคลย่อมมีสิทธิเสนอเรื่องราวร้องทุกข์ภายในเงื่อนไขและวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ

ระบบปกครองแผ่นดินตามรัฐธรรมนูญที่อ้างข้างบนนั้น จึงตรงกับหลักการว่าด้วย “สิทธิมนุษยชน”

ผมขอให้คุณและสหภาพ ฯ โปรดเปรียบเทียบว่าระบบปกครองต่าง ๆ ตั้งแต่รัฐประหาร ๘ พ.ย. ๒๔๙๐ เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบันนั้นเป็นประชาธิปไตยและถูกต้องตามหลักการว่าด้วย “สิทธิมนุษยชน” เพียงใดหรือไม่

ข้อ ๕.

ผู้แทนสหภาพ ฯ :

ขอเรียนถามว่าคณะราษฎรได้ปฏิบัติตามหลัก ๖ ประการของคณะราษฎรสำเร็จไปในระหว่างเวลาที่คณะราษฎรมีอำนาจหน้าที่บริหารราชการแผ่นดินนั้นเพียงใดบ้าง

ป.พ. :

คณะราษฎรได้ต่อสู้ความขัดแย้งภายในคณะ และต่อสู้การโต้เถียงกันจากภายในคณะและจากภายนอกคณะมาหลายครั้งหลายหน แต่สมาชิกส่วนมากของคณะราษฎรก็ได้ปฏิบัติตามหลัก ๖ ประการของคณะราษฎรสำเร็จไปก่อนวันที่ ๕ พ.ค. ๒๔๘๕ (อันเป็นวันที่ได้ประกาศใช้รัฐธรรมนูญประชาธิปไตยสมบูรณ์) คือ

(๑) หลักประการที่ ๑ จะต้องรักษาความเป็นเอกราชทั้งหลาย เช่น เอกราชในทางการเมือง ในทางศาล ในทางเศรษฐกิจ ฯลฯ ของประเทศไว้ให้มั่นคง

ผมขอให้คุณและสหภาพ ฯ โปรดระลึกถึงฐานะของสยามหรือประเทศไทย ก่อน ๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๕ ว่าสมัยนั้นประเทศไทยไม่มีความเป็นเอกราชและอธิปไตยสมบูรณ์ เพราะจำต้องทำสนธิสัญญาไม่เสมอภาคกับประเทศทุนนิยมสมัยใหม่ หรือที่เรียกว่า จักรวรรดินิยม (Imperialism) หลายประเทศที่มีสิทธิพิเศษเหนือประเทศไทยหลายประการ อาทิ คนในบังคับต่างประเทศเหล่านั้นทำผิดในดินแดนประเทศไทย แต่ศาลไทยก็ไม่มีอำนาจตัดสินชำระลงโทษคนทำผิดเหล่านั้น หากรัฐบาลไทยต้องส่งตัวคนต่างประเทศที่ทำผิดนั้น ไปให้ศาลกงสุลของต่างประเทศชำระคดี แม้ต่อมาบางประเทศ อาทิ อังกฤษและฝรั่งเศสยอมผ่อนผันให้มีศาลต่างประเทศ และศาลคดีต่างประเทศ ซึ่งประกอบด้วยผู้พิพากษาไทย และที่ปรึกษากฎหมายชาวยุโรปร่วมกันพิจารณาพิพากษาคดีคนในบังคับอังกฤษและฝรั่งเศสนั้นก็ตาม แต่ในสนธิสัญญาที่ได้กำหนดไว้ถือว่าถ้าความเห็นของผู้พิพากษาไทยกับที่-

ปรึกษากฎหมายชาวยุโรปขัดแย้งกัน ก็ให้ถือเอาความเห็นของที่ปรึกษากฎหมายชาวยุโรปเป็นใหญ่กว่าความเห็นของผู้พิพากษาไทย โดยไม่ต้องคำนึงว่าผู้พิพากษาไทยมีจำนวนมากกว่าที่ปรึกษาชาวยุโรป แม้กระนั้นในสนธิสัญญาก็ยังได้กำหนดไว้ดีกว่า คดีที่อยู่ในศาลต่างประเทศจนถึงที่สุดอังกฤษก็ยังมีอำนาจที่จะถอนคดีไปชำระที่ศาลกงสุลอังกฤษได้ สถานกงสุลของหลายประเทศมีศาลและมีคุกสำหรับคนในบังคับของตนโดยเฉพาะ และสิทธิพิเศษอื่น ๆ ที่เรียกตามศัพท์กฎหมายระหว่างประเทศว่า “สภาพนอกอาณาเขต” (Extraterritoriality)

ส่วนในทางเศรษฐกิจนั้น ประเทศจักรวรรดินิยมดังกล่าวก็มีสิทธิพิเศษตามสนธิสัญญาไม่เสมอภาค คือ ประเทศไทยถูกบังคับให้เก็บภาษีขาเข้าได้ตามที่สนธิสัญญากำหนดไว้คือ เดิมเก็บภาษีขาเข้าได้เพียงร้อยละ ๓ ของราคาสินค้าขาเข้า เมื่รัฐบาลสมบูรณาญาสิทธิราชย์ได้มีการแก้ไขสนธิสัญญาให้ประเทศไทยได้สิทธิมากขึ้น แต่ก็ยังมีข้อกำหนดอัตราภาษีศุลกากรไว้อีกหลายประการ อีกทั้งจักรวรรดินิยมหลายประเทศได้มีสิทธิพิเศษโดยได้สัมปทานป่าไม้เหมืองแร่ การเดินเรือ ฯลฯ และมีอำนาจกบอภิศิพลในทางการเมืองเหนือประเทศไทย

ต่อมาใน พ.ศ. ๒๔๘๐ รัฐบาลซึ่งพระยาพหลฯ หัวหน้าคณะราษฎรเป็นนายกรัฐมนตรีนั้น ได้บอกเลิกสนธิสัญญาไม่เสมอภาคกับประเทศจักรวรรดินิยมหลายประเทศดังกล่าวแล้ว ได้มีการเจรจาสนธิสัญญาฉบับใหม่ที่ประเทศไทยได้เอกราชและอธิปไตยสมบูรณ์ทุกประการ

ต่อมาในระหว่างสงครามโลกครั้งที่ ๒ ซึ่งประเทศไทยถูกกองทัพญี่ปุ่นรุกรานและรัฐบาลไทยซึ่งมีจอมพลพิบูลฯ เป็นนายกรัฐมนตรีได้ประกาศสงครามและก่อสถานะสงครามแก่หลายประเทศสัมพันธมิตร ขบวนการเสรีไทยก็ได้ร่วมมือกับสัมพันธมิตรในการต่อสู้ญี่ปุ่นผู้รุกราน อันเป็นผลให้สัมพันธมิตรรับรองความเป็นเอกราชของชาติไทย ดังปรากฏตามเอกสารหลักฐานต่าง ๆ ซึ่งผมได้นำลงพิมพ์ไว้ในหนังสือของผมว่าด้วย “จดหมายของนายปรีดี พนมยงค์ ถึงพระพิศาลสุภุมวิท เรื่อง หนังสือจดหมายเหตุของเสรีไทยเกี่ยวกับปฏิบัติการในแคนดี้ นิวเดลลี และสหรัฐอเมริกา”

หลักประการที่ ๒ จะต้องรักษาความปลอดภัยในประเทศให้การประทุษร้ายต่อกันลดน้อยลงให้มาก

ผมหวังว่าคุณและสหภาพฯ สามารถเปรียบเทียบสถิติการประทุษร้ายต่อกันสมัยก่อนวันที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๕ กับภายหลัง ๒๔ มิถุนายนปีนั้นว่าจำนวนการประทุษร้ายภายหลัง ๒๔ มิถุนายน นั้นได้ลดน้อยลงมากเพียงใด และขอให้เปรียบเทียบสถิติการประทุษร้ายภายหลังวันที่ ๘ พฤศจิกายน ๒๔๕๐ อันเป็นวันล้มระบอบประชาธิปไตยตามรัฐธรรมนูญ ๕ พ.ล. ๒๔๕๕ เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบันนี้ว่าการประทุษร้ายต่อกันได้เพิ่มขึ้นมากขนาดไหน

หลักประการที่ ๓ จะต้องบำรุงความสุขของราษฎรในทางเศรษฐกิจ โดยรัฐบาลใหม่จะหางานให้ราษฎรทุกคนทำ จะวางโครงการเศรษฐกิจแห่งชาติ ไม่ปล่อยให้ราษฎรอดอยาก

ผมหวังว่าคุณก็ทราบแล้วว่าผมในนามของสมาชิกคณะราษฎรส่วนมาก ได้เสนอเค้าโครงการเศรษฐกิจแห่งชาติตามหลักประการที่ ๓ นั้น แต่ก็เกิดอุปสรรคขัดขวางที่ไม่อาจวางโครงการตามเค้าโครงการที่ผมได้เสนอนั้นได้ แม้กระนั้นคณะราษฎรก็ได้พยายามที่จะบำรุงความสุขสมบูรณ์ของราษฎรในทางเศรษฐกิจ โดยหางานให้ราษฎรจำนวนมากได้ทำ จึงไม่ปล่อยให้ราษฎรอดอยาก ขอให้ท่านที่มีความปรารถนาดีโปรดพิจารณาสถิติการโจรกรรม อันเนื่องมาจากความอดอยากของราษฎรนั้นในสมัยก่อน ๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๕ กับภายหลัง ๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๕ และภายหลัง ๘ พ.ย. ๒๔๕๐ เป็นต้นมาตามที่ปรากฏชัดแจ้งอยู่ในเวลานี้

หลักประการที่ ๔ จะต้องให้ราษฎรได้สิทธิเสมอภาคกัน

ผมขอให้คุณและสหภาพฯ ศึกษาประวัติศาสตร์แห่งความไม่เสมอภาคระหว่างคนไทยนั้นก็ย่อมทราบแล้วว่าก่อน ๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๕ พระบรมวงศานุวงศ์ตั้งแต่ชั้นหม่อมเจ้าขึ้นไปมีสิทธิพิเศษกว่าสามัญชนหลายประการ อาทิในการศาลที่ท่านเหล่านั้นต้องหาเป็นจำเลยในคดีอาญาก็ไม่ต้องขึ้นศาลอาญา หากพระองค์ทรงขึ้นต่อศาลกระทรวงวังเป็นพิเศษ ฯลฯ

ต่อมา ธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยามฉบับชั่วคราวฉบับ ๒๗ มิถุนายน ๒๔๗๕ ได้สถาปนาสิทธิเสมอภาคกันของราษฎรไทยทั้งหลายอันเป็นแม่บทของรัฐธรรมนูญฉบับ ๑๐ พ.ค. ๒๔๗๕ และ ๕ พ.ค. ๒๔๘๕

หลักประการที่ ๕ จะต้องให้ราษฎรได้มีเสรีภาพ มีความเป็นอิสระ เมื่อเสรีภาพนั้นไม่ขัดต่อหลัก ๔ ประการดังกล่าวข้างต้น

ผมหวังว่าคุณและสหภาพ ฯ ย่อมเปรียบเทียบได้ว่าเมื่อก่อน ๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๕ นั้น ราษฎรมีเสรีภาพสมบูรณ์อย่างใดบ้างเมื่อเทียบกับหลัง ๒๔ มิถุนายนนั้น และเทียบกับภายหลังรัฐประหาร ๘ พ.ย. ๒๔๙๐ อันเป็นวันล้มระบบประชาธิปไตยตามรัฐธรรมนูญฉบับ ๒๔๘๕ นั้นว่าแม้แต่จะได้มีการเขียนเรื่องสิทธิเสรีภาพของราษฎรไว้ แต่ในทางปฏิบัติได้มีการหลีกเลียงโดยวิธีประกาศภาวะฉุกเฉินและประกาศกฏอัยการศึกเกินกว่าความจำเป็นเพียงใดบ้าง

หลักประการที่ ๖ จะต้องให้การศึกษอย่างเต็มที่แก่ราษฎร

ผมหวังว่าคุณและสหภาพ ฯ ย่อมเปรียบเทียบได้ว่าเมื่อก่อนวันที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๕ นั้น การศึกษาได้ถูกจำกัดอย่างไรและภายหลัง ๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๕ ราษฎรได้มีสิทธิศึกษาอย่างเต็มที่เพียงใด และภายหลัง ๘ พ.ย. ๒๔๙๐ เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบันนี้ราษฎรต้องถูกจำกัดการศึกษาอย่างใดบ้าง

ข้อ ๖.

ผู้แทนสหภาพ ฯ :

ขอเรียนถามว่าภายหลังประกาศใช้รัฐธรรมนูญประชาธิปไตยฉบับ ๕ พฤษภาคม ๒๔๘๕ แล้วระบบประชาธิปไตยได้ดำเนินไปอย่างใดบ้าง

ป.พ. :

(๑) ภายหลังประกาศใช้รัฐธรรมนูญประชาธิปไตยฉบับนั้นแล้ว คณะราษฎรก็พ้นจากหน้าที่บริหาร และหมดหน้าที่ในการมีส่วนร่วมควบคุมการบริหารราช

การแผ่นดิน คือ รัฐธรรมนูญฉบับ ๒๔๘๕ ได้ยกเลิกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรประเภทที่ ๒ ที่ได้รับการแต่งตั้งโดยพระมหากษัตริย์ตามคำแนะนำของรัฐบาล ฉะนั้นผู้ก่อการ ๗ หรือสมาชิกคณะราษฎร ซึ่งเป็นสมาชิกประเภทที่ ๒ ในสภา ๗ นั้นจึงหมดหน้าที่ควบคุมการบริหารราชการแผ่นดินอีกต่อไป รัฐสภาตามรัฐธรรมนูญใหม่นั้นประกอบด้วยสภาผู้แทนและวุฒิสภา ซึ่งสมาชิกเป็นผู้ที่ได้รับการเลือกตั้งจากราษฎร

ผู้ก่อการ ๗ หรือสมาชิกคณะราษฎร จึงแยกย้ายกันไปประกอบธุรกิจของตนคือ ส่วนหนึ่งไปประกอบธุรกิจส่วนตัวที่ไม่เกี่ยวกับการเมือง อีกส่วนหนึ่งสมัครใจรับใช้ชาติทางการเมือง โดยสังกัดพรรคการเมืองต่าง ๆ ตามพรรคสนะคติของแต่ละคน อาทิ นายควง อภัยวงศ์ กับเพื่อนส่วนหนึ่งสังกัดพรรคประชาธิปัตย์, พล.ร.ต. ถวัลย์ ชำรงนาวาสวัสดิ์ กับเพื่อนส่วนหนึ่งสังกัดพรรคแนวรัฐธรรมนูญ, นายสงวน ตุลารักษ์ กับเพื่อนส่วนหนึ่งสังกัดพรรคสหชีพ ฯลฯ ส่วนผมมิได้สังกัดพรรคใด ดังนั้นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นภายหลัง ๙ พ.ค. ๒๔๘๕ จึงไม่อยู่ในความรับผิดชอบของคณะราษฎร ฉะนั้นบุคคลใดในสังกัดหรือไม่สังกัดพรรคใดแต่ถ้าเป็นรัฐบาลภายหลังวันดังกล่าวนั้นก็ต้องรับผิดชอบต่อผลที่เกิดขึ้นต่อการบริหารของตน อาทิ ผมเป็นนายกรัฐมนตรีจนถึงวันที่ ๒๒ ส.ค. ๒๔๘๕ ผมก็รับผิดชอบในนามของตนเองและของรัฐบาลจนถึงวันนั้น พล.ร.ต.ถวัลย์ ชำรงนาวาสวัสดิ์ เป็นนายกรัฐมนตรีตั้งแต่ ๒๕ ส.ค. ๒๔๘๕ ถึง ๘ พ.ย. ๒๔๕๐ ก็รับผิดชอบในนามของตนเองและของรัฐบาลจนถึงวันนั้น ทั้งนี้ไม่เกี่ยวกับคณะราษฎรที่สลายไปแล้ว ฉะนั้นจึงไม่เป็นธรรมที่จะให้นายควง ๗ หรือผู้ก่อการ ๗ ที่ไม่เกี่ยวข้องกับรัฐบาลดังกล่าวรับผิดชอบด้วย

(๒) ระบบประชาธิปไตยได้หยุดชะงักลงตั้งแต่วันที่ ๘ พ.ย. ๒๔๕๐ โดยมีระบบปกครองที่มีใช้ประชาธิปไตย ซึ่งบุคคลและคณะบุคคลที่สถาปนาระบบปกครองชนิดดังกล่าวนี้ รวมทั้งผู้นิยมชมชอบด้วยต้องรับผิดชอบต่อปวงชนชาวไทย

ข้อ ๓.

ผู้แทนสหภาพ ฯ :

โปรดกรุณาชี้แจงว่าระบบประชาธิปไตยหยุดชะงักลงตั้งแต่ ๘ พ.ย. ๒๔๕๐ จนถึงปัจจุบันนี้อย่างใดบ้าง

ป.พ. :

เอกสารหลักฐานทางราชการและทางรัฐสภาปรากฏชัดเจนแล้ว ซึ่งผมขอสรุปดังต่อไปนี้

(๑) เมื่อวันที่ ๘ พ.ย. ๒๔๕๐ ได้มีบุคคลคณะหนึ่งใช้ชื่อว่า “คณะรัฐประหาร” ได้ยึดอำนาจปกครองประเทศไทยโดยล้มระบบประชาธิปไตยแห่งรัฐธรรมนูญฉบับ ๙ พ.ค. ๒๔๘๕ ที่ได้บัญญัติไว้โดยถูกต้องตามวิธีการของรัฐธรรมนูญฉบับ ๑๐ ธันวาคม ๒๔๗๕ ซึ่งพระบาทสมเด็จพระปกเกล้า ฯ ได้พระราชทานครั้นแล้ว คณะรัฐประหารได้สถาปนาระบบการปกครองใหม่โดยผลการ คือ ได้ประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราว ลงวันที่ ๙ พ.ย. ๒๔๕๐ ที่มีชื่อว่า “รัฐธรรมนูญฉบับไต๋ตุ๋ม” ซึ่งได้บัญญัติให้มีวุฒิสภาที่สมาชิกได้รับการแต่งตั้ง มิใช่ด้วยการเลือกตั้งจากราชกรูร ฉะนั้นจึงเป็นการดัดให้ประเทศไทยเดินถอยหลังเข้าคลองไปสู่ประชาธิปไตยที่ไม่สมบูรณ์ ระบบของคณะรัฐประหารนั้นเป็นแม่บทให้แก่รัฐธรรมนูญฉบับ ๒๔๕๒ และเป็นแม่บทให้แก่ระบบปกครองต่อ ๆ มาอีกหลายระบบ ซึ่งบางครั้งสมาชิกวุฒิสภาเป็นผู้ที่ได้รับการแต่งตั้ง และบางครั้งไม่มีวุฒิสภาแต่ได้ฟื้นเอาวิธีการแต่งตั้งสมาชิกประเภทที่ ๒ ของสภาผู้แทนราษฎรที่เลิกไปโดยรัฐธรรมนูญฉบับ ๙ พ.ค. ๒๔๘๕ นั้น กลับมาใช้

คุณและสหภาพ ฯ ย่อมวินิจฉัยได้ว่าบุคคลและคณะบุคคลที่สถาปนาระบบการเมืองที่ไม่เป็นประชาธิปไตยนั้นต้องรับผิดชอบต่อปวงชนชาวไทย มิใช่คณะราษฎรต้องรับผิดชอบ

(๒) แม้ว่าระบบปกครองประเทศไทย ได้ดำเนินการตามแม่บทของคณะรัฐประหารเป็นเวลารวมได้ ๑๒ ปีเศษ แต่ในวันที่ ๒๐ ตุลาคม ๒๕๐๑ คณะบุคคลอีกคณะหนึ่งที่ให้ชื่อว่า “คณะปฏิวัติ” โดยจอมพลสฤษดิ์ ฯ เป็นหัวหน้าได้ทำการยึดอำนาจการปกครองประเทศ และใช้อำนาจเด็ดขาดโดยสิ่งที่เรียกว่า “คำสั่งคณะปฏิวัติ” ซึ่งหัวหน้าคณะปฏิวัติมีอำนาจเด็ดขาดสั่งจำคุกและสั่งประหารชีวิตบุคคลที่ต้องหาว่ากระทำความผิดนั้นได้โดยไม่ต้องส่งตัวผู้ต้องหาว่ากระทำความผิดนั้น ให้ศาลยุติธรรมพิจารณาพิพากษา

ต่อมาเมื่อวันที่ ๒๐ มกราคม ๒๕๐๒ ได้ประกาศใช้ “ธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักรไทย” ซึ่งตามมาตรา ๑๗ ให้อำนาจนายกรัฐมนตรี (จอมพลสฤษดิ์ ฯ) โดยมติของคณะรัฐมนตรีมีอำนาจสั่งหรือกระทำการใด ๆ ได้ ซึ่งหมายถึงอำนาจเด็ดขาดสั่งจำคุกและสั่งประหารชีวิตตามที่นายกรัฐมนตรีเห็นสมควร ในการปราบปรามการบ่อนทำลายความมั่นคงของราชอาณาจักร หรือราชบัลลังก์หรือการบ่อนทำลายความสงบที่เกิดขึ้นในหรือภายนอกราชอาณาจักร

คุณและสภาพ ฯ ย่อมวินิจฉัยได้ว่าบุคคลและคณะบุคคลที่สถาปนาระบบเผด็จการนั้น และผู้นิยมส่งเสริมระบบนั้นต้องรับผิดชอบต่อปวงชนชาวไทย มิใช่คณะราษฎรต้องรับผิดชอบ

(๓) ในคำปรารภแห่งธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักรไทย ฉบับดังกล่าวใน (๒) นั้นกล่าวไว้ใจความว่า ธรรมนูญฉบับนี้ใช้ไปพลางก่อนในระหว่างที่ร่างรัฐธรรมนูญที่เหมาะสม ฉะนั้นในวันที่ ๓ ก.พ. ๒๕๐๒ นั้นจึงได้มีประกาศแต่งตั้ง “สภาร่างรัฐธรรมนูญ” ประกอบด้วยสมาชิกจำนวน ๒๔๐ คน

สภาร่างรัฐธรรมนูญได้ใช้เวลา ๕ (ห้า) ปี จึงร่างรัฐธรรมนูญที่เหมาะสมตามความประสงค์นั้นสำเร็จ ผมขอให้สภาพ ฯ กับนิติศึกษาก็ศึกษาและประชาชนบันทึกไว้เป็นประวัติศาสตร์ในโลกนี้ที่ไม่เคยมีสภาร่างรัฐธรรมนูญของประเทศใดเลยที่ใช้เวลานานถึง ๕ ปีในการร่างรัฐธรรมนูญ และผมขอให้สภาพ ฯ โปรดสำรวจ

ด้วยว่าในระหว่างเวลา ๕ ปีนี้ ชาติไทยต้องเสียเงินเดือนและค่าใช้จ่ายของสภา
ร่างรัฐธรรมนูญเป็นจำนวนเท่าใด

คุณและสหภาพฯ ก็ย่อมวินิจฉัยได้ว่าบุคคลและคณะบุคคลที่สถาปนาระบบ
เผด็จการนั้น รวมทั้งผู้นิยมส่งเสริมระบบเผด็จการนั้นต้องรับผิดชอบต่อปวงชน
ชาวไทย

(๔) เมื่อได้ประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับ ๒๐ มิถุนายน ๒๕๑๑ อันเป็น
รัฐธรรมนูญที่เสียค่าใช้จ่ายสูงมากในการร่างนั้นแล้ว รัฐธรรมนูญฉบับนั้นก็ใช้ต่อมา
ได้เพียง ๓ ปี ๕ เดือนเท่านั้น ครั้นถึงวันที่ ๑๗ พ.ย. ๒๕๑๔ จอมพล ถนอม
กิตติขจร ซึ่งเป็นผู้ลงนามรับสนองฯ รัฐธรรมนูญฉบับ ๒๐ มิถุนายน ๒๕๑๑ นั้น
ก็ได้ทำการยึดอำนาจปกครองประเทศโดยล้มระบบรัฐธรรมนูญฉบับ ๒๕๑๑ นั้น แล้ว
ปกครองประเทศโดย “คำสั่งคณะปฏิวัติ” ได้เหมือนดังที่กล่าวใน (๒) และ
ต่อมาได้มีการประกาศใช้ “ธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๑๕”
ซึ่งให้อำนาจนายกรัฐมนตรีเหมือนดังที่กล่าวใน (๒) นั้น

คุณและสหภาพฯ ก็ย่อมวินิจฉัยได้อีกว่า บุคคลและคณะบุคคลที่สถาปนา
ระบบเผด็จการนั้นรวมทั้งผู้นิยมส่งเสริมระบบเผด็จการนั้น ต้องร่วมกันรับผิดชอบ
ต่อปวงชนชาวไทย มิใช่คณะราษฎรต้องรับผิดชอบ

(๕) ภายหลังเหตุการณ์ ๑๔ ตุลาคม ๒๕๑๖ ซึ่งรัฐบาลจอมพลถนอมฯ
พ้นจากตำแหน่งแล้ว รัฐบาลสัญญา ธรรมศักดิ์ซึ่งรับหน้าที่บริหารราชการแผ่นดิน
ต่อมานั้น ได้ตั้งคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญขึ้นคณะหนึ่ง และได้เสนอร่างรัฐธรรมนูญ
ต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

สภาฯ นั้นพิจารณาเห็นชอบให้มีรัฐสภาประกอบด้วยสภาผู้แทนราษฎร
ซึ่งสมาชิก ได้รับเลือกตั้งจากราษฎรและวุฒิสภาซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งโดย
ประธานองคมนตรีเป็นผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

เมื่อประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติได้นำร่างรัฐธรรมนูญขึ้นทูลเกล้าฯ
ถวายพระมหากษัตริย์เมื่อวันที่ ๗ ตุลาคม ๒๕๑๗ แล้ว ได้ทรงพระกรุณาโปรด

เกล้า ๆ ลงพระปรมาภิไธยให้ใช้รัฐธรรมนูญฉบับนั้นเมื่อวันที่ ๗ ตุลาคมนั้น แต่ได้พระราชทานพระราชดำริกับข้อสังเกตบางประการที่ทรงเห็นว่า ขัดต่อหลักปกครองประชาธิปไตยซึ่งพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ดังนั้น รัฐบาลจึงได้ร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขวิธีแต่งตั้งวุฒิสมาชิกโดยเปลี่ยนจากประธานองคมนตรีเป็นผู้ลงนามรับสนอง ๆ มาเป็นนายกรัฐมนตรีเป็นผู้รับสนอง ๆ เช่นเดียวกับวิธีแต่งตั้งวุฒิสมาชิกตามรัฐธรรมนูญฉบับใต้ร่มของคณะรัฐประหารและของฉบับ พ.ศ. ๒๔๙๒ ซึ่งมีผู้โฆษณาให้คนหลงเข้าใจผิดว่าเป็นประชาธิปไตยที่สุดนั้น แทนที่จะให้ราษฎรเป็นผู้เลือกตั้งวุฒิสมาชิก สถานิติบัญญัติเห็นชอบด้วยตามร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม นั้นแล้วรัฐบาลนำขึ้นทูลเกล้า ๆ ถวายโปรดเกล้า ๆ ลงนามพระปรมาภิไธยให้ใช้ “รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. ๒๕๑๘” เมื่อวันที่ ๑๕ ม.ก. ๒๕๑๘

ระบบปกครองที่ไม่ใช่ประชาธิปไตยสมบูรณ์ดังกล่าวนี้ ไม่อยู่ในความรับผิดชอบของคณะราษฎรที่ต้องรับผิดชอบ

(๖) เมื่อได้ใช้รัฐธรรมนูญฉบับ ๒๕๑๗ และแก้ไขเพิ่มเติมฉบับ ๒๕๑๘ ดังกล่าวใน (๕) ข้างบนนั้นได้ประมาณ ๑ ปีเศษก็มีบุคคลคณะหนึ่งใช้ชื่อว่า “คณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน” โดยพล.ร.อ.สงัด ชลออยู่เป็นหัวหน้าได้ทำการยึดอำนาจการปกครองแผ่นดินล้มระบบปกครองตามรัฐธรรมนูญบทที่กล่าวใน (๕) นั้นเมื่อพ.ศ. ๒๕๑๘ และได้ปกครองประเทศโดยสิ่งที่เรียกว่า “คำสั่งคณะปฏิรูป” ซึ่งหัวหน้าคณะปฏิรูปมีอำนาจเด็ดขาดเช่นเดียวกับจอมพลสฤษดิ์ ๆ หัวหน้าคณะปฏิวัติ ๒๕๑๑ และจอมพลถนอม ๆ หัวหน้าคณะปฏิวัติ ๑๗ พ.ย. ๒๕๑๔ ที่ได้มีอำนาจดังกล่าวนี้มาแล้ว

ต่อมาเมื่อวันที่ ๒๒ ต.ค. ๒๕๑๘ ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ๆ ให้ตรารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ซึ่งได้กำหนดไว้ในมาตรา ๒๕ ให้อำนาจนายกรัฐมนตรีใช้อำนาจเด็ดขาดดังกล่าวนี้ด้วยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรีและของสภาที่ปรึกษานายกรัฐมนตรี ทำนองเดียวกับมาตรา ๑๗ แห่งธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักรไทยฉบับ พ.ศ. ๒๕๐๒ ที่ให้อำนาจเด็ดขาดแก่รัฐบาลจอมพล

สฤษดิ์ ฯ และฉบับ พ.ศ. ๒๕๑๔ ให้อำนาจเด็ดขาดแก่จอมพลถนอม ฯ ดังที่ได้กล่าว
แล้วใน (๒) และ (๔) นั้น

อนึ่ง ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ แต่งตั้งให้นายธานินทร์ กรัยวิเชียร
เป็นนายกรัฐมนตรี ท่านผู้นี้ก็ได้ใช้อำนาจเด็ดขาดสั่งประหารชีวิตและจำคุกผู้ต้องหา
ว่ากระทำความผิดหลายรายโดยมิได้ส่งตัวผู้ต้องหาให้ศาลพิจารณาพิพากษา

ระบบเผด็จการดังกล่าวนี้ไม่อยู่ในความรับผิดชอบของคณะราษฎร

(๓) ต่อมาเมื่อวันที่ ๒๐ ต.ค. ๒๕๒๐ ก็ได้มีบุคคลคณะหนึ่งใช้ชื่อว่า
“คณะปฏิวัติ” ภายใต้การนำของพล.ร.อ.สังัด ชล่ออยู่ ได้ทำการยึดอำนาจปกครอง
ประเทศ และได้ใช้อำนาจเด็ดขาดปกครองประเทศโดยสิ่งที่เรียกว่าคำสั่งคณะปฏิวัติ
ทำนองเดียวกับที่จอมพลสฤษดิ์ ฯ และจอมพลถนอม ฯ และ พล.ร.อ. สังัด ฯ นั้น
เองได้เคยใช้อำนาจเด็ดขาดมาแล้ว

ต่อมาเมื่อวันที่ ๕ พ.ย. ๒๕๒๐ ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ ให้ตรา
รัฐธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักรไทยฉบับใหม่ ซึ่งได้กำหนดไว้ในมาตรา ๒๗
ให้อำนาจนายกรัฐมนตรีใช้อำนาจเด็ดขาดโดยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรีและ
สภานโยบายแห่งชาติ ทำนองเดียวกันที่ได้กล่าวใน (๒), (๔), (๖), นั้น

อนึ่ง ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ แต่งตั้ง พล.อ. เกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ เป็น
นายกรัฐมนตรี ท่านผู้นี้ก็ได้ใช้อำนาจเด็ดขาดส่งลงโทษผู้ต้องหาว่ากระทำความผิด
หลายรายโดยมิได้ส่งตัวผู้ต้องหาให้ศาลพิจารณาพิพากษา

ระบบเผด็จการดังกล่าวนี้ไม่อยู่ในความรับผิดชอบของคณะราษฎร

(๔) ต่อมาเมื่อวันที่ ๒๒ ธ.ค. ๒๕๒๑ ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ ให้
ตรารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

รัฐธรรมนูญฉบับนี้ มีบทบัญญัติหลายประการที่คล้ายกับรัฐธรรมนูญฉบับ
พ.ศ. ๒๔๘๒ ซึ่งสาระสำคัญสืบจากรัฐธรรมนูญฉบับใต้ร่มของรัฐประหาร พ.ศ.
๒๔๙๐ อาทิ กำหนดให้มีรัฐสภา คือ สภาผู้แทนประกอบด้วยสมาชิกซึ่งราษฎร

เลือกตั้ง และวุฒิสภาประกอบด้วยสมาชิกซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งโดยนายกรัฐมนตรีเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ

ระบบปกครองดังกล่าวนี้ไม่อยู่ในความรับผิดชอบของคณะราษฎร

ข้อ 8.

ผู้แทนสหภาพ ฯ :

ขอเรียนถามว่าท่านมีความเห็นอย่างไร ต่อความคิดของหลายคนที่เขียนบทความบ้าง เขียนเป็นหนังสือเล่มบ้าง พุดปรารภกันบ้างว่าอยากให้มีระบบปกครองที่รัฐบาลมีอำนาจเด็ดขาดอย่างจอมพลสฤษดิ์ ฯ ปราบปรามโจรกรรมและการประทุษร้ายต่อกันที่ชุกชุกมันนี้ให้ลดน้อยหรือหมดสิ้นไป

ป.พ. :

ผมมีความเห็นต่อเรื่องที่คุณถามนั้นดังต่อไปนี้

๑. ผมเห็นใจผู้ที่ปรารถนาให้โจรกรรมและการประทุษร้ายต่อกันลดน้อยหรือหมดสิ้นไปในประเทศไทย ส่วนวิธีที่จะทำให้เรื่องเหล่านั้นลดน้อยหรือหมดสิ้นไปนั้นก็ต้องวินิจฉัยว่า เรื่องเหล่านั้นเกิดจากสมุฏฐานใดให้ถูกต้องเสียก่อนแล้วจึงพิจารณาถึงวิธีที่จะแก้ไขเรื่องชั่วร้ายเหล่านั้นลดน้อยลงหรือเสื่อมสลายไปในที่สุดได้

ผมขอให้สหภาพ ฯ เปรียบเทียบว่าโรกภัยต่าง ๆ ของมนุษย์นั้น ต้องใช้วิธีแก้ไข ๒ ทางประกอบกัน คือ วิธีหนึ่ง “ป้องกัน” เพื่อมิให้โรคนั้นเกิดขึ้น และวิธีที่สองคือ “รักษา” เมื่อโรคนั้นเกิดขึ้น

ส่วนวิธีรักษาโรคนั้น ผู้ป่วยเจ็บก็ต้องขอให้แพทย์รักษา ผู้ป่วยจะกำหนดเอาเองไม่ได้ว่าขอให้แพทย์ผ่าตัดด้วยวะของตน แพทย์ที่ดีก็จะไม่ยอมทำตามใจผู้ป่วย หากแพทย์ต้องตรวจอาการคนป่วยให้รู้สมุฏฐานถูกต้องเสียก่อนแล้วจึงใช้วิธีรักษาตามสมุฏฐานนั้นซึ่งอาจใช้วิธีรักษาทางยาหรือวิธีรักษาทางศัลยกรรม หรือผ่าตัดตามสภาพความเหมาะสมแก่สมุฏฐานของโรค มิใช่ศัลย์แพทย์ใช้วิธีผ่าตัด

เสมอไป เพราะโรคหลายชนิดไม่อาจรักษาให้หายได้โดยวิธีผ่าตัด หากต้องรักษาทางยา ฉันทัดก็ดี โจกรกรรมและการประทุษร้ายต่อกันซึ่งเป็นโรคร้ายของสังคมนั้นก็ไม่สามารถรักษาได้โดยวิธีจับคนที่ถูกสงสัยว่ากระทำความผิดมาประหารชีวิต แต่จะต้องใช้วิธีที่เหมาะสมแก่สมมุติฐานที่ก่อให้เกิดอาชญากรรมนั้น ๆ

๒. ก่อนที่ผมจะชี้แจงว่าการใช้อำนาจเด็ดขาดของจอมพลสฤษดิ์ ฯ ขัดแย้งต่อระบบประชาธิปไตยซึ่งมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขเพียงไรหรือไม่ ผมขอให้สหภาพ ฯ พิจารณาสถิติที่พิสูจน์ได้ว่าแม้จอมพลสฤษดิ์ ฯ ได้ใช้อำนาจเด็ดขาดสังหารชีวิตบุคคลที่สงสัยว่าเป็นผู้วางเพลิงที่ห้องแถวในตำบลตลาดพลูนั้น แต่การวางเพลิงก็ทำได้ลดน้อยลงไม่, การสังหารชีวิตนายกรอง จันดาวงศ์ และนายรวม วงศ์พันธ์ ที่ต้องหาว่าเป็นคอมมิวนิสต์นั้นก็ได้ทำให้ขบวนการคอมมิวนิสต์มีสมาชิกลดน้อยลงในการต่อสู้กับกำลังของฝ่ายรัฐบาล หากขบวนการคอมมิวนิสต์ได้มีสมาชิกเพิ่มมากขึ้น การใช้อำนาจเด็ดขาดประหารชีวิตผู้ก่อ “เอโรอื่น” หลายราย ก็ไม่ทำให้การก่อเอโรอินลดน้อยลง หากมีการเพิ่มขึ้นอย่างแพร่หลายทำให้คนไทยติดเฮโรอินเพิ่มขึ้นทุก ๆ วัน จนบัดนี้มีประมาณหลายแสนคน เป็นที่น่าวิตกถึงอนาคตของชาติไทยจะเสื่อมไปอย่างไรหรือไม่ ส่วนโจกรกรรมและการประทุษร้ายต่อกันในสังคมนั้น ผมขอให้สหภาพ ฯ ช่วยสอบถามสำนักนายกรัฐมนตรีว่าจอมพลสฤษดิ์ ฯ สังหารชีวิตหรือจำคุกแก่โจรหรือผู้ร้ายรายใดบ้าง และสอบถามสถิติของกรมตำรวจว่าอาชญากรรมได้ลดน้อยลงเพียงใดบ้าง และโปรดศึกษาค้นคว้าด้วยว่าการจ้อราษฎ์บังหลวงที่หลายคนเรียกทับศัพท์ที่อังกฤษว่า “คอร์ปชั่น” ที่เป็นยอดของโจกรกรรม คือ การเอาทรัพย์สินส่วนรวมของชาติเป็นจำนวนหลายแสนหลายล้านหรือหลายพันล้านบาทนั้น ได้ลดน้อยลงหรือทว่าขึ้นเป็นประวัติการณ์

อนึ่ง จอมพลสฤษดิ์ ฯ ก็ได้ถึงแก่สัญกรรมไปแล้วเมื่อวันที่ ๘ ธันวาคม ๒๕๐๖ ซึ่งไม่มีทางที่จะฟื้นคืนชีพได้ ฉะนั้นสำหรับผู้ที่ต้องการระบบปกครองที่รัฐบาลมีอำนาจเด็ดขาดอย่างจอมพลสฤษดิ์ ฯ นั้น ก็ควรพิจารณาถึงบุคคลที่เป็นผู้ใช้

อำนาจเด็ดขาดจากจอมพลสฤษดิ์ ฯ และผู้ใช้อำนาจเด็ดขาดอีกหลายท่านที่ยังมีชีวิตอยู่ในปัจจุบันนี้ คือ

(๑) เมื่อจอมพลสฤษดิ์ ฯ ได้ถึงแก่กรรมแล้ว ครั้นถึงวันที่ ๕ ธันวาคม ๒๕๐๖ ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ แต่งตั้ง พลเอก (ยศขณะนั้น) ถนอม กิตติขจร เป็นนายกรัฐมนตรี ท่านผู้นี้ก็ได้ใช้อำนาจตามมาตรา ๑๗ แห่งรัฐธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักรไทยฉบับ ๒๕๐๒ นั้นต่อไปจนถึงวันที่ ๒๐ มิถุนายน ๒๕๑๑ อันเป็นวันพระราชทานรัฐธรรมนูญฉบับที่สภาร่างรัฐธรรมนูญได้ใช้เวลา ๕ ปีในการร่างนั้น.....

ก่อนใช้รัฐธรรมนูญฉบับดังกล่าวนี้ จอมพลถนอม ฯ ก็ได้ใช้อำนาจเด็ดขาดสั่งประหารชีวิตและจำคุกตลอดชีวิตผู้ต้องหาว่ากระทำความผิดหลายราย โดยมีได้ส่งตัวผู้ต้องหาให้ศาลยุติธรรมพิจารณาพิพากษา ฉะนั้นผู้ใดคิดว่าการใช้อำนาจเด็ดขาดดังกล่าวทำให้โจรกรรมและการประทุษร้ายต่อกันลดน้อยลงได้ไซ้ ผู้ต้องการระบบเด็ดขาดเช่นนั้นก็อาจจะสนับสนุนจอมพลถนอม ฯ ซึ่งเป็นทายาททางการเมืองของจอมพลสฤษดิ์ ฯ และเคยใช้อำนาจเด็ดขาดมาแล้วอย่างจอมพลสฤษดิ์ ฯ นั้นให้กลับมาปกครองประเทศต่อไปอีก

(๒) เมื่อได้ประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับ ๒๐ มิ.ย. ๒๕๑๑ แล้ว ครั้นถึงวันที่ ๑๗ พ.ย. ๒๕๑๔ จอมพลถนอม ฯ ที่เป็นผู้ลงนามรับสนองรัฐธรรมนูญฉบับ ๒๕๑๑ นั้นเองก็ได้ทำการยึดอำนาจปกครองประเทศโดยล้มระบบรัฐธรรมนูญฉบับ ๒๕๑๑ นั้นแล้วปกครองประเทศโดยคำสั่งคณะปฏิวัติเหมือนจอมพลสฤษดิ์ ฯ และต่อมาได้มีการ ประกาศใช้รัฐธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๑๕ ซึ่งให้อำนาจนายกรัฐมนตรี เหมือนดังที่จอมพลสฤษดิ์ ฯ และจอมพลถนอม ฯ เคยมีอำนาจเด็ดขาดตามรัฐธรรมนูญนั้นมาแล้ว

จอมพลถนอม ฯ ยังมีชีวิตอยู่จนถึงขณะนี้ ผู้ต้องการระบบปกครองที่รัฐบาลมีอำนาจเด็ดขาดนั้นจึงอาจคิดถึงจอมพลถนอม ฯ เพื่อหวังเชิญท่านใช้อำนาจเด็ดขาดอย่างจอมพลสฤษดิ์ ฯ

(๓) เมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๕ พล.ร.อ. สงัด ชลออยู่ หัวหน้าคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดินก็ได้ใช้อำนาจเด็ดขาดเช่นเดียวกับที่จอมพลสฤษดิ์ ฯ และจอมพลถนอม ฯ ได้ปฏิบัติมาตามที่ผมได้กล่าวแล้ว ฉะนั้นถ้าผู้ใดเห็นว่าการใช้อำนาจเด็ดขาดทำให้โจรกรรมและการประทุษร้ายต่อกันในสังคมลดน้อยลงไปแล้ว ผู้นั้นก็อาจขอให้ พล.ร.อ. สงัด ฯ กลับมาใช้อำนาจเด็ดขาดอีก

(๔) เมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๕ นายธานินทร์ กรัยวิเชียร นายกรัฐมนตรีก็ได้ใช้อำนาจเด็ดขาดตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับวันที่ ๒๒ ต.ค. ๒๕๑๕ โดยสั่งประหารชีวิตและจำคุกผู้ต้องหาว่ากระทำความผิดหลายราย โดยมีได้ส่งตัวผู้ต้องหาให้ศาลพิจารณาคดีพินาศ ถ้าผู้ใดเห็นว่าการใช้อำนาจเด็ดขาดนั้นทำให้โจรกรรมและการประทุษร้ายต่อกันในสังคมลดน้อยลงไปและนายธานินทร์ ฯ ก็ยังมีชีวิตอยู่ ผู้นั้นอาจเรียกร้องให้นายธานินทร์ ฯ กลับมาใช้อำนาจเด็ดขาดอีก

(๕) เมื่อ พ.ศ. ๒๕๒๐ พล.ร.อ. สงัด ชลออยู่ ซึ่งเปลี่ยนสภาพจากการเป็นหัวหน้าคณะปฏิรูปนั้นมาเป็น “หัวหน้าคณะปฏิวัติ” ได้ทำการยึดอำนาจปกครองประเทศและได้ใช้อำนาจเด็ดขาดปกครองประเทศเช่นเดียวกับจอมพลสฤษดิ์ ฯ และจอมพลถนอม ฯ และนายธานินทร์ ฯ และ พล.ร.อ. สงัด ฯ นั้นเองได้เคยปฏิบัติมาแล้ว ถ้าผู้ใดเห็นว่าการใช้อำนาจเด็ดขาดนั้นทำให้โจรกรรมและการประทุษร้ายต่อกันในสังคมลดน้อยลงไป ผู้นั้นอาจขอเรียกร้องให้ พล.ร.อ. สงัด ฯ กลับมาใช้อำนาจเด็ดขาดอีก

(๖) พล.อ. เกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ ก็เคยใช้อำนาจเด็ดขาดตามรัฐธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักรไทยฉบับ ๙ พ.ย. ๒๕๒๐ ที่ให้อำนาจนายกรัฐมนตรี เช่นเดียวกับจอมพลสฤษดิ์ ฯ และบุคคลหลายคน ที่เคยมีอำนาจเด็ดขาดตามที่ผมได้กล่าวแล้วนั้น ถ้าผู้ใดเห็นว่าการใช้อำนาจเด็ดขาดนั้นทำให้โจรกรรมและการประทุษร้ายในสังคมลดน้อยลงไป และพล.อ.เกรียงศักดิ์ ฯ ก็ยังมีชีวิตอยู่ในปัจจุบันนี้ ผู้ต้องการระบบปกครองที่มีอำนาจเด็ดขาดนั้นก็อาจเรียกร้องให้ พล.อ. เกรียงศักดิ์กลับมาใช้อำนาจเด็ดขาดอีก

๓. ระบบปกครองของจอมพลสฤษดิ์ ฯ ที่เรียกว่า “ปฏิวัติ” ก็ดี และระบบปกครองที่ให้อำนาจเด็ดขาดแก่หัวหน้าคณะกรรมการเมืองและหัวหน้าคณะรัฐบาลใด ๆ ก็ดีนั้น มิเพียงแต่เป็นระบบที่ผิดต่อระบบประชาธิปไตยซึ่งมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขเท่านั้น หากยังเป็นระบบที่ผิดต่อ “ราชธรรม” แห่งระบบพระมหากษัตริย์ด้วย

(๑) นักเรียนและประชาชนไทยจำนวนไม่น้อยทราบแล้วว่า ระบบประชาธิปไตยนั้นแบ่งอำนาจรัฐออกเป็น ๓ ส่วน คือ อำนาจนิติบัญญัติ, อำนาจบริหาร, อำนาจตุลาการ

ประเทศไทยมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ซึ่งทรงให้อำนาจนิติบัญญัติทางรัฐสภา, ทรงให้อำนาจบริหารทางคณะรัฐมนตรี, ทรงให้อำนาจตุลาการทางศาล

ฉะนั้นระบบของจอมพลสฤษดิ์ ฯ ที่เรียกว่า “ปฏิวัติ” ก็ดีและระบบที่ให้อำนาจเด็ดขาดของหัวหน้าคณะกรรมการเมืองและหัวหน้ารัฐบาลใด ๆ ที่เป็นเพียงฝ่ายบริหารนั้นประหารชีวิตหรือจำคุกผู้ต้องหาว่ากระทำความผิดได้โดยไม่ต้องส่งผู้ต้องหาให้ศาลพิจารณาพิพากษานั้น จึงเป็นระบบที่ผิดต่อระบบประชาธิปไตยอย่างชัดแจ้ง และเป็นการละเมิดต่อพระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์ แม้มุสโสลินีจอมเผด็จการฟาสซิสต์ หรือเผด็จการของคณะนายพลญี่ปุ่น (ก่อนสงครามโลกครั้งที่ ๒) ไม่เคยบังอาจล่วงล้ำพระราชอำนาจแห่งพระมหากษัตริย์ของตน

(๒) เมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๔ (ก่อนเปลี่ยนการปกครอง) สถานนิติศึกษาได้มอบให้ผมเป็นผู้สอนกฎหมายปกครองที่โรงเรียนกฎหมายกระทรวงยุติธรรมนั้น ผมได้กล่าวถึงทศพิธราชธรรม, จักรวรรดิวัตร, ราชจรรยาวัตร, ซึ่งสมเด็จพระมหาสมณเจ้าครั้งยังดำรงพระอิสริยยศเป็นกรมหมื่นวชิรญาณวโรรสได้เคยถวายวิสัชนาในงานพระราชพิธีรัชมากิเษก ร.ศ. ๑๑๒ และผมได้กล่าวถึงพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้า ฯ (รัชกาลที่ ๕) ทรงแถลงพระบรมราชาธิบายแก่ไขการปกครองแผ่นดิน ซึ่งรัชกาลที่ ๗ ได้โปรดเกล้า ฯ ให้พิมพ์แจกเมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๐ นั้น มีพระราชดำรัสของรัชกาลที่ ๕ ตอนหนึ่งว่า

“.....ข้าพเจ้าเห็นสมควรว่าราชานุกาของพระเจ้าแผ่นดินควรจะกำหนดตามแบบเดิม แต่ในข้อนี้เป็นข้อจริงอย่างไร ก็เหมือนหนึ่งไม่กำหนดตามคำพูดอันนอกแบบ เช่น เรียกพระนามว่าเจ้าชีวิต ซึ่งเป็นที่หมายว่ามีอำนาจอันจะฆ่าคนให้ตายโดยไม่มีผิดอย่างหนึ่งอย่างใดก็ได้ ซึ่งความจริงสามารถจะทำได้ แต่ไม่เคยทำเลยนั้น ก็จะเป็นการสมควรแก่บ้านเมืองในเวลานี้อยู่แล้ว” (ขณะมีพระราชดำรัสนั้นเมื่อประมาณ ๓๐ ปีมาแล้ว)

ทั้งนี้ความปรากฏว่าพระมหากษัตริย์ในระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ยุคหลังนั้น ไม่เคยทรงสั่งประหารชีวิตผู้ใดเลย ถ้าบุคคลใดต้องหาว่ากระทำความผิดอัยการก็ฟ้องผู้ต้องหาต่อศาลยุติธรรมให้พิจารณาพิพากษาตามกระบวนการความ ถ้าศาลยุติธรรมได้ตัดสินคดีถึงที่สุดแล้ว พระมหากษัตริย์ก็ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจที่จะพระราชทานอภัยโทษ

ส่วนจอมพลสฤษดิ์ ฯ และบุคคลอื่น ๆ ที่มีอำนาจเด็ดขาดดังกล่าวมาแล้ว ในคำตอบข้อ ๓ นั้น เมื่อได้สั่งประหารชีวิตบุคคลใดแล้ว ก็สั่งให้เจ้าหน้าที่ทำการประหารชีวิตบุคคลนั้น ๆ โดยไม่ชักช้า จึงไม่มีการพิจารณาอภัยโทษเช่นที่เคยปฏิบัติในสมัยสมบูรณาญาสิทธิราชย์ จอมพลสฤษดิ์ ฯ และบุคคลอื่น ๆ ดังกล่าวมาแล้วนั้นจึงมีอำนาจยิ่งกว่าพระมหากษัตริย์ในระบบประชาธิปไตย และมีอำนาจยิ่งกว่าพระมหากษัตริย์แห่งระบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ยุคหลังนั้น ถ้าจะเรียกอำนาจที่ยิ่งใหญ่นี้เป็นศัพท์ไทยก็ควรได้แก่ “อภิสมบูรณาญาสิทธิราชย์” แต่ถ้าจะพิจารณาธาตุแท้ตามหลักวิทยาศาสตร์สังคมไซ้ร่ สิ่งนี้เรียกว่า “ปฏิวัติ” และอำนาจเด็ดขาดของฝ่ายบริหารที่สั่งประหารชีวิตบุคคลใดนั้นก็คือ “ระบบเผด็จการทาส” (Slave dictatorship) ดึกดำบรรพ์ซึ่งประมุขสังคมทาสมีอำนาจเด็ดขาดที่จะประหารชีวิตมนุษย์ในสังคมได้ โดยไม่ต้องส่งตัวผู้ต้องหาให้ศาลยุติธรรมเป็นผู้ตัดสินว่า ผู้ต้องหาก่อทำความผิดจริงหรือไม่

(๓) ตามธรรมเนียมของอารยประเทศ ซึ่งสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ

อดีตอธิบดีศาลฎีกา และอดีตประมุขตุลาการสมัยสมบูรณาญาสิทธิราชย์ ได้ทรงวินิจฉัยไว้เป็นบรรทัดฐานในคำพิพากษาฎีกาที่ ๓๒๖/๒๔๕๕ ว่า

“.....ในคดีที่เป็นอุกฤษฏ์โทษถึงตาย ถ้าการพิจารณามีกระจำงจะพึงเอาพิรุธนายถนขยายลงโทษถึงตายนี้ยังหมิ่นเหม่มีบังควรและธรรมภาษิตว่าไว้ว่าปล่อยคนทำผิดเสีย ๑๐ คน ก็ยังดีกว่าลงโทษคนที่หาผิดมิได้คนหนึ่ง ดังนี้”

ประเทศอารยะยอมรับความจริงว่า แม้ศาลยุติธรรมที่เป็นคณะประกอบด้วยผู้พิพากษาหลายคนนั้นก็อาจตัดสินผิดข้อเท็จจริงได้ ฉะนั้นจึงได้บัญญัติให้ผู้ที่ถูกศาลตัดสินผิดนั้น แต่ต่อมาได้หลักฐานใหม่แสดงความบริสุทธิ์ของตนก็มีสิทธิขอให้ศาลพิจารณาคดีใหม่ได้ ส่วนประมวลกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. ๑๒๗ ซึ่งบัญญัติในสมัยรัชกาลที่ ๕ แล้วใช้อยู่จนถึง พ.ศ. ๒๔๕๕ นั้นก็มีบทลงโทษพยานเท็จ อันเป็นเหตุให้ศาลลงโทษผู้ต้องหาผิดข้อเท็จจริง

ดังนั้น ถ้าผู้เผด็จการคนเดียวมีอำนาจตัดสินลงโทษบุคคลไซ้ร้ ก็อาจตัดสินผิดข้อเท็จจริงได้มากกว่าศาลที่ประกอบเป็นคณะผู้พิพากษาหลายคน

ผมขอให้ผู้ที่ต้องการระบบเผด็จการทาสดังกล่าว โปรดคิดถึงอกท่านเองว่า ถ้าท่านหรือบิดามารดาบุตรหลานของท่านถูกเผด็จการตัดสินประหารชีวิตผิดข้อเท็จจริงไซ้ร้ ท่านจะมีความรู้สึกอย่างไร

(๔) ผมขอให้สหภาพฯ สังเกตว่า ประเทศไทยต้องเสียค่าใช้จ่ายแพงมากในการรักษาไว้ซึ่งระบบเผด็จการของจอมพลสฤษดิ์ฯ คือ เมื่อจอมพลสฤษดิ์ฯ ถึงแก่อสัญกรรมแล้วปรากฏว่าท่านได้นำเงินของรัฐไปใช้ส่วนตัวกว่า ๒,๐๐๐ ล้านบาท และยังคงเสียความเป็นพรหมจารีของหญิงสาวอีกหลายสิบคนให้เป็นอนุภรรยาของท่านผู้นี้

สำหรับจอมพลถนอมฯ นั้น ประเทศไทยก็ต้องเสียค่าใช้จ่ายแพงในการรักษาไว้ซึ่งอำนาจเด็ดขาดของท่าน จึงปรากฏว่ารัฐบาลสัญญา ธรรมศักดิ์ ได้มีคำสั่งให้ยึดทรัพย์สินจำนวนมากของจอมพลถนอมเป็นของรัฐ

(๕) ฉะนั้นผมจึงเห็นว่าทำให้ราชอาณาจักรลดน้อยลงนั้น ก็ต้องวิจัย สมภูฐานให้ถูกต้องเสียก่อน แล้วจึงใช้วิธีป้องกันและวิธีแก้ไขให้ถูกต้องเหมาะสม แก่สมภูฐานนั้น ซึ่งมีใช้วิธีเผด็จการทาสที่ล้าสมัยหรือวิธีเผด็จการฟาสซิสต์นาซีซึ่งเป็นซากของเผด็จการทาส-ศักดินา

ข้อ ๕.

ผู้แทนสหภาพ ฯ :

ผู้ที่อยากให้มีระบบเผด็จการอย่างจอมพลสฤษดิ์ ฯ พูดว่า แม้จอมพลสฤษดิ์ ฯ เอาเงินรัฐไปใช้ส่วนตัว ๒,๐๐๐ ล้านบาทก็ยังน้อยไป เพราะจอมพลสฤษดิ์ ฯ มีความชอบมากที่ได้รับรักษาราชบัลลังก์และปราบปรามอาชญากรรมให้ลดน้อยลงได้

ป.พ. :

๑. ทมิผู้อ้างว่า จอมพลสฤษดิ์ ฯ มีความชอบมากที่ได้รับรักษาราชบัลลังก์นั้น เป็นการดูหมิ่นปวงชนชาวไทย เพราะปวงชนชาวไทยเป็นผู้รักษาราชบัลลังก์จอมพลสฤษดิ์ ฯ คนเดียวกับพวกไม่กัณฑ์ไม่อาจรักษาราชบัลลังก์ได้

๒. ผู้อ้างเช่นนั้นไม่มีความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ เพราะสนับสนุนให้จอมพลสฤษดิ์ ฯ มีอำนาจยิ่งกว่าพระมหากษัตริย์ในระบบประชาธิปไตย และยิ่งกว่าพระมหากษัตริย์ในระบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ยุคหลังดังที่ผมได้อ้างไว้ในคำตอบข้อ ๘ แล้ว

๓. ขอให้สหภาพ ฯ ตรวจสอบค่าของเงินบาทในขณะที่จอมพลสฤษดิ์ถึงแก่อสัญกรรมเมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๖ นั้น ก็จะทราบได้ว่าขณะนั้นเงินบาทมีค่าสูงกว่าปัจจุบันนี้หลายเท่า ราษฎรสามัญก็สามารถเทียบได้อย่างง่าย ๆ ว่าสมัยนั้นคุ้มเที่ยวขามหนึ่งราคาเท่าใด บัดนี้ราคาเท่าใด ถ้าจะเทียบกับราคาทองคำก็เห็นได้ว่าในขณะนั้นเงินบาทมีค่าสูงกว่าปัจจุบันนี้ไม่น้อยกว่า ๑๐ เท่า ฉะนั้นถ้าจะหากนอย่างจอมพลสฤษดิ์ ฯ มาปกครองประเทศไทย โดยใช้อำนาจเด็ดขาดอีกก็จะต้องเพิ่มค่าใช้จ่าย

ให้ผู้เผด็จการอีกไม่น้อยกว่า ๑๐ เท่า หรือประมาณไม่น้อยกว่า ๒ หมื่นล้านบาท
ชาติไทยจะทรุดหนักลงขนาดไหน ขอให้ผู้รักชาติไทยโปรดตระหนักไว้ด้วย

ข้อ ๑๐.

ผู้แทนสหภาพ ฯ :

ขอเรียนถามว่า มีประเทศใดในโลกปัจจุบันนี้ที่มีผู้เผด็จการใช้อำนาจเด็ด
ขาดอย่างจอมพลสฤษดิ์ ฯ

ป.พ. :

เท่าที่ผมสังเกตเห็น ในบรรดาสมาชิกสหประชาชาติจำนวนกว่า ๑๐๐ ประ-
เทศนั้น มีจำนวนน้อยมากที่นายกรัฐมนตรีหรือประมุขรัฐมีอำนาจเผด็จการแบบที่
ผู้แทนสหภาพ ฯ ถามนั้น

ในประเทศแอฟริกากลางซึ่งพลเมืองเป็นชาวนิโกรนั้น นายพลโบกาซาได้
เป็นผู้บัญชาการทหารสูงสุด แล้วสถาปนาตัวเองเป็นจอมพลและนายกรัฐมนตรี
และต่อมา ได้เถลิงถวัลยราชสมบัติเป็นพระจักรพรรดิโบกาซาที่ ๑ นั้นได้ใช้อำนาจ
เด็ดขาดลงโทษผู้ต้องหาว่าทำโจรกรรมโดยสังหารชีวิตบ้าง ตัดแขนตัดมือบ้าง
เมื่อพระองค์ทรงมีพระราชอำนาจเด็ดขาดแล้ว พระองค์ได้ทรงยกยอกเพชรของรัฐ
จำนวนมากไว้เป็นทรัพย์สินส่วนตัวพระองค์ ต่อมาเมื่อไม่นานมานี้ชาวนิโกรผู้รักชาติ
ได้ทำการกบฏนั้นปลดพระจักรพรรดิออกจากราชบัลลังก์ฐานมีความผิดต่อการใช้
อำนาจเด็ดขาดนั้น ครั้นแล้วประเทศนั้นได้มีการสถาปนาระบบปกครองแบบประชาธิปไตย ชาวไทยหลายคนปรารถนาว่า กอนนิโกรรู้จักคุณค่าของประชาธิปไตยมากกว่า
คนไทยหลายคนที่เป็นพวกปฏิกริยา

ในบางประเทศแห่งอเมริกากลางและอเมริกาใต้ ก็มีรัฐบาลเผด็จการที่ยัง
ไม่ถึงขนาดแบบเผด็จการที่เคยมีในประเทศไทย ราษฎรในประเทศนั้นก็ต่อสู้โดย
วิธีทำศึกกลางเมืองหรือโดยวิธีรัฐประหารล้มระบบเผด็จการดังกล่าว

ข้อ ๑๑.

ผู้แทนสหภาพ ฯ :

ขอเรียนถามว่า ท่านวิจัยสมมุติฐานของการจ้อราษฎ์บังหลวง (คอร์ปชั่น) ในเมืองไทยว่ามีอย่างไรบ้าง และควรแก้ไขโดยวิธีใด

ป.พ. :

ผมได้แสดงปาฐกถาเรื่องสมมุติฐานแห่งอาชญากรรมไว้ที่สามัคยาจารย์ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๑ (ก่อนเปลี่ยนการปกครอง) ไว้ครั้ง ๑ แล้ว ต่อมาเมื่อได้สถาปนา มหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมืองขึ้นแล้ว ผมได้ขอให้ศาสตราจารย์ “เอ-กู๊ด” สอนชั้นปริญญาโทซึ่งวิชา “อาชญาวิทยา” (Criminology) อันเป็นวิชาว่าด้วยการศึกษาค้นคว้าอย่างเป็นระบบวิทยาศาสตร์ ซึ่งสมมุติฐานแห่งอาชญากรรม และผู้กระทำผิดอาชญากรรม แต่ภายหลังรัฐประหาร ๘ พ.ย. ๒๔๙๐ แล้ว มหาวิทยาลัยนั้นได้เปลี่ยนสภาพเป็นมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ซึ่งมีได้สอนวิชาอาชญาวิทยา ถ้าสหภาพฯ หรือผู้ใดสนใจที่จะศึกษาเรื่องนั้นก็อาจไปติดต่อที่ ม.ธ. ขอคัดสำเนาคำสอนของ ศ.จ. เอกู๊ด และปาฐกถาของผมที่ให้ไว้แก่ ม.ธ. นั้น

ณ ที่นี้ผมขอก้าวโดยสังเขปว่าการแก้ไขอาชญากรรมนั้นต้องใช้ “วิธีป้องกันอาชญากรรม” และวิธีแก้ไขเมื่อได้เกิดอาชญากรรมขึ้นแล้ว ทั้ง ๒ ด้านประกอบกัน โดยเฉพาะสมมุติฐานสำคัญของการจ้อราษฎ์บังหลวง ๒ ประการ คือ

๑. รายได้ไม่พอรายจ่ายที่จำเป็นแก่การดำรงชีพของบุคคลและครอบครัว นั้น ซึ่งจะต้อง “ป้องกัน” อาชญากรรมโดยการพัฒนาเศรษฐกิจของสังคมให้เป็นเศรษฐกิจประชาธิปไตยซึ่งการผลิตปัจจัยในการดำรงชีพอุดมสมบูรณ์ในสังคม และแบ่งปันปันส่วนโดยชอบธรรมระหว่างผู้ใช้แรงงานทางกายกับแรงงานทางสมอง

๒. “โลภะ” คือ ความอยากได้ไม่รู้จักพอ ซึ่งพระพุทธองค์ทรงตรัสว่าเป็นประการหนึ่งในสามประการของ “อภุคคมูล” แปลว่า “รากเหง้าแห่งความชั่ว

ร้าย” สมมุติฐานของ “โลภะ” นั่นคือ การยกเอาประโยชน์ส่วนตน (Egoism) เหนือประโยชน์ส่วนรวม (Altruism) ซึ่งจะต้องแก้ไขโดยวิธีดังต่อไปนี้

(๑) ผู้ที่ไม่โกงชาติต้องไม่สนับสนุนเชิดชูให้เกียรติคนโกงชาติ ทั้งนี้เพื่อให้คนโกงชาติสำนึกกว่าประชาชนส่วนมากที่ไม่โกงชาตินั้นดูหมิ่นผู้โกงชาติ ถ้าผู้ใดสนับสนุนเชิดชูเกียรติคนโกงชาติผู้นั้นก็ส่งเสริมให้มีการโกงชาติ ผู้นั้นจึงทำผิดอย่างร้ายแรงต่อชาติและประชาชน อาจารย์ ต.ม.ธ.ก. ผู้นั้นได้นำภชาติฝรั่งเศสบทหนึ่งเขียนเป็นคำขวัญลงพิมพ์ในหนังสือที่ระลึก ต.ม.ธ.ก. (รุ่น ๓) ว่า

“ผู้ที่สนับสนุนคนโกง คือคนโกง ๒ เท่า”

(๒) บุคคลชั้นนำของประเทศต้องปฏิบัติตามด้วยความซื่อสัตย์สุจริตต่อชาติ เพื่อเป็นตัวอย่างแก่ข้าราชการชั้นรอง ๆ ต่อ ๆ ไป ปฏิบัติด้วยความซื่อสัตย์สุจริตต่อชาติ

(๓) วิธของประเทศประชาธิปไตยต่าง ๆ อีกหลายอย่างในการแก้ไขการฉ้อราษฎร์บังหลวง ซึ่งผมจะชี้แจงเมื่อถึงโอกาสสมควร

ข้อ ๑๒.

ผู้แทนสหภาพ ฯ :

ได้มีผู้บันทึกเหตุการณ์ ตลอดจนวิเคราะห์วิจารณ์คณะราษฎรในแง่มุมต่าง ๆ จึงอาจมีข้อคลาดเคลื่อนที่มักจะอ้างถึงกันบ่อย ๆ จนทุกวันนี้ ขอความกรุณา ฯ พณ ฯ ได้อธิบายเรื่องที่สำคัญ ซึ่งอาจจะมี ความเข้าใจคลาดเคลื่อนกันอยู่เพื่อให้อนุชนได้เข้าใจข้อเท็จจริงในทางประวัติศาสตร์อย่างถูกต้องต่อไป

ป.พ. :

๑. โปรดระมัดระวังว่าสิ่งที่คุณเรียกว่า “บันทึกเหตุการณ์” นั้นมิใช่เรื่องที่ควรได้รับความเชื่อถือเพราะเหตุที่เป็น “สิ่งพิมพ์”

โปรดสังเกตว่าผู้เขียนผู้พิมพ์ผู้โฆษณาสิ่งพิมพ์ หลายเรื่องที่เป็นบทความบ้าง และที่เป็นหนังสือเล่มบ้างนั้น ได้เขียนฝ่าฝืนความจริงทำให้เสียหายแก่บุคคลอื่น ซึ่งฟ้องร้องต่อศาลยุติธรรมฯ ได้พิจารณาพิพากษาลงโทษผู้เขียนผู้พิมพ์ผู้โฆษณาและให้ทำลายสิ่งพิมพ์นั้นหลายราย

ส่วนที่เกี่ยวกับประวัติศาสตร์แห่งการเปลี่ยนแปลงระบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ เป็นระบบประชาธิปไตย ซึ่งมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขตามรัฐธรรมนูญประชาธิปไตย และเกี่ยวกับคณะราษฎร และเกี่ยวกับผมด้วยนั้นก็สิ่งพิมพ์หลายรายที่เขียนฝ่าฝืนความจริงทำให้ผู้อ่านหลงเข้าใจผิด บางกระทรวงและบางสถาบันได้ยอมให้เป็นหนังสือเรียนในสถาบันการศึกษาบ้าง และให้รางวัลชมเชยว่าเป็นสารคดีบ้าง ซึ่งเป็นการจูงใจให้ผู้อ่านหลงเชื่อสิ่งพิมพ์ที่เขียนฝ่าฝืนความจริงนั้น ฉะนั้นผมจึงได้ฟ้องผู้กระทำผิดหลายรายต่อศาลยุติธรรม ขอให้พิจารณาพิพากษาเพิกถอนหรือทำลายสิ่งพิมพ์ดังกล่าวนั้น สหภาพฯ ย่อมทราบจากประกาศคำพิพากษาศาลแพ่งหลายคราวแก่มหาชนในหนังสือพิมพ์รายวันนั้นแล้ว

นอกจากนั้นยังมีสิ่งพิมพ์อีกบางฉบับบางเล่มซึ่งผมเตรียมที่จะขอความเป็นธรรมต่อศาลยุติธรรมให้พิจารณาพิพากษาลงโทษผู้เขียนฝ่าฝืนความจริง

๒. เนื่องจากสิ่งพิมพ์ดังกล่าวนี้มีมากมาย และที่ฝ่ายปฏิบัติต่อคณะราษฎรได้ทำติดต่อกันอย่างไม่หยุดยั้ง ฉะนั้นผมจึงขอให้สหภาพฯ ช่วยชี้แจงแก่ผู้อ่านและอนุชนพิเคราะห์วิจารณ์สิ่งพิมพ์เหล่านั้นโดยวิธีดังต่อไปนี้

(๑) ใช้จิตใจวิทยาศาสตร์ (Scientific spirits) ๖ ประการดังที่ผมกล่าวไว้ในบทความของผมชื่อ “ปรัชญาคืออะไร” นั้นเป็นหลักวิจารณ์สิ่งพิมพ์ว่าเชื่อได้และไม่ได้เพียงใด จิตใจ ๖ ประการนั้นคือจิตใจสังเกต, จิตใจมาตรการ, จิตใจค้นคว้าหาหลักฐานและเหตุผล และใช้ความคิดทางตรรกวิทยาที่ตั้งต้นจากสามัญสำนึก (Common sense) อันเป็นตรรกวิทยาเบื้องต้นของมนุษยชาติ, จิตใจพิเคราะห์วิจารณ์, จิตใจปราศจากอคติ, จิตใจที่มีความคิดเป็นระเบียบ

(๒) ต้องจำแนกว่าสิ่งพิมพ์ที่เรียกว่า “บันทึกเหตุการณ์” นั้นเป็นบันทึกของ

เอกชนหรือเป็นเอกสารหลักฐานของทางราชการ (Official authentic documents) ซึ่งก็ต้องวิจารณ์ว่าเป็นของทางราชการสมัยใดซึ่งบันทึกไว้ตามความจริงหรือบิดเบือน

ส่วนบันทึกของเอกชนนั้นก็ต้องวิจารณ์ว่าผู้ใดบันทึก, บันทึกเมื่อใดภายหลังเหตุการณ์แล้วเป็นเวลาเท่าใด, และบันทึกจากคำบอกเล่า (Hearsay) หรือจากทัศนประสพเหตุการณ์แท้จริงซึ่งมีหลักฐานอื่นประกอบ และหลักฐานหลายประการที่ผมได้กล่าวไว้ในบทความชื่อ “บันทึกข้อสังเกตและตอบคำถามนิสิตนักศึกษา ที่ประสงค์เรียนเรื่องวิทยานิพนธ์เกี่ยวกับรัฐบาลบางสมัยของประเทศไทย” (บทความนี้พิมพ์ในหนังสือจุลสารพิเศษ ฉบับวันสถาปนามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ๒๗ มิถุนายน ๒๕๑๕)

(๓) การพิจารณาวิจารณ์คณะราษฎรในแง่มุมต่าง ๆ นั้น ถ้าผู้วิจารณ์กระทำโดยสุจริตเพื่อสาธารณประโยชน์โดยอาศัยเอกสารหลักฐานที่ถูกต้อง มิใช่วิจารณ์โดยอคติ ที่จะทำให้คณะราษฎรหรือสมาชิกคนหนึ่งคนใดของคณะราษฎรเสียหายโดยไม่เป็นธรรม ผู้พิจารณาวิจารณ์ก็คงได้รับความสรรเสริญ

ความลำเอียงหรืออคติของผู้วิจารณ์นั้น อาจเห็นได้จากคำวิจารณ์นั่นเองและจากการเปรียบเทียบกับคณะอื่นหรือบุคคลอื่น ที่ใช้อำนาจนอกวิถีทางประชาธิปไตยหรือเผด็จการที่เห็นได้ชัดแจ้ง แต่ผู้วิจารณ์ไม่กล่าววิจารณ์คณะอื่นหรือบุคคลอื่นนั้นจึงเข้าลักษณะอคติอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่าง คือ ฉันทา (ความหลงรัก), โทสา (ความหลงโกรธแค้นขุ่นเคือง), ภัย (ความเกรงกลัว), โมหา (ความลุ่มหลงงมงาย)

(๔) เรื่องสำคัญที่แสดงให้เห็นชัดว่า มีผู้นำไปปลุกปั่นให้นิสิตนักศึกษาเข้าใจผิดนั้น ผมได้ตอบชี้แจงไว้หลายเรื่องในบันทึกข้อสังเกตและตอบคำถามนิสิตนักศึกษา ๆ ที่ผมอ้างถึงท้ายข้อ (๒) ข้างบนนี้ และต่อมาได้มีคำชี้แจงอื่น ๆ ที่พิมพ์เป็นบทความของผมอีก

นอกจากนี้ยังมีเรื่องสำคัญอีกเรื่องหนึ่งซึ่งผมเพิ่งทราบเมื่อ ๕ พ.ค. ๒๕๒๓ (ยังไม่ถึง ๑ ปี) จากหนังสือของอาจารย์สนธิ เดชานันท์ ชื่อ “แผนพัฒนาการ

เมืองไปสู่การปกครองระบอบ “ประชาธิปไตย” ตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว (พ.ศ. ๒๔๖๘-๒๔๗๕)” (หนังสือเล่มนั้นได้รับการช่วยเหลือในการโฆษณาเผยแพร่)

ในหน้า (จ)-(ช) แห่งหนังสือเล่มนั้นมีความตอนหนึ่งว่า

“ข้อที่น่าสังเกตก็คือ ร่างพระราชบัญญัติเทศบาลฉบับนั้นได้ผ่านการพิจารณาหลายชั้นหลายตอน และในตอนสุดท้ายร่างพระราชบัญญัตินี้ได้ไปติดอยู่ที่กรมร่างกฎหมาย ตั้งแต่วันที่ ๒๕ มกราคม พ.ศ. ๒๔๗๓ จนกระทั่งเปลี่ยนแปลงการปกครองเมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๕ กรมร่างกฎหมายในขณะนั้นมีบุคคลสำคัญคนหนึ่งซึ่งได้รับการยกย่องว่าเป็นมันสมองของคณะราษฎรเป็นเลขานุการ บุคคลผู้นี้คือ หลวงประดิษฐมนูธรรม ดังนั้นอาจเป็นไปได้ว่าคณะราษฎรได้รู้แนวทางพระราชดำริทางการเมืองดังกล่าวอย่างชัดแจ้งหรืออย่างน้อยที่สุดหลวงประดิษฐมนูธรรมผู้ซึ่งดำรงตำแหน่งผู้ช่วยเลขานุการกรมร่างกฎหมายก็ต้องรู้เห็นเกี่ยวกับร่างพระราชบัญญัติเทศบาลนี้ ปัญหาที่ตามมาก็คือเป็นไปได้อย่างไรที่ร่างพระราชบัญญัติเทศบาลนี้เป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้คณะราษฎรรับแรงที่จะทำการเปลี่ยนแปลงการปกครอง เพราะคณะราษฎรที่ราบดีว่าพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวกำลังจะทรงประกาศใช้พระราชบัญญัติเทศบาล คณะราษฎรจึงต้องรีบทำการเสียก่อน แต่ถ้าคณะราษฎรไม่ทราบถึงเรื่องดังกล่าวก็มีปัญหาที่น่าคิดอีกประการหนึ่ง คือ เป็นไปได้อย่างไรที่หลวงประดิษฐมนูธรรมได้ปิดบังสมาชิกคณะราษฎรคนอื่น ๆ มิให้ทราบถึงเรื่องร่างพระราชบัญญัติเทศบาลฉบับนี้เพราะไม่ต้องการให้มีการล้มแผนการเปลี่ยนแปลงการปกครองโดยคณะราษฎร คำถามทั้งสองประการนี้ผู้รวบรวมใคร่ขอให้ผู้ทำการศึกษาเป็นผู้วินิจฉัยด้วยตนเอง”

ถ้าผมนำเรื่องที่อาจารย์สนธิ เตชานันท์เขียนไว้ดังกล่าวนั้นเสนอศาลยุติธรรมวินิจฉัยแล้ว ศาลยุติธรรมก็จะเห็นได้ดังต่อไปนี้

(๑) ข้อเขียนนั้นในทางกฎหมายเรียกว่า “คำถามนำ” (leading question) คือ นำให้ผู้อ่านเห็นว่า ผมในฐานะผู้ช่วยเลขานุการกรมร่างกฎหมายรู้ว่าพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ จะประกาศใช้ พ.ร.บ. เทศบาลแล้ว ผมเร่งให้คณะราษฎรทำการเปลี่ยนแปลงการปกครองเสียก่อน หรือผมรู้เรื่องนั้นแล้วปิดบังสมาชิกคนอื่น ๆ ของคณะราษฎร เพราะถ้าคณะฯ รู้เข้าก็จะแซ่ซ้องสาธุการใน พ.ร.บ. เทศบาลนั้นถึงกับไม่กระทำการเปลี่ยนแปลงปกครอง

(๒) ผมพิสูจน์ต่อศาลได้ว่า นักศึกษาในคณะสังคมศาสตร์แห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ที่อยู่ใต้อิทธิพลของอาจารย์และคณบดีนั้น และสามัญชนผู้อ่านหนังสือนั้นทมิได้ค้นคว้าให้ถ่วงถี่ต้องหลงเชื่อตาม “คำถามนำ” นั้นทำความเสียหายแก่เกียรติคุณและชื่อเสียงว่าเป็นคนชิงความดีของพระมหากษัตริย์และเป็นคนไม่ซื่อต่อคณะฯ

ผมขอขอให้ศาลพิจารณาความผิดของอาจารย์สนธิ เดชานันท์ กับผู้ร่วมกระทำผิดนั้นอย่างน้อยที่สุดในทางแพ่งว่าด้วย “ละเมิด” ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา ๔๒๓ ซึ่งมีความว่า

“ผู้ใดกล่าวหรือ ไขข่าวแพร่หลายซึ่งข้อความอันฝ่าฝืนต่อความจริง เป็นที่เสียหายแก่ชื่อเสียงหรือเกียรติคุณของบุคคลอื่นก็ดี หรือเป็นที่เสียหายแก่ทางทำมาหาได้หรือทางเดินของเขาโดยประการอื่นก็ดี ท่านว่าผู้นั้นจะต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่เขาเพื่อความเสียหายอย่างใด ๆ อันเกิดแก่การนั้น แม้ทั้งเมื่อตนมิได้รู้ว่าข้อความนั้นไม่จริง แต่หากควร จะรู้ได้”

(๓) ผมพิสูจน์ต่อศาลได้ว่า ในฐานะอาจารย์สังคมศาสตร์นั้น อาจารย์สนธิฯ ควรทราบดังต่อไปนี้

(ก) ร่าง พ.ร.บ. เทศบาลฉบับนั้นมิใช่รัฐธรรมนูญการปกครองแผ่นดิน หากเป็นเพียงกฎหมายปกครองท้องถิ่น (Local administration) ที่ให้สิทธิเฉพาะ “ผู้มีเงิน” โดยไม่เลือกว่าเป็นคนไทยหรือต่างด้าวก็มีสิทธิในการปกครองเทศบาล

(๖) ร่าง พ.ร.บ. เทศบาลฉบับนั้นถ้าตราขึ้นแล้วจะทำให้เสียหายแก่พระมหากษัตริย์ ดังที่กรมหมื่นเทววงศ์วโรปการได้ทรงมีความเห็นคัดค้านไว้ตามหนังสือที่ ก. ๔๕๖/๑๘,๕๒๑ - ถึงราชเลขาธิการขอให้นำความกราบบังคมทูลมีความตอนหนึ่งดังต่อไปนี้

“ความเห็นของกระทรวงการต่างประเทศที่จะคัดค้านหลักการบางแห่งในร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ เทศบาลซึ่งจัดตั้งขึ้นโดยอาศัยพระราชบัญญัตินั้น มีสภามன்றซึ่งบุคคลที่พำนักอยู่ในเขตนั้น ๆ เลือกตั้งเป็นผู้ควบคุม และไม่มีบทบังคับจำกัดสิทธิในการเลือกหรือเป็นเทศมนตรีให้แก่เฉพาะคนพื้นเมือง ไม่ว่าบุคคลใดสักแต่ว่าได้ตั้งภูมิลำเนาอยู่ในกรุงเทพฯ ไม่น้อยกว่า ๑๕ ปี และมีทรัพย์สินมีค่าที่จะเก็บจังกอบของเทศบาลได้ ฯลฯ ตามความในมาตรา ๑๕ และ ๒๐ แล้วเป็นผู้เลือกและเป็นเทศมนตรีได้ทั้งนั้น หลักการนี้ประเทศที่เป็นเอกราชย่อมไม่ใช้กันเลขทั้งเป็นภัยแก่กรุงเทพฯ โดยเฉพาะ ด้วยสิทธิทางการเมืองนั้นรัฐบาลย่อมไม่ให้แก่ใคร นอกจากคนพื้นเมือง ในกรุงเทพฯ ตามจังหวัดและเมืองมีบุคคลที่เป็นจีนอยู่เป็นจำนวนมาก และในจำนวนนั้นคงจะมีจีนหลายคนที่จะเป็นผู้เลือกและเป็นเทศมนตรีได้ ตามเกณฑ์ที่มีทรัพย์สิน และมีภูมิลำเนาในกรุงเทพฯ ไม่น้อยกว่า ๑๕ ปี ตามบทบังคับในมาตรา ๑๕ และ ๒๐ แห่งร่างพระราชบัญญัติ ผลที่จะได้รับ ก็คืออนุญาตให้คนต่างด้าวซึ่งมีความสามัคคีต่อประเทศอื่นนมามีอำนาจใหญ่ในกิจการของเทศบาลกรุงเทพฯ บางแห่งอาจมีอำนาจควบคุมกิจการเทศบาลอย่างสมบูรณ์ เช่นกับที่มณฑลภูเก็ต เป็นต้น ซึ่งมีคนต่างด้าวตั้งภูมิลำเนาอยู่เป็นจำนวนมาก ในปัจจุบันนี้ จีนมีภูมิลำเนาอยู่ในกรุงเทพฯ เป็นจำนวนมาก ทั้งอำนาจทางเศรษฐกิจก็อยู่ในมือเขาเกือบทั้งหมดแล้ว ฉะนั้น ถ้าฝ่ายเราจะออกพระราชบัญญัติตามหลักการที่กล่าวข้างบนนั้นก็เท่ากับเราให้อำนาจในการเมืองแก่จีนด้วย

เท่าที่กระทรวงการต่างประเทศทราบ ดูเหมือนมีน้อยรายที่อนุญาตให้คนต่างด้าวและคนพื้นเมืองมีสิทธิในการเลือก จะมีอยู่ที่แต่เทศบาลของเมืองจีน เช่นกับ ฮ่องกง, หม่า, ลิงคโปร์, เซียงไฮ้ และมนิลา เป็นต้น แต่ลักษณะการของเมืองเหล่านี้ผิดกับที่เป็นอยู่ในกรุงเทพฯ เป็นอันมาก”

(ก) อาจารย์สนธิฯ ทราบดีว่าร่าง พ.ร.บ. เทศบาลฉบับนั้นได้มีข่าวแพร่หลายไปทั่วพระนครแล้วถึงขนาดที่หนังสือพิมพ์บางกอกการเมืองฉบับ ๒๖ พ.ค. ๒๔๗๔ ได้ลงพิมพ์ไว้ซึ่งแสดงกติกาดังต่อไปนี้

“ถ้าใช้เทศบาลไม่รัฐบาลก็พลเมืองจะแย่ง
จึงล็อกกันหนาหนาว่าเทศบาลออกไม่ได้แน่

เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจตกต่ำและกำลังพลเมืองที่จะเสียภาษี

ตามข่าวที่เราได้นำมาลงแล้วถึงเรื่องร่างพระราชบัญญัติเทศบาล ซึ่งผู้แทนของเราได้เรียนถามพระยาราชานุกุลฯ ปลัดทูลฉลองกระทรวงมหาดไทย และได้คำจากเลขานุการของพระยาราชานุกุลว่าร่างพระราชบัญญัติเทศบาล กระทรวงมหาดไทยได้ส่งไปยังกรมราชเลขาธิการทูลเกล้าฯ ถวายเพื่อทรงพระราชวินิจฉัยต่อไปนานแล้ว และซึ่งพอเรานำลงพิมพ์ รุ่งขึ้นก็ได้รับจดหมายว่าความนั้นคลาดเคลื่อน คือ เลขานุการพระยาราชานุกุลมิได้บอกขั้วยาวเช่นนั้น บอกเพียงว่าได้ส่งพันกระทรวงมหาดไทยไปแล้วนั้น

เรามีความยินดีที่จะยืนยันข่าวเรื่องนี้ของเร่อีกครั้งหนึ่งว่า ร่างพระราชบัญญัติเทศบาลนี้ กระทรวงมหาดไทยได้ส่งไปยังกรมราชเลขาธิการ (ซึ่งเปลี่ยนฐานะนามเป็นกระทรวงมูรธาธรแล้ว) เป็นเวลานานนักหนาแล้ว และกรมราชเลขาธิการได้นำทูลเกล้าฯ ถวายเพื่อทรงพระราชวินิจฉัยแล้ว ต่อมาโปรดเกล้าฯ ให้ส่งร่างไปยังกรมร่างกฎหมายเพื่อพิจารณาเทียบเคียงหลักกฎหมายชนิดนี้ซึ่งมีอยู่ ณ นานาประเทศซึ่งหนึ่งก่อน

เราได้ทราบว่ กรมร่างกฎหมายได้ตรวจร่างเทศบาลเรียบร้อยและได้ส่งกลับคืนไปยังกระทรวงมรธาธาฯ ประมาณสัปดาห์หนึ่งได้แล้ว แต่ต่อจากนั้นจะไปอยู่ที่ใดเขายังง่งัยบอยู่

อย่างไรก็ดี มีข่าวลือหนาหูเต็มที่ว่าอย่างไรเสียพระราชบัญญัติเทศบาลจะออกไม่ได้เป็นเด็ดขาด ในระหว่างความยุ่งยากทางเศรษฐกิจนี้ เพราะรายได้จากผู้เสียภาษีแก่เทศบาล จะกระทบกระเทือนไปถึงรัฐบาลอย่างน่าวิตกทีเดียว”

ผมจึงไม่มีเหตุใดที่จะปิดบังเพื่อนในคณะราษฎร ถึงพระราชดำริที่ให้มี พ.ร.บ. เทศบาลฉบับนี้ซึ่งมีใช้ธรรมนูญการปกครองแผ่นดิน

(ง) อาจารย์สนธิ ฯ และผู้ร่วมกระทำผิดควรรู้ว่า การใช้กำลังยึดอำนาจการปกครองเพื่อเปลี่ยนระบบปกครองนั้นมิใช่เรื่องทำได้ตามใจนึก (อัตตะวิสัย : Subjectivism) เช่น เมื่อผมกับคณะ ฯ นี้ก็จะเร่งทำการก็สามารถทำได้ดังใจนึก เอกสารหลักฐานของพระยาพหล ฯ, พระยาทรง ฯ, พระยาฤทธิ ฯ, และของผมที่พิมพ์เปิดเผยแล้วนั้น ก็แสดงว่าคณะราษฎรได้เตรียมการมาก่อนเป็นเวลาหลายปีแล้ว ก่อนลงมือทำการนั้น

(จ) อาจารย์สนธิ ฯ ควรรู้ ข้อความในบันทึกเจ้าพระยามหิธร ราชเลขาธิการเป็นผู้จดเมื่อวันที่ ๓๐ มิถุนายน ๒๔๗๕ ซึ่งได้มีผู้นำมาลงพิมพ์เปิดเผยแล้ว มีความตอนหนึ่งเกี่ยวกับพระราชดำริ ที่จะพระราชทานธรรมนูญการปกครองแผ่นดิน

“บันทึกกลับ

เมื่อวันที่ ๓๐ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๗๕ เวลา ๑๗.๑๕ น. โปรดเกล้า ฯ ให้พระยามโนปกรณณ์, พระยาศรีวิสาร ฯ, พระยาปริชาลยทุษ พระยาพหล ฯ, กับหลวงประดิษฐมนูธรรมมาเฝ้าที่วังสุโขทัย มีพระราชดำรัสว่าอยากจะสอบถามความบางข้อและบอกความจริงใจ ตั้งแต่ได้รับ

ราชสมบัติทรงนึกว่า ถูกเลือกทำไม บางทีเทวดาต้องการให้พระองค์ทำอะไรอย่างใดอย่างหนึ่ง

๑. คงต้องการให้ล้มล้างกิจการที่รัชกาลที่ ๖ ทำไว้ จึงได้ทรงพยายามใช้หนี้และแก้ไขให้ฐานะการเงินเฟื่องฟูขึ้น ครั้นเสด็จไปอเมริกา กลับมา การเงินเปลี้ยลง ทรงรู้สึกว่าจะไม่ใช่โทษผิดของพระองค์เป็น เพราะเหตุการณ์ภายนอก แต่ก็ทรงรู้สึกว่าได้แก้ไขเข้าไปบ้างและอ่อนไปบ้าง ที่เป็นเช่นนั้นเพราะรู้สึกว่าจะดันทุรังก็ไม่มีใครได้ ด้วยมีผู้ใหญ่ที่ชำนาญการห้อมล้อมอยู่

๒. อีกอย่างหนึ่ง ทรงเห็นว่าควรจะต้องให้ Constitution มาตั้งแต่รัชกาลที่ ๖ แล้ว และเมื่อทรงรับราชสมบัติ ก็มั่นพระราชหฤทัยว่าเป็นหน้าที่ของพระองค์ที่จะให้ Constitution แก่สยามประเทศ ครั้นเมื่อพระยาภักดี (F.B. Sayre) เข้ามา ได้ทรงปรึกษาร่างโครงขึ้นก็ไม่ได้รับความเห็นชอบจากอภิรัฐมนตรี ในส่วนพระราชดำริในชั้นต้นอยากจะทำเป็น ๒ ทางทั้งข้างบน ข้างล่างใหม่เทศบาลเพื่อสนองราษฎรให้รู้จักเลือกผู้แทน จึงโปรดให้กรมร่างกฎหมายร่างขึ้น ดังที่หลวงประดิษฐไพเราะอยู่แล้ว แต่การก็เข้าไป ในส่วนข้างบนได้ทรงตั้งกรรมการองคมนตรีขึ้นเพื่อฝึกสอนข้าราชการ เพราะเห็นพูดจาไม่ค่อยเป็น จึงตั้งที่ประชุมขึ้นหวังใหม่ที่จะคิดอ่านและพูดจา ครั้นเสด็จไปอเมริกาก็ได้ให้ interview ว่าจะได้ให้ Constitution เมื่อเสด็จกลับมาซึ่งรู้สึกแน่ว่าจะกักไว้อีกไม่สมควรเป็นแน่ จึงได้ให้ปรึกษานายสตีเวนส์ ๕ กลับว่า ยังไม่ถึงเวลา ยังไม่ถึงเวลา ฝ่ายพระยาศรีวิสารที่โปรดให้ปรึกษาด้วยผู้หนึ่งก็ influence ไปด้วยกับนายสตีเวนส์ เมื่อพระยาศรีวิสารและนายสตีเวนส์ขัดข้องเสียดั่งนั้นก็เลยเหลวอีก ต่อมาได้เตรียมว่าจะไม่ประกาศก่อนงานสมโภชพระนคร ๑๕๐ ปีแล้ว เพราะจะเป็นที่ขลาด รอว่าพองานแล้วจะประกาศ ได้เสนอในที่ประชุมอภิรัฐมนตรี เนื่องจากนายสตีเวนส์ไม่เห็นด้วยที่ประชุมก็ขัดข้องว่าเป็นเวลาโลกก็จืดจาง ถึงกระนั้นก่อนเสด็จไปหัวหิน

ก็ได้ทรงพระราชดำริที่จะให้มี Prime Minister ให้มีสภา Interpellate เสนาบดีได้ ให้ถวายฎีกาขอเปลี่ยนเสนาบดีได้และให้มีผู้แทนจากหัวเมือง แต่ว่าตลอดอย่าง ๑ จะเป็นได้ก็ลำบากเหลือเกิน หวังว่าจะเห็นด้วยว่าพระองค์ยากที่จะขัดผู้ใหญ่ที่ทำการมานานตั้ง ๒๐ ปีก่อนพระองค์

แปลนที่ ๒ คิดจะให้เสนาบดีมุรธาธร preside เป็นประธานในที่ประชุมเสนาบดี พระองค์จะไม่ประทับในที่ประชุม และขยายจำนวนกรรมการขององคมนตรี ทำหน้าที่อย่างรัฐสภาได้ทรงเตรียมไว้ ๒ แปลนใหญ่นี้ เอาติดพระองค์ไปหัวหินด้วย เพื่อจะทำ memo บันทึกเสนอเสนาบดีสภา ครั้นได้ข่าวเรื่องนี้ก็ปรากฏเข้าไปอีก ที่คณะราษฎรทำไปไม่ทรงโกรธกริ้วและเห็นใจ เพราะไม่รู้เรื่องกัน พอทรงทราบเรื่องก็คาดแล้วว่าคงจะเป็นเรื่องการปกครองของคณะราษฎรทางวิทย์ ทรงรู้สึกเสียใจและเจ็บใจมากที่กล่าวหาร้ายกาจมากมายอันไม่ใช่ความจริงเลย”

ขอให้สหภาพ ฯ โปรดพิจารณาว่า พระบาทสมเด็จพระปกเกล้า ฯ ได้ทรงรับสั่งว่า

“ที่คณะราษฎรทำไปไม่ทรงโกรธกริ้วและเห็นใจ เพราะไม่รู้เรื่องกัน”

แต่อาจารย์สนธิ ฯ กับผู้ร่วมกระทำผิดได้เขียน “คำถามนำ” เพื่อจงใจให้นิสิตนักศึกษาและผู้อ่านหลงเข้าใจผิดว่า ผมกับคณะราษฎรรู้เรื่องที่จะพระราชทานธรรมนูญการปกครองแผ่นดิน (รัฐธรรมนูญ) นั้น จึงรีบชิงยึดอำนาจทำการสถาปนาระบบรัฐธรรมนูญเสียก่อน

ข้อ ๑๓.

ผู้แทนสหภาพ ฯ :

ขอเรียนถามว่าคณะราษฎรได้รู้สีก่อนว่าได้กล่าวล่วงเกินพระมหากษัตริย์หรือไม่

ป.พ. :

คณะราษฎรรู้สึกตนว่าได้กล่าวล่วงเกินพระมหากษัตริย์เมื่อวันที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๕ ฉะนั้นจึงได้ขอพระราชทานขมาโทษเมื่อวันที่ ๓๐ มิถุนายน ๒๔๗๕ ครั้งหนึ่ง และเมื่อวันที่ ๑ ธันวาคม ๒๔๗๕ ก็ได้ทำพิธีขอพระราชทานขมาโทษอย่างเป็นทางการอีกครึ่งหนึ่ง ดังปรากฏในราชกิจจานุเบกษาเล่มที่ ๔๕ หน้า ๓๑๐๘ ลงวันที่ ๑๑ ธันวาคม ๒๔๗๕ มีความดังต่อไปนี้

“ข่าวในราชสำนัก

สวนจิตรลดา

วันพุธที่ ๑ ธันวาคม

วันนั้นเวลาบ่าย พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จออกพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชทานพระบรมราชวโรกาสให้คณะผู้ก่อการเปลี่ยนแปลงการปกครอง ซึ่งมีรายนามต่อไปนี้ เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ทูลเกล้าฯ ถวายดอกไม้ธูปเทียน ขอพระราชทานขมาโทษ”

(รายนามผู้ก่อการ ฯ ที่ไปขอพระราชทานขมาโทษ)

“ถ้ากราบบังคมทูลขอพระราชทานขมาโทษ

ขอเดชะฝ่าละอองธุลีพระบาทพระปกเกล้าปกกระหม่อม

การที่ข้าพระพุทธเจ้าทั้งหลาย ได้เริ่มทำการเปลี่ยนแปลงการปกครองครั้งนี้ ก็ด้วยมุ่งหวังประโยชน์แก่ชาติ โดยเห็นด้วยเกล้าด้วยกระหม่อมว่า ทุกประเทศที่เป็นเอกราชก็มีรัฐธรรมนูญการปกครองกันทั่วไปแล้ว หากประเทศสยามได้มีกับเขาบ้าง ก็จะได้เป็นโอกาสให้ราษฎรเป็นจำนวนมากได้มีส่วนช่วยเหลือได้ฝ่าละอองธุลีพระบาท ในราชการแผ่นดินเต็มกำลังความสามารถจริงๆ การได้เป็นไปโดยเรียบร้อยด้วยประการทั้งปวง ก็เนื่องด้วยได้ฝ่าละอองธุลีพระบาทได้ทรงตั้งพระราชหฤทัยดีต่อประชาชนชาวสยาม และทรงพระกรุณาช่วยเหลือส่งเสริมทุกประการ ตลอดจนพระราชทานอภัยโทษแก่พวกข้าพระพุทธเจ้า โดยพระราชทานพระราช

กำหนดนิรโทษกรรมนั้นด้วยพระมหากรุณาธิคุณ ทั้งนี้ยอมตระหนกอยู่แก่ใจพวกข้าพระพุทธเจ้าแล้ว

การที่พวกข้าพระพุทธเจ้าได้ประกาศข่าวข้อความในวันเปลี่ยนแปลงด้วยถ้อยคำรุนแรงกระทบกระเทือนถึงใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาทและพระบรมวงศานุวงศ์ก็ด้วยมุ่งถึงผลสำเร็จทันทีทันใดเป็นใหญ่ สมเด็จพระมหากษัตริราชในพระบรมราชวงศ์จักรี ตลอดจนพระบรมวงศานุวงศ์หลายพระองค์ได้ทรงมีส่วนนำความเจริญมาสู่ประเทศสยามตามกาลสมัย บัดนี้ใต้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ข้าพระพุทธเจ้ามาเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ข้าพระพุทธเจ้าทั้งหลายจึงได้ขอพระราชทานพระบรมราชวโรกาสนี้ กราบบังคมทูลขอพระราชทานอภัยโทษอีกครั้งหนึ่งเป็นคำรับสองในถ้อยคำที่ได้ประกาศไป

การจะควรประการใด สุดแล้วแต่จะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม

เมื่อพระยาพลพลพยุหเสนาอ่านคำกราบบังคมทูลจบแล้ว ได้นำดอกไม้ธูปเทียนใส่พานทองขึ้นน้อมเกล้าขึ้นน้อมกระหม่อมถวาย ทรงรับแล้ว ได้มีพระราชดำรัสตอบความดังนี้

ข้าพเจ้าขอขอบใจท่านทั้งหลายเป็นอย่างยิ่ง ในการที่ได้ทำพิธีขอขมาต่อตัวข้าพเจ้าและพระราชวงศ์จักรีในวันนี้ การกระทำของท่านในวันนี้ทำให้ข้าพเจ้ารู้สึกยินดีเป็นอย่างยิ่ง ไม่ใช่ยินดีที่ท่านขอขมาแก่ตัวข้าพเจ้าโดยเฉพาะ เพราะข้าพเจ้าเองก็ให้อภัยโทษแก่ท่านทั้งหลายมานานแล้ว เพราะเข้าใจในความประสงค์ของท่านดี ท่านกระทำการคราวนี้ก็เพื่อหวังประโยชน์ต่อชาติจริง ๆ ข้าพเจ้าได้ตั้งใจช่วยเหลือท่านให้ทำการเป็นผลสำเร็จเรียบร้อยดีอย่างที่สุดที่จะเป็นไปได้ โดยข้าพเจ้ามีความเห็นใจในความคิดของท่าน ข้อที่ข้าพเจ้าตั้งใจมากนั้นคือในคำขอขมานั้น ท่านได้กล่าวถึงสมเด็จพระมหากษัตริราชและเจ้านายในพระราชวงศ์จักรีว่า ได้ทรงมีส่วนในการนำความเจริญมาสู่ประเทศสยามหลายพระองค์ด้วยกัน ซึ่งความจริงในคำประกาศวันที่ ๒๔ มิถุนายนนั้น ข้อความที่

ทำให้ข้าพเจ้าเอง และสมาชิกของพระราชวงศ์จักรีรู้สึกโทมนัสอย่างยิ่ง คือ ในข้อที่ทำให้เข้าใจว่า พระราชวงศ์จักรีไม่ได้ทำประโยชน์ให้ประเทศสยามอย่างหนึ่งอย่างใดเลย ข้อนี้ทำให้สมาชิกในพระราชวงศ์จักรีโดยทั่วไปโทมนัสน้อยใจและแค้นเคืองมาก เมื่อท่านได้กล่าวแก้ไขในวันแล้ว ข้าพเจ้าหวังว่าจะมีผลสมานไมตรีระหว่างพระราชวงศ์จักรีกับพวกท่านและราษฎรทั่วไปให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันได้

อันที่จริง เจ้านายพระราชวงศ์จักรีทุกพระองค์ ได้ตั้งพระทัยที่จะทรงทำอะไรให้เป็นประโยชน์แก่บ้านเมือง จึงทรงรับราชการในกระทรวงต่างๆ ทุกพระองค์ ตามแต่จะทำได้ แต่ตามวิสัยธรรมดาของคนและตระกูลอันใหญ่ ก็ย่อมจะมีสมาชิกมีความสามารถซึ่งหย่อนกว่ากันเป็นธรรมดา และย่อมมีการพลาดพลั้งบ้าง ข้าพเจ้าเชื่อแน่ว่าถ้าเจ้านายจะได้ออกไปพลัดพลั้งไปบ้าง ก็มีโชโดยอคติ ด้วยเหตุนี้เมื่อท่านได้กล่าวแก้ไขในวันนี้ และท่านมีความรู้สึกที่พระราชวงศ์จักรีได้ทำประโยชน์ให้แก่ประเทศชาติเราเช่นนี้ ก็ย่อมจะล้างความโทมนัสทั้งหลายทั้งปวงของข้าพเจ้าและพระราชวงศ์จักรีได้สิ้น นอกจากนี้ข้าพเจ้ามีความยินดีมากที่ท่านได้คิดมาทำพิธีขอขมาในวันนี้เอง โดยที่ข้าพเจ้าไม่ได้ร้องขออย่างหนึ่งอย่างใดเลย การที่ท่านทำเช่นนี้ย่อมเป็นเกียรติยศแก่ท่านทั้งหลายเป็นอันมาก เพราะท่านทั้งหลายได้แสดงว่ามีธรรมะในใจและเป็นคนสุจริตและเป็นคนใจนักเลง คือ เมื่อท่านรู้สึกว่าได้ทำอะไรที่เกินไปบ้าง พลัดพลั้งไปบ้าง ท่านก็ยอมรับว่าผิดโดยดีและโดยเปิดเผย การกระทำเช่นนี้เป็นของที่ทำได้ด้วยยากและตั้งใจเป็นนักเลงจริงๆ จึงจะทำได้ เมื่อท่านได้ทำพิธีเช่นนี้ในวันนี้ก็แสดงให้เห็นชัดว่า การใด ๆ ที่ท่านทำไปนั้น ท่านได้ทำไปเพื่อหวังประโยชน์แก่ประเทศอย่างแท้จริง ท่านได้แสดงว่าท่านเป็นผู้มีน้ำใจกล้าหาญทุกประการ ท่านกล้ารับผิดเมื่อรู้สึกว่าคุณได้กระทำการพลาดพลั้งไปดังนั้นเป็นการที่ทำให้ประชาชนรู้สึกไว้วางใจในตัวท่านยิ่งขึ้นเป็นอันมากในข้อนี้ ทำให้ข้าพเจ้ารู้สึกยินดีเป็นอันมาก

เพราะฉะนั้น ในที่สุดนี้ข้าพเจ้าขอให้พรแก่ท่านทั้งหลาย ของ
เจริญด้วยอายุ วรรณะ สุขะ พละ และปฏิภาณทุกประการ มีกำลังกาย
กำลังน้ำใจ เพื่อจะสามารถทำการงานให้เป็นประโยชน์แก่ประเทศสืบไป”

คุณปราโมทย์ที่รัก

ผมยินดีที่ได้รับทราบจากภรรยาผมว่า อาการป่วยของคุณได้ทุเลามากแล้ว แพทย์จึงอนุญาตให้ออกจากโรงพยาบาลมาพักผ่อนที่บ้าน ผมระลึกถึงคุณเสมอที่เป็นมิตรซื่อสัตย์ของผมตลอดมา ทั้งทางร่วมกันรับใช้ชาติ เปลี่ยนระบบ สมบูรณาญาสิทธิราชย์ เป็น ระบบประชาธิปไตย ภายใต้รัฐธรรมนูญประชาธิปไตย และร่วมงานเสรีไทยรับใช้ชาติ ต่อสู้ญี่ปุ่นผู้รุกราน และปฏิบัติการให้สัมพันธมิตรรับรองว่าประเทศไทยไม่ตกเป็นฝ่ายแพ้สงคราม

ขอผลานิสงส์ที่คุณได้บำเพ็ญเพื่อชาติดังกล่าวนี้ โปรดดลบรรดาลให้คุณกับครอบครัวประสบสิริสวัสดิ์พิพัฒนามงคล เจริญด้วย อายุ วรณะ สุขะ พละ จงทุกประการ

ขอขอบคุณเป็นอันมากที่คุณได้ช่วยเหลืองานส่วนตัวของผมหลายประการ

ด้วยความรักและคิดถึง จากผมและภรรยา

๑๗ เมษายน ๒๕๒๔

ทั้งหมดข้างบนนี้ เป็นถ้อยคำถอดจากเทปบันทึกเสียงของท่านอาจารย์ปรีดี พนมยงค์ ได้บันทึกที่บ้านเลขที่ ๑๑๓ ถนนอรุณอมรินทร์ บริริ่ง เขตทองโตนี ซานกรุงปารีส ประเทศฝรั่งเศส เมื่อ ๑๗ เมษายน ๒๕๒๔ และได้มอบให้กับนายโสภณ พึ่งสุนทร บุตรชายคนโตของนายปราโมทย์ พึ่งสุนทร เพื่อนำกลับมาเปิดให้นายปราโมทย์ พึ่งสุนทร ได้รับฟังแล้วด้วยความปลาบปลื้มอย่างยิ่งและหลังจากนั้น นายปราโมทย์ พึ่งสุนทร ก็ได้ป่วยเป็นอัมพาตด้านขวา และเสียชีวิตใน ๓๐ กรกฎาคม ๒๕๒๔ เมื่อมีอายุได้ ๗๗ ปีกับ ๒๔ วัน

นับตั้งแต่ลูก ๆ จำความได้ การต่อสู้และการเสียสละอย่าง
 จริงใจตลอดชีวิตของคุณพ่อที่มีต่อชาติ ราชกา หนาง ๆ ครอบครั้ว ญาติพี่น้อง
 เพื่อน ๆ และผู้ที่รู้จักรักใคร่เคารพ ซึ่งมีแต่ความอบอุ่น ยุติธรรม เสียสละ
 ประนีประนอม จริงใจ มั่นคง ซื่อสัตย์ ปราศจากการเอาเปรียบหรือเห็นแก่ตัวเอง
 ทุก ๆ อย่างที่ทำได้จากความรู้สึกรักจากใจจริงของคุณพ่อเท่านั้น โดยไม่มีการบังคับ
 แต่อย่างไร ซึ่งเป็นที่ทราบกันเป็นอย่างดี และไม่รู้ว่าชีวิตของคุณพ่อจะเปลี่ยน
 แปลงไปในรูปแบบใด ๆ ก็ตาม คุณพ่อไม่เคยบ่นหรือพูดให้ลูก ๆ ได้รับทราบถึง
 ความผิดหวังในชีวิตเลย คงเก็บความรู้สึกต่าง ๆ ไว้แต่ผู้เดียว โดยไม่ยอมขอร้อง
 ต่อชีวิตเลย และกลับต่อสู้มาตลอดด้วยความสุจริตที่ดั่งงาม ซึ่งคุณพ่อควรจะมี
 มากมาย แต่ในชีวิตของคุณพ่อไม่เคยกอบโกย คดโกง ทูจริตหรือรีดนาทาเร้นเลย
 มีแต่ตั้งมั่นอยู่ในความเสียสละและสุจริตเท่านั้น คุณพ่อเองก็พอมิ่ทรัพย์สินเงิน
 มาพอสมควรและได้ทำความดีไว้อย่างมากมาย แต่ด่วนจากไปเร็วเกินกว่าที่คิดไว้
 ลูก ๆ จึงภูมิใจในความดีงามของคุณพ่อที่พึงถือเป็นแบบฉบับที่ดีต่อไปในชีวิต

ด้วยเดชะจากกุศลผลบุญที่ดั่งงาม ซึ่งคุณพ่อได้บำเพ็ญมาจนตลอดชีวิต
 และแรงอธิษฐานจากการทำบุญแผ่ส่วนกุศลจากทุก ๆ คน จึงดลบันดาลให้ดวง
 วิญญาณของคุณพ่อจง ไปสู่ที่สงบสบายในสัมปรายภพจงทุกประการ

ด้วยความสุจริตและอาลัยต่อการจากไปของคุณพ่อ

จากลูก ๆ